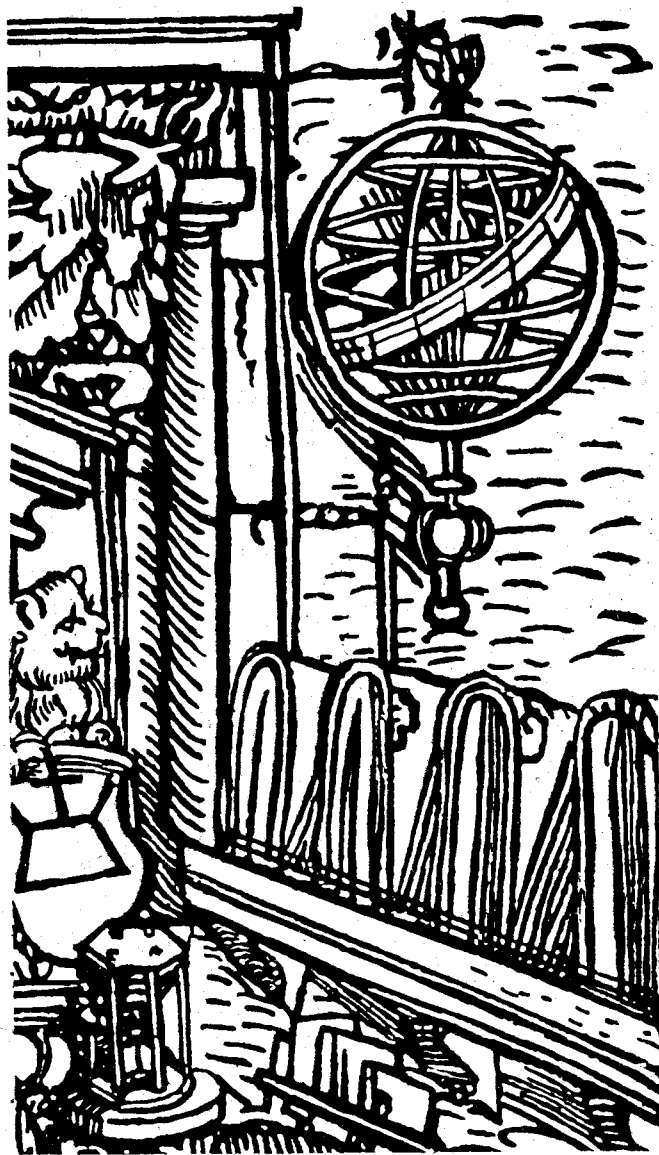

Скарынаўскі каляндар

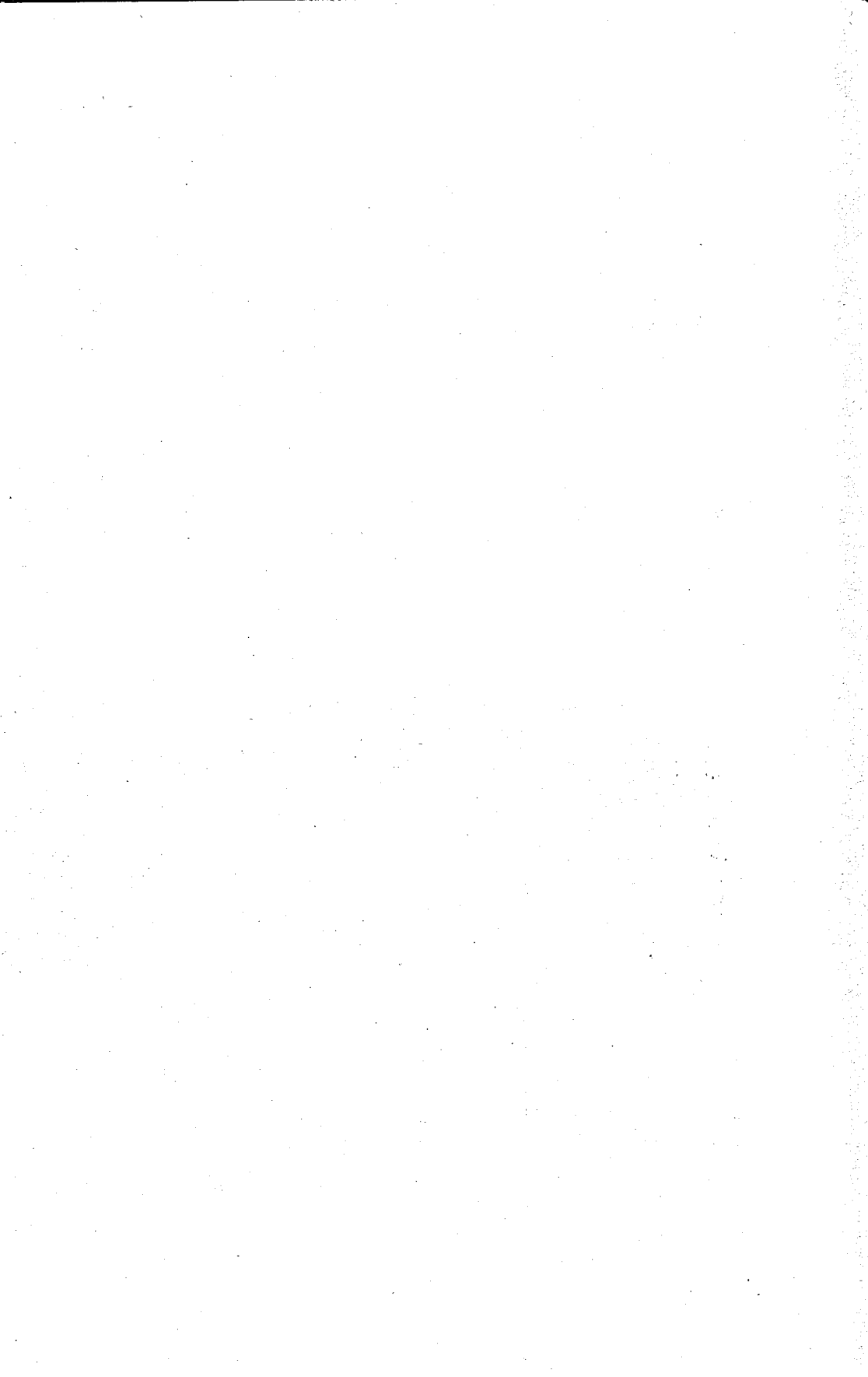
Мінск
«Мастацкая літаратура»
1988

ЭКЛЕЗИЯСТ,
або Саборнік
у перакладзе
і выданні
Францыска Скарыны

Прага,
1518 г.

Царица Савва бесѣдує съ Царемъ Соломономъ :-

СКЛЕСИЯТЕСЪ ИЛИ СОБОРНИКЪ ПРЕ
 МЪДРАГО ЦАРЯ СОЛОМОНА • ЗЪ
 ПОЛЪНЕ ВЫЛОЖЕНЬИИ НАРЪСКИИ
 ЯЗЫКЪ, ДОКТОРЪМЪ ФРАНЦУСКОМЪ
 СКРИННИНЫМЪ СЫНОМЪ • СПЛОЦЬКА :-

ѢКЛЕСИЯСТЕСЪ

ПРЕДОСЛОВИЕ ДОКТОРА ФРАНЦУЗСКА
СКОРИНЫ ВЪКНИГѸ ПРЕМЪДРАГО ЦАРЯ
САЛОМОНА РЕКОМЪЮ ѢКЛЕСИЯСТЕСЪ:

Рое Книги Написалъ естъ ПремѸдрый
Саломонъ Царь Израилевъ • Первые ре
комые Еврейскимъ языкомъ Мислоттъ :
Погрѣческый Парболе, Полатине Провер
биа Япорускый Притчи Саломоновы • Вторые
Книги написалъ естъ еже зовутся Еврейскимъ язы
комъ Коелефъ, Погрѣческый Ѣкклесистъ, По
Латине Конционаторъ, Япорускый Собоорникъ •
Третьяже Книги Царя Саломоновы нарицаются
Бира сиримъ, Полатине Кантыкорумъ Кантыкорумъ :
Еже порускый и сказуется Пѣснь пѣснѣмъ •

Ѹпервыхъ книгѸхъ свой, еже словѣтъ Притчи
пишетъ Ѹнаоуце людей младыхъ • Якобы Отець
сына набуучити единого каждого особно • Яко Ѹ
семъ написалъ есмь ширенъ, въпредословии еже е
въкнигѸ Притченъ Царя Саломона • Всеяже
Книзе рекомой Ѣкклесистъ или Собоорникъ, пишетъ
Ѹнаоуце всехъ людей посполите сущиѸ влетехъ мужѸ

ства • Присодочи имъ напаметъ СЪЕТУ БѢДУ И ПРА
 ЦУ СЕГО СЕГТА • Понеже върозмайтыхъ речяхъ лю
 ди на свете покладаютъ мысли икоханиа словъ • Еди
 ны въцртвахъ иепланованинъ, дръзнихъ вбогатѣстве
 и въскарбохъ, инии ембдрости и емоуце, яинни
 въздранн екраоте и въкрѣпости телесной, неции же
 во множестве и мениа истатку, янеции вроскошномъ
 и денни и питии и елюбоделнинъ, инии теже въдетехъ
 въприятелехъ вოსлугахъ и вонныхъ различныхъ мно
 гыхъ речяхъ • Я тако единый каждый человекъ иматъ
 некоторую речъ предъ собою енейже емо наболен кохле
 и оней мыслитъ • Разумей же сиа речн премудрын
 СЛАМОНЪ, краткими е словами всей книзе икобы
 воезерцале намъ написалъ глм • СЪЕТА НАДСЪЕТАМИ
 и все СЪЕТНО ИДТИСНЕНИЕ ДУХОВО • ЯССЕЕ книги
 можемъ досконале поразумети иже ЦАРЬ СЛАМОИ
 ОМЫСЛАХЪ И ОКОХАНИАХЪ ЛЮДСКИХЪ ГОВОРИТЬ • На
 некоемъ бо месте пишеть, иже несть лепшого толнко Ниже 2
 исти и пити и чинити добро души своей • Янадру Ниже 3
 гсмъ месте пишеть, лепен есть пойти в домъ пла
 чю нежели в домъ пированія • Также жъ найномъ ме
 сте кажетъ, ничтоже иматъ лишкку мудрын надъ

· ЕКЛЕСИЯСТЕЪ

глупаго, понеже одинаковыи естъ конецъ обою и :
Войною же мѣсте кажетъ гл҃м, яко светъ прѣвышлѣ
ниже в̃ надъ темноты, тако и мудрыи надъ глупаго • Ибо
дрыи имать очи во главе своѣи, я глупыи вотме хо
дять • Также и оиныхъ речехъ вси книзе пишетъ
они же видатса собѣ быти противны • Яко и люди
скал кохани и мысли сѣть собѣ противны, еди
нъ бо в томса кохлетъ тое хвалить и о томъ мыслитъ:
Я други дубгое я ныи иное, и овси тыхъ кохани
ихъ и мыслахъ людскихъ знашолъ естъ Царь Са
ломонъ съесту и оутисненіе души • Наконци
же Книги сел ивалъ естъ разумъ мысли своел
ниже в̃ гл҃м • Конецъ молвения вси вкупе послушайте, ко
гда войса и заповеди его соблюди, тои естъ войстини
му совершении человекъ • И ярицлетса же
сила Книга Соборникъ, понеже некоѣдиному человекъ
кѣ снен пишетъ, но ко всему собору людей • Яне
единого человека мысль и кохани ивалетъ новсего
собора, и того ради зветса сила Книга Соборникъ •
Конецъ Прѣдословна :

Ночнѣется книга рекомѣя еклеси
 ястесъ еже порѣкыи икязѣется со
 борникъ юже написалъ естъ павлѣрыи
 царь сялононъ • яинѣть в собе главѣ еи :-
 глава 1 :-

Сѣете и онеѣстачности сего света, и о пра
 зныхъ людскѣхъ питаніхъ, вса сна кажетъ
 быти сѣтна и оутисненіе духова :-

Лова Собоѣрниковѣ сына двѣва Царѣ. Нижѣ еи
 ерѣслимѣскаго • Сѣта надъ сѣта ѡло рѣг
 ми, рече Собоѣрникъ • Сѣта надъ сѣ
 етами исе сѣтно, что имѣть болѣе че
 ловекъ своего тѣжѣанна своего онѣже

ѢКЛЕВИЯСТЕВЪ

ТРУДИТСА ПОДЪ СЛНЦЕМЪ • Родъ поминѣтъ иродъ
иный настаѣе, земляже вѣки стойтъ • Вѣсхо
днть слнце и заходнть, и на место свое наврацаѣтса
итѣм ѡбновнтъ, и точитса черезъ полудне, и хилн
тса и полумоши • Ѡсвецаѣтъ вси речн воколъ,
выходнть духъ и пакн восвол коѣтса ѡбрацаѣтса:
вси реки павнѣтъ сморѣ и морѣ неприбываѣтъ, до
При кз тогоже места павнѣтъ реки во спать, и знегоже вы
Исѣ сѣр дѣшли сѣт дѣбѣ ѡпатъ павнѣли • вси речн трудныѣ
неможесть ихъ человекъ вымолвити словы • не на
сыцаѣтса ѡко виденнѣмъ, и ни оухо напомаѣтса
слышаннѣмъ • что ѣ еже было, ѣдино тоѣжъ
ниже т еже еше будуще будеть • что ѣ еже са стало
ѣдино тоѣжъ еже са еше и маетъ стати • ни то же
ѣ новаго подъ слнцемъ, и ни же можетъ кто речн се
тоѣто ново естъ • понеже и тоѣ оуже ѣ предошло
втыхъ вѣщехъ еже беша преднами • не будеть пер
выхъ речн павнѣти, и ни же тыхъ которыѣ потомъ
станѣтса будеть воспоминаннѣ, втыхъ ѡни же
будѣтъ вон и послѣднейшиѣ вѣки • Язъ бо кор
никъ былъ есмн Царемъ надъ Израилемъ воѣрѣ
салиме • и ѡмыслиа есмъ вѣсрци моѣмъ, явѣхъ

І ~ ЦАРЯ СЯЛОУНОЯ :-

СОГЛЕДАЛЪ ИВЫПЫТАЛСА МЪДРЕ, ОВСЕХЪ РЕЧАХЪ ОНИ
ЖЕСА ДЕЙЮТЬ ПОДЪ СЛНЦЕМЪ • ТОЕ ЗАНЕПРАЗНЕННЕ ВЕ
АМИ ЗАОЕ ДАЛЪ Е БОГЪ СЫНОМЪ ЧЕЛОВЪЧЕСКЫМЪ, ЯБЫ
ПРАЦЕВАЛИ ВТОМЪ • БОГЛЕДАЛЪ ЕСМИ ВСА ДЕЛА
ЕЖЕСА ДЕЙЮТЬ ПОДЪ СОЛНЦЕМЪ, ИСЕ ВСЕ СЪБЕТА ИЪТИ
СНЕННЕ ДУШИ • ПРЕВРАЩЕННЕ ЛЮДИЕ СТАЖКОСТНО
НАПРАВЛЕННЫ БЫСАЮТЬ, ЯШЛЕННЫХЪ ТУХЪ ЕСТЬ БЕЗЪ
ЧИСЛА • РОЗЪМЫШЛАЛЪ ЕСМИ ВОСРЦИ СВОЕМЪ ГЛА
СЕ ВЕЛИКИИЪ ЧИНЕНЪ ЕСМЪ, ИПРЕИМГНУЛЪ ЕСМЪ ВСЕХЪ
МУДРОСТНО ОНИЖЕ БЕСА ПРЕДОМНОЮ ВОБЪРЪСАЛИМЕ :
ИРАЗУМЪ МОИ СОГЛЕДАЛЪ Е МНОГЫЕ РЕЧИ МУДРЕ, ИПО
ЗНАЛЪ ЕСМЪ Е • БЫДАЛЪ ЕСМИ СРЦЕ МОЕ ЛБЫХЪ ОМЕЛ
ОПАТРЕНОСТЬ ИНАУЧЕННЕ, БЛУДЫ ТЕЖЕ ИГЛУПОВЪСТВО :
ИПОЗНАЛЪ ЕСМИ ИЖЕ ИЕТУХЪ РЕЧАХЪ ЕСТЬ ПРАЦА, ИЪ
ТИСНЕННЕ ДУХОВО • ПРОТО ИЖЕ КОМНОГОИ МУДРОСТИ
ЕСТЬ МНОГОЕ РОЗГНЕВАНИЕ, ИКТО ПРИДАВЛЕТЪ ОМЕНИИ
ПРИДАВЛЕТЪ ИПРАЦИ :-

ШЛО Д
ШЛО ЛН

ГЛАВЯ Е :-

ИЖЕ ВОВЕЛИКОМЪ КОУАНИИ, ИВОИЗЫТНЕМЪ ИЕТЪ
ПОТРЕБНОМЪ СТАЕЛЕНИИ ДОМОВЪ ИГОРОДОВЪ, И
ВОСОБИРАНИИ МНОГУХЪ СЛОГЪ ИСКАРЪБОВЪ Е СУ
ЕТА, ТЕЖЕ ОЕДИНАКОВОМЪ КОНЦИ ВСЕХЪ ЛЮДЕИ :-

ѢКЛЕСНІЯ ГТЕСЪ

НЕКОУХЪ И ВЪ СРЦИ СВОЕМЪ, ПОИДУ И НАПОЛНЮ
 СЯ ЛЮБЫХЪ РЕЧЕНЪ И ПОЖИВУ ДОБРА, И ОБЗРЕА
 ЕСМИ АНО ИТО ТЕЖЕ Е СЪЕТНО • СМЕХЪ
 ИМНЕА ЕСМИ БЫТИ ВОБЛУДѢ МЕСТО, И ВЕСЕЛІЮ
 РЕКОУХЪ ЧТО ВСУЕ СМѢЩАЕШИ • ОУМЫСЛИАЪ ЕСМИ
 БЫЛЪ ВЪ СРЦИ СВОЕМЪ, АБЫ ВИНА НЕПОЖИВАЛО ТЕЛО
 МОЕ • ДАБЫХЪ РАЗУМЪ МОИ ОБРАТИАЪ КМУДРОСТИ:
 И ДАБЫХЪ ВЫСТЕРЕГСА ШЕЗУМИА, ПОКУЛЕБЫХЪ НЕПО
 ЗНААЪ ЧТОБЫ БЫЛО ОЖИТОЧНО СЫНОМЪ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМЪ:
 ТОЕ ОУЧИНИЕШИ ПОТРЕБА Е ПОДЪ СЛНЦЕМЪ ЧИСЛА ДНЕИ
 ЦРІИ живота ихъ • Розвѣличилъ ЕСМИ ДЕЛА СВОА:
 ПАРАЛІИ НАДЕЛААЪ ЕСМИ СОБЕ ДОМОВЪ, САДИАЪ ЕСМИ ВИНОГРА
 ДЫ • ОУЧИНААЪ ЕСМИ СОБѢ ОГОРОДЫ И САДЫ, И НАСА
 ДИАЪ ЕСМИ Е ШЕВКАГО ПЛОДУ ДРЕВИЕМЪ, И НАДЕЛААЪ
 ЕСМИ СОБѢ РЫБНИКОВЪ, ЯБЫХЪ НАПОИАЪ ЛЕСЪ ДРЕВА
 ПЛОДОСИТАГО • ДОБЫАЪ ЕСМЪ СОБѢ СЛУГЪ
 И СЛУЖЕБНИЦЪ, И ИМЕАЪ ЕСМИ ЧЕЛМЪ ВЕЛИКУЮ •
 СКОТЬ ТЕЖЕ И СТАДА ВЕЛИКАА ОБЕЩЪ, БОЛЕЕ НѢЖЕЛИ
 ВСЕХЪ ОНИЖЕ БЫЛИ СЪТЬ ПРЕДОМНОЮ ВОЕРЪСАЛИМЕ:
 СОБРААЪ ЕСМИ СОБЕ СРЕБРО И ЗАТО, И БОГАТЕЕТАА
 ЦАРСКАА И ЗЕМСКАА • НАДЕЛААЪ ЕСМИ СОБѢ ПЕ
 ЩЕВЪ И ПЕЕНИЦЕНЪ, И КОУАНИА СЫНОВЪ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХЪ:

КѢСКИ ИМОНЕ ЗЛАТЫЕ, КОСЛУЖБЕ ИКМАНВАННЮ ВНИ

ИПРЕВЪШИЛЪ ЭСМИ БОГАТѢЙШОМЪ ВСЕХЪ ТЫХЪ КО
ТОРЫЙЖЪ БЫЛИ СЪТЬ ПРЕДОМНОЮ ВОЕРУСАЛИМЕ •
ИМЪДРОСТЬ ТЕЖЕ ПРЕБЫВАШЕ СОМНОЮ • ИВСЕХЪ РЕЧЕН
ИХЪЖЕ ЖАДАЛИ СҮТЬ ОЧИ МОЕ, НЕВОЗЪБРАНИЛЪ ЭСМЪ
ИМА • ИНИ ЗАБОРОНИВАЛЪ ЭСМЪ СРЦҮ МОЕМҮ, АБЫ НЕ
ОУЧИНИЛО СОБѢ ПОВОЛИ ВОВСАКОМЪ КОУАНИ • ДАБЫ
ВСЕЛИЛОСѢ СОВСЕГО НАГОТОВАИНОГО ЭМУ • ИТО ЭСМИ
ПОКЛАДАЛЪ ЗАДОЛЮ МОЮ, ЭГДА БЫХЪ ПОЖИВАЛЪ РОБО
ТЫ МОЕА •

ИВЪНЕГДА ОБРАТИХСА КОВСЕМЪ
ДЕЛОМЪ МОИМЪ ИЖЕ СЪТЬ ОУЧИНИЛИ РУЦЕ МОЕ, ИКО
ТРУДОМЪ МОИМЪ ВНИХЪЖЕ ВСҮЕ ТРУДИХСА ДАЖЕ ДО
ПОТУ • ОЗРЕЛЪ ЭСМИ ВОВСЕХЪ РЕЧАХЪ СЪЕТҮ, ИО
ТИСНИЕНЕ ДУХОВО, ЯИЖЕ НЕСТЬ НИЧТОЖЕ ВЕЧНОГО ПОД
БЛАНЦЕМЪ • ОБРАТИАСА ЭСМИ СОГЛЕДАТИ МУДРО
СТЬ ИБЛУДЫ ИВЛОУАНИЕ • ИРЕКАЛЪ ЭСМЪ ИЧТО
ЕСТЬ ЧЕЛОВѢКЪ, ЯБЫ МОГЛЪ СПОСТИГНҮТИ ЦАРА СО
ТВОРИТЕЛА СВОЕГО • ИОЗРЕЛЪ ЭСМЪ ИЖЕ ТАКЪ МНО
ГО ПРЕСЛАГАЕТЪ ИМЪДРОСТЬ НАДЪ ГЛУПОВѢТВО, ИКО
МНОГО ДЕЛНТСА СВЕТАЛО ШТЕМНОСТИ • ИМЪДРАГО ЧЕ
ЛОВѢКА ОЧИ СҮТЬ ВОГЛАВЕ ЕГО, ГЛУПЫЙЖЕ ВОТМАХЪ ХО
ДНТЬ • ИПОЗНАЛЪ ЭСМИ ИЖЕ ОБОЕЮ ИХЪ ЭСТЬ ЭДИ ИАЖЕ

УЛО рѣ
НОВ. ф

ѢКЛЕСНІЯСТЕБЪ

Ψл рѣгъ ^анакова погнѣель • Ирекохъ въ срѣци моѣмъ, по
неже ѣдинаковъ ѣсть конецъ глупаго ꙗко ѣмонъ, ѣ
чтожъ мѣто помощно ѣсть ѣжехъ ѣ болѣе мѣдрости
оучилъ • Ирозмышлалъ ѣсми сѣдшею своєю,
ѣже ѣто теже былъбы сѣета • Понеже небудеть па
мѣти мѣдраго ѣглупаго вѣвѣки, ѣбудуцие часы
вси рѣчи заровно прикриють запоменути мѣ • Ѣми
раѣтъ наѣченъ теже заровно ꙗко ѣненаѣченъ • Бе
горди стошнилomisа въ животѣ моѣмъ видѣчи все
злыѣ рѣчи подъ блѣнцемъ, ѣвсю сѣтѣ ѣѣтисненѣ
дѣхово • Опѣть ѣмерзѣлами всѣ пѣлность мѣсѣ
ѣюже подъ слѣнцемъ напѣнанѣ трудихъ, ѣбыхъ мо
гѣ ѣметѣ наследника посѣбѣ • Ѣгоже незнаю ѣни
ведѣю будѣтели мѣдрънѣ ѣли безѣмныѣ помнѣ, ѣ
владѣтели будѣтъ всемъ ѣмениемъ моѣмъ, ѣгоже
ѣсми звелникимъ трудомъ ѣпрацею даже добпочениа
добылъ, ѣниже ѣсть надѣтоѣ болшеѣ сѣеты • И
дѣлѣ того пересталъ ѣсми, ѣнехотѣло срѣце моѣ бо
лѣе трудитиса подъ блѣнцемъ • Понеже ѣщѣли
кто трудитсѣ въ мѣдрости, въ мѣлѣченнѣ ѣвѣпе
чѣли, ѣпотомъ чѣловѣкѣ прѣзнуѣюциемѣ оѣстави
тоѣ чѣго добылъ ѣсть • Того ради ѣто ѣсть сѣѣ

Ъ ъ ЦАРЯ БАЛОНОНЯ ъ

та и великое злое • И что помощно есть человек
кү своего труда своего и събтисниши души его
еже подь блнцемъ мучилса есть • Всено дни
его праце и беды полны сѣть, и ниже вночи мысль
его шпочинеть, и то тежъ чинесѣта • Едали не
лепенъ есть исти и пити, и чинити души своей до
бро зробы своей, и то теже есть шруки божины:

Ниже ъ
Ниже и

Кто тако будеть жрати и вкоханни пребывати ико и
Человкү добромү оубо зрени иго даль е емү
богъ мудрость и бжени и радость, грешномү же
даль е печаль и працү збытнюю • Ябы прикладл
избирал, и дано будеть томү онже см любить богү:
Но и то е сѣта и празное печалованне души ъ

ГЛАВА Г ъ

Иже вси речн еже сѣть насвете часъ свой и ме
ють, и часомъ своимъ минлютса, и гдъ богъ
все бчинил красно в часъ свой, и о единаковой
конци всякого животного насвете ъ

Си речн часъ и мають, и своимъ замерены
бегомъ минлютса вси речн подь слнцемъ
Часъ нарожению часъ смерти, Часъ на
сидити и часъ выкопати насаженное, Часъ

ѢКЛЕСНЯСТЕБЪ

Женти ѣчась оуздрави, Часъ разрѣшити ѣчась
соорѣжити, Часъ плачу ѣчась веселиа, Часъ
тѣжениа ѣчась скаканиа, Часъ розметывати ка
меннѣ ѣчась собирати ѣ, Часъ обниманиа ѣчась
шдлатиса шобниманиа, Часъ изыскати ѣчась
нѣстратити, Часъ соблюсти ѣчась покинути, Часъ
розодраниа ѣчась нѣшитиа, Часъ молчаниа ѣчась
молвениа, Часъ милости ѣчась ненавности, Часъ

НѢ въ войны ѣчась миру • Ичтожь тогда имать чело
вѣкъ излишкѣ совсѣе праци своѣм • Видель
ѣсми мѣчениѣ ѣже далъ богъ сыномъ челоувѣчскимъ
ябиса розширили внемъ • вси речи добрыѣ оучи
нилъ ѣсть въчасъ своѣ, исветъ подалъ ѣсть
гданнѣю нхъ • Ябы непозналъ челоувѣкъ дела ѣже
ѣделалъ богъ, шзачала даже доконца • Ипозналъ
ѣсми ѣже несть лепшого токмо веселѣ быти, ѣчини
ти добраа дела заживота своѣго • всакни ѣбо че
ловѣкъ онѣже ѣсть ѣпѣть ѣвидитъ добраа дела со
всего тѣжаниа своѣго, тоѣсть даръ божинъ • По
зналъ ѣсми ѣже вса дела ѣже ѣчинилъ богъ прѣбы
вають вѣвѣки • Неможемъ ничгожь придати ѣни
шнати кты речамъ ѣже сотвориъ богъ, ято ябиса

3 ~ ЦАРЯ СЛАВНОГО :-

КОМЛИ ЕГО • ЧТО УЧИНЕНО Е ТО ПРЕБЫВАЕТЪ, КОТО БЫШЕ А
РЫЕЖЕ РЕЧИ ПРИИДУЩІЕ С҄УТЬ, О҄УЖЕ БЫЛИ С҄УТЬ,
БОГЪ НАПРАВЛЯЕТЪ ТСЕ ЧТО О҄УЖЕ БЫЛО ПРОМИН҄УЛО •

ВИДЕЛЪ ЕСМИ ПОДЪ БЛ҄НЦЕМЪ НАМЕСТЕ С҄УДУ НЕМИЛО
СТЬ, ИНАМЕСТЕ СПРАВЕДЛИВОСТИ НЕСПРАВЕДЛИВОСТЬ •
ИРЕКОУХЪ ВОСР҄ЦИ СВОЕМЪ, ПРАВЕДНАГО И НЕЧЕСТИВЕАГО ИО҄ВЪ ѿ
С҄ОДИТИ Б҄УДЕТЪ ГЛ҄ВЪ, И ЧАСЪ КАЖДОЕ РЕЧИ ТОГДА Б҄УДЕТЪ
ИРЕКАЛЪ ЕСМИ ВЪСР҄ЦИ СВОЕМЪ О҄СЫНЕУ ЛЮДЬСКИУ
И БЫ ИСК҄УСИЛЪ И БОГЪ, И О҄КАЗАЛЪ ИЖЕ С҄УТЬ ПОДОБНИ
СКОТИНАМЪ • ИПРОТО ЕДИНАКОВА Е ПОГЫБЕЛЪ ЧЕЛОВѢЦЪ ПШЛО РИ
ИЛИ ИСКОТИНЫ, ИРОВОНО О҄БОИ ПРИКЛЮЧЕНІЕ • ИАКО ПШЛО МИ
ОМІРАЕ ЧЕЛОВѢКЪ, ТАКО ИСКОТЪ МРЕТЬ, ПОТОМУЖ
ИЗЫШ҄УТЬ • ИНИЧТОЖЕ ИМАТЬ ЧЕЛОВѢКЪ БОЛѢ НАДЪ
СКОТИНУ • ВСИ РЕЧИ ПОД҄ДАНЫ С҄ОТЬ С҄УТЕ, ИЕСИ
ИДУТЬ НАЕДИНОЕ МЕСТО • ИЗЪЗЕМЛИ ВІА С҄УТЬ, ИВЪ БЫТЪ Т
ЗЕМЛЮ ВК҄УПЕСА О҄КРАТАТЬ • КТО ТО ВЕЕТЪ ИЖЕ ВЪ
СТ҄УПИЛЪ Д҄УХЪ СІИНОВЪ ЯДАМОВЫУХЪ КГОРѢ, ИСТ҄У
ПИЛЪ Д҄УХЪ СКОТИНЫИ НИЗ҄У • ИПОЗНАЛЪ ЕСМИ ИЖЕ
НИЧТО ЕСТЬ ЛІПШЕГО ТОСМО ВЕСЕЛИТИСЯ ЧЕЛОВѢК҄У ВДЕ
ЛЕ СВОЕМЪ, ИТОЕ ЛЬВИ ИМЕЛЪ ЗАДОЛЮ СВОЮ • ИКТО
СВО ЕГО КТОМУ ПРІВЕДЕТЬ, ДАБЫ ПОСОБѢ Б҄УДУЩІЕ РЕ
ЧИ ПОЗНАЛЪ :-

ѢКЛЕСНѢСТЕСѢ

ГЛАВА ІІ

Иже знаячи Царь Саломонъ Ѡбидѣу Ѣбогнѣхъ :
 Лестъ людеи злыхъ, безумныхъ тружанинъ,
 И Ѡдинокиѣхъ собираніе скарбовъ • Знашолъ ѣ
 во всехъ тѣхъ речахъ сѢѣтѣ • Ѡдружеѣ и Ѡвъ
 троѣ звитой перви, Ѡцари безумномъ, Ѡдети
 ни мѣдромъ, и Ѡпослушании •

Братилса ѣсми коннымъ речамъ, и Ѡзрелъ
 ѣсми Ѡбиды иже дѣютса подъ слнцемъ :
 И слезы невинныхъ, и ни единого потеше
 ни • И ни того Ѡнжебы могаѣ Ѡдалити
 ихъ насиліе, сѢще и избавлены помощи Ѡ всехъ •
 И хвалилъ ѣсми болѣе мертвыхъ нежели живыхъ,
 Иже ѣ ищаснейшего надъ Ѡбоѣ сѢднлъ ѣсми того быти
 Ѡнжебса ѣще не народилъ, и ниже виделъ злыхъ ре
 чен Ѡнжебса дѣють по солнцемъ • Ѡпять по
 гледелъ ѣсми на вса труды людскыа и на домысли и :
 и пиане ѣсми прини со гледалъ и вѣнѣю злениѣ ближ
 него • Я протожъ и в томъ ѣ сѢѣта, и печалобаніе
 звитне • Безумный подгиналъ рѣце свое и стѣ
 тѣло свое глѣ • Лѣпши ѣсть ѣдина горѣсть споко

И — ЦАРЯ СЯЛОМОНЯ:—

ѢМЪ, НЕЖЕЛИ ОБЕ ПОЛНЕ РУЦЕ СПРАЦЕЮ ИСЪЪТИСИНИ
ѢМЪ ДУШИ • ЗНАМЕНАЮЧИ ЗНАШОЛЪ ЕСМИ ИИНУЮ
СВѢТУ ПОДЪ СЛНЦЕМЪ, СЛМЪ ЕСТЬ ЧЕЛОВѢКЪ И ДРУ
ГАГО НЕИМАТЬ, ИИСИНА ИИИ БРАТА • ЯНЕПРЕСТАВА
ЕТЪ ТРУДИТИСЯ, ИИИЖЕ ИИСЫТАТИ БОГАТЕЙТВА ОЧИ
ЕГО, ИИИЖЕ РОСПОМАНЕТСА ГЛА • КОМУТО И ТРУ
ЖАЮСА, ИПРЕЛЦАЮ ДУШУ МОЮ ШДОБРА ЕМ • ИВЪ
ТОМЪ ТЕЖЕ ЕСТЬ СВѢТА, ИМУЧЕНИЕ НАИГОРШЕЕ • БЕ
ГОРАДИ ЛЕПЕН ЕСТЬ БЫТИ ДВЕМА ПОСПОЛУ НЕЖЕЛИ ЕДИ
НОМУ, ИМАЮТЬБЕ ПОЖИТОКЪ СТОЛАРИТВА СВОЕГО •
ЯЩЕЛИЖЕ ПАДЕТЬ ЕДИНЪ ПОЗДЕНГНЕТЪ ЕГО ДРУГИИ •
ГОРЕ САМОМУ, ЯЩЕБЕ ПАДЕТЬ НЕИМАТЬ КТОБЫ ВОЗДЕН
ГЛЪ ЕГО • НЕУДУТЛИ ДВА СПОЛУ СПАТИ ЗАГРЕЕТСА
ЕДИНЪ ШДРУГАГО, ЕДИИИЖЕ СЛМЪ КАКО СОГРЕЕТСА
ЕСТЬЛИЖЕ КТО ИЗМОЖЕТЪ ЕДИНАГО, ДВА ОДОЛѢЮТЪ
ЕМУ • ВЕРВЪ ВОТРОЕ ИЗВЕНТА НЕБОРЗО ПОРВЕТСА •

ЛЕПШЕЕ ЕСТЬ ДИТА МУДРОЕ ЛЮБОВОЕ, НЕЖЕЛИ
ЦАРЬ СТАРЫИ ИБЕЗУМНЫИ, ОИИЖЕ НЕПРОЗИРАЕТЪ КЪБУДУ
ЦИМЪ ЧАСОМЪ • ИИЖЕ ИИНОГДА НЕКТО СТЕМНИЦИ ИСО
КОВОВЪ ВЫШЕДЪ БЫВЛЕТЪ ЦАРЕМЪ, ИИНЕКТОЖЕ НАРОЖЕ
СЫИ ВЪЦРѢВЕ ИИЩЕТОЮ ПОГИБНЕТЪ • ВИДЕЛЪ ЕСМИ
ВСЕХЪ ЖИВУХЪ ОИИЖЕ ХОДАТЬ ПОДЪ СОЛНЦЕМЪ •

ѢКЛЕВНІАСТЕВЪ

Съмладенцемъ здръбнымъ онъже имать вѣстати
на место его • безчисленное есть число людей тыхъ
онъже были съть предъ нимъ, и конь будуть понемъ
невозвеселатса онемъ • что есть съета, и муче
ниѣ души • Бохрани ногу твою вегда входишь
додому божна, и приступи близко ябы есь слышала
ѢЦР Ѣ
Ѡсїа ѡ Иногимъ бо лепиѣ есть послушаніе, нежели же
ѡсїа ѡ ѡтцы людей безумныхъ, онъже незнають что чи
нать злое ~

ГЛАВА ̃ ~

Иже предъ гдемъ богомъ празно неимамы сло
вovati, ялюбивши имамы полнити • восны
неверовати, богася боити, кривды инымъ не
чинити, ясребра нелюбити ~

Всеголи ничего злосмелого, и да небудеть
срце твоѣ скоро къ молвенію словъ предъ
гдемъ богомъ • богъ же небоесехъ яты на зе
ман, и протожъ дабудетъ скромна рѣ твоа:
Помногомъ печалованнѣ бывають виденіе сновъ мно
гихъ, и во многомъ молвеннѣ знайдутса безумие:
Ѣ За ѡблюбилли еси что гдѣхъ богу незамышкани исполнити
понеже нелюбитса ему неверное и немурое словобаніе:

ЦАРЯ БЯЛОУОНЯ

Но чтожъ когда слюбѣшь исполнѣ, многымъ бо
менше злое неслубовати нежели слюбивши неспол-
нити • Не выданъ ѹсть твоихъ дѣбь согрѣшило
тело твоѣ, и ниже галголи предъ янѣломъ несть
презрениа • Дланекогда разгневаетса богъ на слова
твоа, и распрашитъ вса дѣла рукъ твоихъ • Где
много естъ сновъ, тѹ много естъ сѹѣты и словъ
безчисла, ты же койса гдѣ бога • Ѹзриши на
силнѣ оубогиухъ и несправедливыѣ сѹды, и превра-
щениѣ правды на земли • Не дивиса таковенъ речнѣ:
понеже надъ высокимъ ещѣ естъ вышнѣи, и надъ
тѣми такъ же ещѣ сѹтъ иныѣ вышнѣе, надъ тѣми же
царь вса земли владеющнѣ емужьто служать •
Бревролюбець не насытитса пеназей, и кто милѹетъ
богатѣство сѣн невозметъ оужиткѹ снего, сѣ городи
нетомъ естъ сѹѣта • Где естъ много е имение
тамо сѹтъ мнози и тыѣ они же и дѣать ѣ • И чтожъ
есть помощно томѹ онъ же владеетъ имениемъ,
токмо иже гледитъ на не очима своима • Блადокъ
есть сонъ челоувѣкѹ дѣлающемѹ, бы пакъ много
или мало изъѣлъ, сытость же богатога не дѣетъ спа-
ти емѹ • Естъ и инаа болѣсть велики злая юже

ЕКЛЕСИАСТЕЪ

ВИДЛАЪ ЁСМИ ПОДЪ СЛѢЦЕМЪ • БОГАТЕЙСТВО СРЪЮ
 ДЕНОЕ КОЗАМУ ГДІНА СВОЕГО, ПОНЕЖЕ ЗАГНЕТЪ ЕМУЧЕ
 ИОБЪ А НИИ ВЕЛИКОМЪ • ПОРОДИЛЪ СЫНА ОНЪЖЕ ВНАЙБОЛШЕН
 ИОБЪ ТИ НИЩЕТЕ БУДЕТЬ • ИАКО ВЪШЕЛЪ ЕСТЬ НАГЪ ИЗЪРЕЗА
 МАТЕРИ СВОЕА, ТАКОСА ИПАКИ НАЕРАТИТЬ ИНИЖЕ ВО
 ЗМЕТЪ СОБОЮ ЧТО ШТРУДОВЪ СВОИХЪ • БЕДНА ЕСТЬ
 СИА ВСЕМЪ БОЛЕСТЬ, ПОНЕЖЕ ИАКО ПРИШОЛЪ НАСВЕТЪ ТА
 КО ИШХОДИТЬ • ПРОТОЖЪ ЧТО ЕСТЬ ПОМОЩНО ТО
 МУ ОНЪЖЕ ТРУДИЛСА ИАКОБЫ НАВЕТРЪ, ПОВСА ДНИ ЖИ
 ВОТА СВОЕГО, ИДАШЕ ВОТМА ИВОПЕЧАЛОВАННИИ МНОГОМЪ
 ИВБЕДЕ ИВЗАСМѢЩЕНИИ • ИСЕГОРАДИ ТОЕМИСА МНЕЛО
 БЫШЕ ВЪ БЫТИ ДОБРО, ЯБЫ ЕЛЪ ИПИЛЪ КАЖДЫИ ИПОЖИВАЛЪ ВРА
 НИЖЕ И ДОСТИ РОБОТЫ СВОЕА • ЕЖЕ ТРУДИЛСА ЕСТЬ ПОДЪ
 СЛѢЦЕМЪ, ВЧИСЛЕ ДНЕИ ЖИВОТА СВОЕГО ЕЖЕ ДАЛЪ Е
 ЕМУ БОГЪ, ИТО Е ДОЛА ЕГО • ИКАЖДОМУ ЧЕЛОВѢ
 КУ ЕМУЖЕ ДАЛЪ ЕСТЬ БОГЪ ИМЕНИЕ ИБЕГАТЕЙСТВО, СИ
 ЛУ ТЕЖЕ ДАЛЪ ЕМУ АБЫ ПОЖИВАЛЪ ДОБРА ИДОЛИ СВОЕА
 ИДАБЫ РАДОСТЬ ИМЕЛЪ ЗРОБОТЫ СВОЕА ТО ЕСТЬ ДАРЪ
 БОЖИИ • ПОНЕЖЕ НЕМАЛОГО ВОСПОМИНАТИ БУДЕТЪ ДНЕИ
 ЖИВОТА СВОЕГО, ПРОТО ИЖЕ БОГЪ ЗАНЕПРАЗНИЛЪ КОХА
 НИЕМЪ СРЦЕ ЕГО :~

Иже имети богатства и неуживати их, тое теже
 есть света, Очеловѣце скупо и неимеюремъ
 погребениа • Оразности мудраго шбезумнаго:

Суть и иное злое еже еси виделъ подъ со
 лнцемъ, и воистинно часто межн людьми
 иже ему же далъ е богу имене искаръ
 бы ичетъ, и ничтоже не доставаетъ души
 его шесихъ речен иже жадееть • Нонедалъ ему
 бгъ силы исти штого, яле члвкъ чужин пожреть
 тое • Все света и беда велиа есть • Яшебы ро
 дилъ кто сто сыновъ, и былы живъ замного летъ
 и много воскоемъ векъ и мелбы днен • Есть ли же
 бы душа его непоживала шдобра своего, и не и мелъ
 бы погребениа • Отаксвомъ и визнаваю, иже ле вышъ д
 иши есть недоношеное дитя нежели онъ • Пра
 знобо пришолъ и вотму шходить, и запоманути е
 зглажено будетъ и ма его • Не видѣлъ е солнца
 и ни же позналъ розделениа межн добрымъ и злымъ •
 Яшевы пакъ и два тысяща летъ живъ былъ, и не по
 живалъ бы добрыхъ речен • Некое диному ли месту

ЕКЛЕСИАСТЕСЪ

ИѦѦ ѦѦ

ИДУТЬ ВСИ РЕЧИ • ВСЕЪ ТРУДЪ ЧЕЛОВѢЧИИ ВОУСТАХЪ
 ЕГО ѦѦ, ДУШАЖЕ ЕГО НЕНАПОЛНИТСА ДОБРА • ЧТО
 ИМАТЪ БОЛЕЕ МУДРЫИ НАДЪ ГЛУПАГО, ИЧТО УБОГШИ ЕДИ
 НО АБЫ ШОЛЪ ТАМЪ ГДЕ ЕСТЬ ЖИВОТЬ • АЛЕПЕН ѦѦ
 ВИДЕТИ ТОЕ ЧЕГО ЖАДАЕШЬ, НЕЖЕЛИ ЖАДАТИ ТОГО ЧЕГО
 НЕЗНАЕШЬ • НОИТО ЕСТЬ СЪЕТА, ИЪЛОСМЕЛОСТЬ ДУ
 ХА • КТО ЕСТЬ БУДУЩИИ УЖЕ ѦѦ ИЪВЕДАНО ИМА ЕГО:
 ИЪЗНАЕМО ЕСТЬ ИЖЕ ѦѦ ЧЕЛОВѢКЪ, ЯИЖЕ НЕМОЖЕТЪ СЪ
 СИЛНЕИШИМЪ НЕЖЕЛИ САМЪ ѦѦ ВЪСУДЕ СУДИТИСА •
 СЛОВА СУТЬ МНОГА, ИВОМНОГОМЪ ГАДАНИИ ИМЕЮЩАА
 СУЕТА ѦѦ

ГЛАВЯ ѦѦ ѦѦ

ИѦѦ НЕГОДИТСА ЛЮДЕМЪ ИСКАТИ БОЛШИХЪ ИВЫШ
 ШИХЪ РЕЧЕН НАДЪ ЧИНЪ СВОИ, ИЧТО СОВЪ БОЛЪИ
 ИИЛЮТЪ ВЫБРАТИ ИЩЕГО ШДАЛАТИСА • ШГНЕВУ
 ИИМАМЪ ВОЗДЪРЖАТИСА • ШДНА ЗЛОГО СТЕРЕЧИСА:
 ШЖЕНЕ ЕЖЕ ѦѦ ГОРШАА ИАСМРТЪ, ЯИЖЕ НЕСТЬ НИ
 КТОЖЕ ДОБРЪ ТОКМО ЕДИНЪ ХС ѦѦ

ТОЖЪ ЕСТЬ ПОТУРЪБА ЧЕЛОВѢКУ СОГЛЕДАТИ
 ВЫШШИХЪ РЕЧЕН НЕЖЕЛИ ЕСТЬ САМЪ • ПО
 НЕЖЕ НЕВЕЕСТЬ ЧТО ПРИГОДИТСА ЕМЪ ВЪЖИВО
 ТЕ ЕГО, ВЪЧИСЛЕ ДНЕИ ЖИТИА ЕГО, ИИАСЪ

яко стень поминѹеть о Или кто можетъ ему ѹка
 зати что понемъ имаетъ быти подъ снѣземъ о Ле
 пши естъ имѡ доброѡ нежели масти другыѡ, идень
 смѣрти днѡ нарощениѡ о Лепшѡ естъ ити вдомѡ
 плачѹ нежели вдомѡ пированиѡ, вдомѹбо плачѹ ко
 нець всехъ людѡи воспоминаетсѡ, и живѡ съи чело
 векъ помыслитъ что бѹдетъ приидѹщего о Лепшѡ
 шинѡ е гневъ нежели смѣхъ, понеже дла смѹтнаго
 лица гневлющегосѡ наказѹетсѡ мысль грѣшащего о
 срце людѡи мѹдрыхъ тѹ гдеже естъ печаль, срце
 же безѹмныхъ е тѹ где веселѡе о Лепши е ѡмѹ
 драго каранѹ быти, нежели шаленыхъ людѡи похлебъ
 ствомъ прельщенѹ быти о Якобо тресканиѡ теръ
 новыхъ дровъ подъ котломъ, тако и смѣхъ безѹм
 наго, но и то естъ сѹета о Криеда засмѹциаетъ
 мѹдраго, истратитъ вдатность срца его о Лепшѡ
 шинѡ естъ конецъ молитвы нежели початокъ о Ле
 пшинѡ естъ мѹжъ терпеливыи нежели ѹпрямшии о
 Невыван скорыи крозгневанию, понеже гневъ влонѡ
 безѹмнаго ѡпочивлетъ о Неговори того чему то е
 иже первыи лета были лепшиѡе нежели ныне сѡтъ,
 понеже немѹдро естъ такобоѡе пытанѡе о Ѹжито

ЕКЛЕСИЯСТЕВЪ

ШЕЙША ЁСТЬ МУДРОТЬ СБОГАТѢСТВОМЪ, ИБОЛЕ ПО
 МОЩНО ЁСТЬ ТЫМЪ ОНИЖЕ ВИДАТЬ СЛНЦЕ О ЗАНЕ
 ЖЕ ИКО ХРАНИТЪ ЧЕЛОВѢКА МУДРОТЬ, ТАКО ТЕЖЕ ХРАНИТЪ
 СБОГАТѢСТВО О НОТОЕ БОЛѢЕ ИМАТЬ НАОКА ИМУДРОТЬ
 СІЖЕ ЖИВОТЬ ДАЕТЪ ИМЕЮЩЕМУ Ё Подвѣнѣса де
 домъ божиимъ, иже никто неможе направити то
 го кого онъ завергла о Бѣдѣнь добрый полизан до
 брыхъ речен, и ѿзлого дѣла выстереганса о Понѣ
 же ико той день тако иомъ богъ сотворилъ ёсть :
 Ябы незнашолъ человекъ противъ ёму справедливѣ
 жалобъ о Тыето теже речн видѣлъ ёсми воднехъ
 сбѣты своёа, справедливѣи человекъ гинеть оу
 своёи справедливости, грешникъже много летъ жиѣ
 ё воевоеи злости о Небыван на збытъ праведенъ,
 и ниже болѣи смышлан надъ потребу свою, ябы зро
 ду дѣлу съсупал о Нечини велии немилостиве, и нѣ
 быван гаупъ, ябы неѣмеръ несвойм часомъ о До
 бро ёсть тобѣ помочи справедливому, и ѿ него не ѿ
 торган рѣки твоёа, понеже божииса бога ничего не
 Параллѣ замышкаётъ о Иѣдрость ѣкрепила мудраго паче де
 сати князей града о Нестъ войстиннѣи человекъ
 Црѣ и праведнаго наземан, онъжебы чинилъ добре иктому

СЕРГЕШИЛЪ О ТЕМЕ ИКОСАМЪ СЛОВАМЪ ЕМЕ ГЛЮЧИ
 НЕПРИКАДАН СРЦА ТВОЕГО, ЯБЫ ЕСЬ НЕОСЛЫШАЛЪ РЪ
 ВА ТВОЕГО ЛОНЪ ЛАЕТЪ ТОВЪ О БЕСТЬ ОУБО СРЦЕ ТВОЕ
 ИМЕ ИТЫ ЧАСТО КРАТЬ ЗАРЕЧНАЛЪ ИНЫМЪ О ВСЕГО
 ЕСМИ ИСКУСИЛЪ МУДРОСТНЮ, ИРЕКОХЪ БУДУ МУДРЫИ
 ДНО ПАРЪ МУДРОСТЬ ДАЛАН ШСТУПИЛА ШМЕНЕ О ИЮ
 БЫМЪ БОЛЕЕ НЕЖЕЛИ ПРЕЖДЕ БЫЛА, ИВЕЛИКАА ГЛУБИНА
 СІКТО ЗНАИДЕТЬ ЕА О ПРЕБЕГЪ ЕСМИ ВСИ РЕЧИ РАЗЪ
 МОМЪ МОИМЪ, ХОТЪ ЗВЕДАТИ ИЗНАМЕНАТИ ИЗПАИТИ
 МУДРОСТЬ ИРАЗУМЪ О ИДАВУХЪ ПОЗНАЛЪ НЕМАЛОСЕРЬ
 ДНЕ БЕЗЪМАГО, ИБАУДЪ НЕМОДРЫХЪ О ИЗНАШОЛЪ
 ЕСМИ ЖЕНУ ГОРЧЕЙШЮ НЕЖЕЛИ СМРТЬ, ОНАЖЕ СЛО
 ДОВЦЕВО ЕСТЬ О ИКОБЫ ВИРША Е СРЦЕ ЕА, ИРЦЕ ЕА
 СУТЬ ОКОВЫ О КТОА ЛЮБИТЬ БОГУ ТЕИСА ЕА ВО
 СТЕРЕЖЕТЪ, ЯЛЕ КТО ГРЕШНЫИ ЕСТЬ ТОИ ПАТЬ БУ
 ДЕТЬ ШНЕА О СЕ ТОЕ ТОЛИКО ЗНАШОА ЕСМИ, ПОВЕ
 ДЕЛЪ БОБОРИНИКЪ, ИДРУГОЕ ЛЕВУХЪ ЗНАШОЛЪ РАЗУМЪ,
 ЕГОЖЕ ЕЩЕ ИЩЕТЪ ДУША МОА, ИНЕЗНАШОЛЪ ЕСМЪ О
 ИУМА ЕДИНАГО ШТЫСЦЯ ЗНАШОЛЪ ЕСМИ, ЖЕНЫЖЕ
 ШВСЕХЪ НЕЗНАШОЛЪ ЕСМИ О ТОЛИКО ТОЕ ЗНАШОЛЪ
 ЕСМИ, ИМЕ БОГЪ ОУЧНИЛЪ ЕСТЬ ЧЕЛОВЪКА ПРАВОГО:
 ОИМЕ ПАРЪ САМЪ ОУПЛЕАА ВЗГАДКИ БЕЗЧИСЛЕННЫЕ:

ЕКЛЕСИЯСТЕВЪ

Кто таковыи естъ яко мудрыи, никто познааъ е
ѿповѣдь слова :~

ГЛАВА II ~

Иже мѡдрость челоѡчья налицѡ и влѣтъ ѡ
ѡстехъ црревыхъ, Иже дѡху не можемъ возбра
кити, ѡ власти челоѡческой, ѡ похороненнѡ
мртѡвѡхъ ѡ грѡшницехъ ѡниже безбожнѡ божнѡ
ѡ грѡшатъ, Яже причины делъ божнѡхъ немо
жемъ знати :~

ѡдрость челоѡчья ѡказѡется налицѡ егѡ
и наймоцнейшии ѡбличѡ егѡ и змѡнить ѡ
Язь ѡустъ црревыхъ стерегѡ, и заповѣ
дей клятѡвы божнѡи ѡ. Нѡспешай ѡды
ити ѡ лица егѡ, и не пребѡди в деле зломъ ѡ. Погже
все еже вохощетъ ѡчинитъ, и слово егѡ полно естъ
крѡпости, иниже емѡ можетъ кто рѡци чѡмѡ тако
чинишь ѡ. Кто хранитъ заповѣди, сѡи не искуситъ
злого ѡ. Серце мѡдраго челоѡка разѡмѡетъ часѡ и ѡ
повѣди ѡ. Всѡкое дело имать своѡ часъ и своѡ по
требѡ, и многое е челоѡчнѡе терпѡннѡе ѡ. Понѡже не
знѡетъ минѡлыхъ рѡченъ и приидѡщнѡхъ, ини жаднѡннѡ
пѡсолъ можетъ возѡвестити емѡ ѡ. Не естъ в чело

вѣчней мощи забранити дѣху, ниже имать силы въ
 день смерти. Иниже ему ѿпущено будетъ внигда
 настанеть бои, иниже избавитъ незаконне грешнаго:
 все еси то е знаменалъ, и выдалъ еси сердце мое
 на все дела еже са дѣють подъ слнцемъ. Сасомъ
 владееть человекъ человекомъ къ своему злomu.
 Биделъ еси грешныхъ погрѣбныхъ, ониже внигда
 еще живи были, наместе стомъ жили, и хулали и
 вограде, якобы праведни были вделехъ свои. Но
 что есть суета, понеже невыдаветса скорое на
 злыхъ людей осужение, и сегоради безъ всеа бо
 зни сыновъ людскихъ чинать злаа дела. Греш
 никъ же сто кратъ творитъ грехъ, но долготерпени
 емъ божиимъ продленъ бывае. Язъ позналъ есмъ
 иже добро будетъ бошимса бога, и стыдѣшимса
 предъ лицемъ его. Небудеть добро грешному, ни
 же продолжатса дни его, но яко стень поминуть
 некойщиса лица божиа. Есть иинаа сбѣта
 еже бываеть на земли. Буть праведни имъ же са
 влзе дѣеть на земли, якобы имели дела злыхъ людей.
 Исуть грешниши ониже тако свободни суть, яко
 бы имели дела людей праведныхъ, и что забелни

ЕКЛЕСІЯСТЕСЪ

ВЫШЕ \tilde{B} ВЕЛИКУЮ СУЕТУ СУЖУ О БЕГО РАДИ ХВАЛИЛЪ ЕСМЪ
 ВЫШЕ \tilde{E} ВЕСЕЛЕНЕ, ИЖЕ НЕТЪ ЧЕЛОВѢКУ ЛЕПШЕГО ПОДЪ СЛНЦЕМЪ
 ТОКМО ИСТИ И ПИТИ И РАДОВАТИСЯ О ПОНЕЖЕ ТОЛИКО
 ЧТО ВОЗМЕТЪ СОБОЮ СТРУДУ СВОЕГО, ВОДНУХЪ ЖИВОТА
 СВОЕГО ЕЖЕ ДАЛЪ ЕМУ БОГЪ ПОДЪ СЛНЦЕМЪ О И ПРИ
 ЛОЖИЛЪ ЕСМИ СРЦЕ МОЕ АБЫХЪ ПОЗНАЛЪ МУДРОСТЬ О
 ИЗРОЗУМЕЛЪ РАЗДЕЛОМЪ ЕЖЕСА ДѢЮТЬ НАЗЕМЛИ О ЕСТЬ
 ЧЕЛОВѢКЪ ИЖЕ ВОДНИ И ВНОЧИ ОЧИ ЕГО НЕ ПОСПАТЪ О ИЗРО
 ЗУМЕЛЪ ЕСМИ ИЖЕ ЧЕЛОВѢКЪ О ВЕОУХЪ ДѢЛѢХЪ БОЖИИХЪ
 ЖАДНОЕ РАЗУМНОЕ ШПОВЕДИ НЕ МОЖЕТЪ ЗНАЙТИ, ТЫХЪ
 РЕЧЕН ИЖЕСА ДѢЮТЬ ПОДЪ СЛНЦЕМЪ О ИЧИМЪ БОЛЕН
 ТРУЖАЕТСА ЗНАЙТИ, ТЫМЪ МНЕН ЗНАЙДЕТЬ О ЯБЫ
 ПАКЪ РЕКЛЪ МУДРЫИ ИЖЕ ОНЪ ТАКОВУЮ РЕЧЬ ЗНАЕТЪ,
 НОНЕБУДЕТЪ МОЧИ ЕМ ДОКОНЦА ПОСТИГНУТИ О ВСА СИМ
 РЕЗУМШАЛЪ ЕСМИ ВЪ СЕРЦИ МОЕМЪ, АБЫХЪ ПРѢДЪ
 РОЗУМЕЛЪ ~

ГЛАВЯ

ИЖЕ НИКТО НЕ ВЕДЕТЬ ЕСТЬ ЛИ МАТИ ИЛИ НЕ ИСТИ
 БОЖИИ ГОДЕ Е О НЕЕТЪ ЧЕЛОВѢКА ОНЪ ЖЕБЫ ВСЕГДА
 ЖИВЪ БЫЛЪ, Я ВСЕГДА И МАМЫ ДОБРЫЕ ДѢЛА
 ЧИНИТИ О ИЖЕ КОНЦА СВОЕГО ЖАДНЫИ НЕВЕДАЕ,
 И О ЧЕЛОВѢЦЕ УБОГОМЪ АМУДРОМЪ ПОВѢДАЕ ~

Ѡтъ справедливѣи ѿмудрѣи, ѿдела ѿ вѣ
 це божїей ѿ яневесть челоуѣкъ естъли го
 денъ маѣи божїей чили ненавиѣсти, новси
 речи кѣудуѣему часу сокрыты сѣть неѣ
 сведомы ѿ. Прото ѿже ви речи заревома пригожа выше в
 ютъ справѣдливому ѿнесправѣдливому, доброму ѿз
 лому, чистому ѿнечистому ѿ. Тому ѿнже прино
 сить жерѣтвы, ѿтому ѿнже горѣдитъ посвѣщенными
 жерѣтвами ѿ. ѿко праведникъ тако ѿгрешникъ, ѿко
 кривоприслѣжникъ тако ѿправдѣмоуѣны ѿ. То е
 найгорѣшеѣ межѣ всеми речми е же бываютъ подѣ сол
 нцемъ, ѿже тые же речи всели пригожаютсѣ ѿ. ѿсе
 го ради срѣца сыновъ людъскыхъ наплнѣна бываютъ
 злостїю ѿгордостїю заживота своѣго, ѿпотомъ до
 ада низходѣтъ ѿ. Мѣдногѣ несть ѿнжебы всегда
 живѣ былъ, ѿни того ѿнжебы етакѣи речѣ надежѣ
 моглъ ѿметѣ ѿ. Лѣпшїи естъ пѣсѣ жнѣи нежелѣ
 Левъ мѣртѣи ѿ. Понѣже тѣи ѿнже жнѣи сѣть ве
 дѣтъ ѿже ѿмаютъ ѿмрѣти, мѣртѣи же ничѣго болѣе
 неведѣтъ, ѿни ѿмѣтъ кѣому мѣзды, ѿко возпаманѣ
 нїе данѣ е память ѿ ѿ. Любоѣ те же ѿзвѣстѣ ѿне
 навїстѣ вкупѣ загинѣтъ, ѿни же ѿмаютъ чѣсти етоѣ

ЕКЛЕСИЯСТЕСЪ

СВѢТЕ, ИДЕЛЕХЪ ЕЖЕСА ДѢЮТЬ ПОДЪ СЛНЦЕМЪ • СЕ
 ГОДА ИДИ АЕЖЪ ВОВѢСЕЛИИ ХЛѢБЪ СВОИ, ИПИИ СРАДО
 СТИЮ ВИНО ТВОЕ, ПОНѢЖЕ ЛЮБАТСА БОГУ ДѢЛА ТВОА:
 ПОВСА ЧАСЫ ДАБУДѢТЬ БЕЛЫ РИЗЫ ТВОА, ИОЛЕНЪ ЗЛА
 ВЫ ТВОЕА ДАНЕИ СХОДИТЪ • ПОЖИВАНЪ ОТЕШЕНИА ЕЖЕ
 НОЮ ТВОЕЮ ЮЖЕ МИЛУЕШЪ, ПОВСА ДНИ ЖИВОТА НЕОУ
 СТАВИЧАГО ТВОЕГО • ЕЖЕ ДАНЫ СУТЬ ТОВА ПОДЪ СО
 ЛНЦЕМЪ, ВОВСЕ ВРЕМА СУЕТЫ ТВОЕА • ТО Е ВОИСТИ
 ИНУ ДОЛА ТВОА ВЖИВОТЕ ТВОЕМЪ, ИВОТРУЖАНИИ ИЖЕ
 ТРУДИШІА ПОДЪ СЛНЦЕМЪ • ЧТО КОЛИ МОЖЕТЪ РУКА
 ТВОА ОСТАВИЧНЕ ДѢЛАИ • ПОНЕЖЕ ЯНИ ДѢЛО ЯНИ РОЗУМЪ
 ЯНИ ОМНЕНІЕ ЯНИ МУДРОСТЬ БУДЕТЪ ВОИ СХОДАШИИ ВОДЪ
 ГДЕЖЕ ТЫ ИДЕШИ СОХВАТАНИЕМЪ • ^ХОБРАТИЛСА
 ЕСМИ КОИНОМУ ИВИДЕЛЪ ЕСМЪ, ЯНО НЕЕСТЪ БЕГЪ СКО
 РЫХЪ ИНИ БОИ СИЛНЫХЪ ЯНИ МУДРЫХЪ ЛЮДЕИ ХЛѢБЪ
 ИНИ ОУЧЕНЫХЪ БОГАТЕСТВО ИНИ МАСТЕРОВЪ ПОХВАЛА, НО
 ЕДИНО ЧАСЪ ИПРИГОДА ВОВСИ РЕЧАХЪ • НЕИЗВЕСТЪ ЧЕЛО
 ВѢКЪ КОНЦА СВОЕГО, НОЯКО РЫБЫ ОДОЮ ИПТИЦИ СИЛО
 ХВАТАНЫ БЫВАЮТЪ, ТАКО ИМАНЫ БЫВАЮТЪ ЛЮДИ ЧАСОМЪ
 ЗАЫМЪ ВНЕГДА НАНИ ^ХНАГЛЕ ПРИИДЕТЪ • ТЮ ТЕЖЕ
 ВИДЕЛЪ ЕСМИ ПОДЪ СЛНЦЕМЪ МУДРОСТЬ, ИСКУСИЛЪ ЕСМЪ
 ИЖЕ Е НАИВЫШШАА • ГРАДЪ МАЛЫИ ИМАЛО МУЖЕИ

Ѹ

ЦАРЯ БАЛОМОНЯ:

ВНЕМЪ, И ПРИШОЛЪ Ѹ КНЕМУ ЦАРЬ СИЛНЫИ И ОБЛЕГЛЪ
 И, И НАДЕЛАЛЪ ОКОЛО ЕГО БАЛОВЪ ВСЮДУ, И ДОКОНАНО
 ЁСТЬ ОБЛАЖЕНІЕ О. ИЗНАЙДЕНЪ Ѹ ВТОМЪ ГРАДЕ МѸЖЪ
 МУДРЫИ ЯОУБОГЫИ, И ИЗБАВИЛЪ ЁСТЬ ГРАДЪ ТОИ
 МУДРОСТІЮ СВОЮ, И НИКТОЖЕ ПОТОМЪ НЕ ВОСПО
 МАНУЛЪ ЁСТЬ НАЧЕЛОВѸКА ТОГО УБОГАГО О. И ЯЗЪ
 ГЛАГОЛАЛЪ ИЖЕ ЛЕПШАА Ѹ МУДРОСТЬ НЕЖЕЛИ СИЛА: Премр Ѹ
 И НИКОЖЪ ТОГДА МУДРОСТЬ ОУБОГАГО ОПОБЕЖЕНА Ѹ,
 И СЛОВА ЕГО НЕ СУТЬ УСЛЫШАНЫ О. СЛОВЪ МУДРЫХЪ
 ЛЮДЕИ ПОСЛУХАН СМОЛЪЧАНІЕМЪ, БОЛЕИ НЕЖЕЛИ КРИКУ
 КНАЗЛ МЕЖИ БЕЗУМНЫМИ О. ЛЕПШАА Ѹ МУДРОСТЬ НЕ
 ЖЕЛИ ОРУЖІА ВОЕННАА О. НИКТО ВЪ ЕДИНОМЪ ГРЕШИТЬ ИАКОБЪ Ѹ
 СЕН МНОГО ДОБРАГО ПОТРАТИТЬ: ЗѸЛЪ ИГ

ГЛАВЯ Ѹ:

ИЖЕ ЛЮДИ ЗАМЕ КАЗАТЬ ДОБРЫХЪ, О СРЦИ МУДРА
 ГО ИГЛУПАГО, О ПОВЫШЕНИИ БЕЗУМНАГО ИРБА,
 О НАСМЕВЦЕХЪ, О ЦАРИ ДЕТИЦИ И О ЦАРИ РАЗУМЪ
 НОМЪ, ЯИЖЕ ПЕНАЗЕМЪ ВСЕ ПОСЛУШНО Ѹ:

УХЫ МЕРТВЫЕ КАЗАТЬ ВОЮ МАСТИ ДРАГОЕ
 ДРАЖШИ Ѹ НАДЪ МУДРОСТЬ И НАДЪ СЛАВУ:
 МАЛОЕ НАЧАСЪ ВИЛОВАНІЕ О. СЕРДЦЕ МУЖА
 МУДРАГО Ѹ НАПРАВИЦИ ЕГО, СЕРДЦЕЖЕ БЕЗУ

ѢВЛЕГНЯГТЕСЪ

много ѣ налевници его о Но и по пути своемъ безумь
мыи ходиши, понеже самъ безумень ѣ, всехъ иныхъ
мнить быти безумныхъ о Бзодетли духъ слау
имеющаго на тебе, места своего некидан, понеже не
чаль престати чинитъ грехи велики велики о Ёсть
единое злое еже еси видаль подь солнцемъ, еже
якобы презъ побужение выходитъ ѡлица князевъ о

Пло лѣ Яно безумнии посаженыи на достойности высоконъ,
абогатни ѡниже сядуть низу о Видель еси рабы
аони ездать на конехъ, боириже аони ходять пешни:

При кѣ Кто копае иму ѡвалитъ вню, никто казнить плоть
Иси кѣ ѡкусить сего вужь о Кто преносить камене по
болить ѡнего, никто щепаетъ дрова ѡразитъ ѡнихъ:

Будетли притуплено железо, ато неако первенъ,
но и зточено будетъ о Таковое з великою працею выо
стрено будетъ, такожъ попиности приходитъ мѡ
дрость о Яко змил еже кусле тайне, тако и тон
ѡнже срамотитъ скрите о Слова оустъ мудрыхъ
суть мноость, ѡстаже немудраго сторгнути главу
его о Зачало словъ его ѣ безумие, и ѡстаночныи
речи ѡстенъ его сѡтъ плудъ наигоршии о Безумнии
много говорить о Невестъ человекъ что преднимъ

было ѿ, и что потомъ имать быти кто ѿму сподѣетъ
 показати о Трудъ безумныхъ поженетъ и, окиже
 не ѿмеють когряду поспешити о Горе тобѣ земь
 ле твойже царь детици ѿ, негоже князи рано ѿдадѣ
 Добро тобѣ земля твойже царь разуменъ ѿ, и князи
 ѿго ѿдадѣ чломъ своимъ к посиленію ѿнекаюбоде
 нию о Дла недбаниа гниють крокеы, и дла ле
 воѣ рѣки капати будеть додомѣ о Къ смеху чинлѣ
 хлебъ и венно, абы поживали пиющіе о И пнеземъ
 слѣпаты вси речн о Бмысли твоѣи неклини царю
 и в сокрытомъ месте домѣ твоего не дай богатомѣ,
 понеже иптици небесныѣ донесѣтъ глазь твои, и иже
 ющн крнлѣ скажѣтъ ѿсѣжденне ~

ГЛАВА 11 ~

Иже и мамы надѣку добрѣю розсѣвати, ѿнепреже
 нени сѣдѣ правого о Кжеть добрѣ чинити ѿ
 маадости своѣа, пожеже ѿвсехъ делехъ нашихъ
 приведемса насѣдѣ ~

Вѣсти хлѣбъ свой наподы текѣщие, по
 неже помногихъ летехъ знаидѣши и о Дла
 долѣннцѣ сѣдмъ и ѿсмъ, небесно чго
 будеть придѣщего злого на земли о Буду

ѢКЛЕСНІЯ ГТЕСЪ

ѢЛИ ПОЛНИ ОБЛАКОВѢ ДОЖДЬ ИЗЛИЮТЬ СЕБЕ НАЗЕМЛЮ :

ПАДЕТЛИ ДРЕВО НАПОЛУДНЕ ИЛИ НАПОЛУНОЩЬ, НАКО
ТОРОЕ МЕСТО ПАДЕТЬ ТѢ БѢДЕТЬ ◦ КТО ГЛЕДИТЬ ВѢ
ТРѢ СЕН НЕЕЕТЬ, И КТО СМОТРИТЪ НА ОБЛАКИ НИКОГДА
НЕБѢДЕТЬ ЖАТИ ◦ ИАКО НЕВЕСИ КОНЪ Е ПУТЬ ДѢХА,
ИЛИ ИКОСА СКЛАДАЮТЪ КОСТИ ВОУРВЕ ТАГОТНОЕ, ТАКО
НЕЗНАЕШЬ ДЕЛЪ БОЖИИ ^Х ОИЖЕ СТВОРИТЕЛЬ Е ВСЕХЪ РЕ
ЧЕН ◦ РАНО РОЗЕВАН СЕМА ТВОЕ, И ВЪ ВЕЧЕРЪ ДА ПЕРѢ
СТАВАЕТЪ РУКА ТВОА ◦ НЕВЕСИБО КОТОРОЕ ЛЕПЕНЪ ВЗОИ
ДЕТЬ, ТО ЕЛИ ЧИЛИ ОНОЕ ПАКЛИЖЕ ОВОЕ ВКУПѢ ТЫМЪ
ЛЕПЕНЪ БѢДЕТЬ ◦ ИЛА Е РЕЧЬ СВѢТЛО, И ЛЮБО Е ОЧИ
МА ВИДЕТИ СЛНЦЕ ◦ БѢДЕТЛИ ЗАМНОГО ЛѢТЬ ЖИВЪ
ЧЕЛОВѢКЪ, И ЕТЫХЪ ВО ВСЕХЪ БѢДЕТЛИ ВЕСЕЛЪ, РОСПО
МИНАТИСА ИМАТЬ НАТѢМНЫЙ ЧАСЪ И НАМНОГЫЕ ДНИ,
ОНИЖЕ ВНЕГДА ПРИИДУТЪ КАЗНИТИ БѢДУТЬ БЕЗАКОННА
МИНѢЛАА ◦ БЕГО РАДИ ВЕСЕЛИСА ЮНОШО ВО МАЛОСТИ
ТВОЕИ, И ВЪ ДОБРѢ ДА ПЕРѢБѢДЕТЬ СРЦЕ ТВОЕ ВО ДНЕХЪ
МАЛОСТИ ТВОЕА ◦ ИХОДИ ПОСТѢЖКАХЪ ^Д СРЦА ТВОЕГО:
И ВО ЖАДОСТИ ОЧИЮ ТВОЮ ^Х ◦ НО ТОЕ ВЕДАНЪ ИЖЕ ЗАЕСИ

НИЖЕ ^Д ТЫС РЕЧИ ПРИВЕДЕТЬ ТЕБЕ ГДЪ БОГЪ КЪ СѢДѢ :

ГЛАВЯ ^Д ЕИ ^Д

ЦАРЯ БЯЛОУОНЯ :-

Иже немамы гневатица, игда бога воспоминати
 всегда ѿсвои^х младыхъ лѣтъ, ижеко разѹмъ
 нашъ и смысли сѹтъ пременны о инакоуць по
 ведаеть иже длотоу е сотворѣнъ человекъ
 ябы богѹ служилъ, ипотомъ делъ деламъ наши^х
 приедеть насъ гдѣ богъ насѹдъ :-

Ими гневъ ѿсрца твоѣго, и извержи злость
 ѿтѣла твоѣго о Юность бо войстиннѹ
 икоухание сѣтна сѣтъ о Помни насъ
 творителя своего воднехъ младости тво
 еа, прежде нежели придетъ часъ мѹчениа твоѣго:
 и прежде нежели приблизатса лѣта он^иже речеши
 нелюбатсиса, прежде нежели затмитса слнце иже иоилъ д
 сць и свѣтло и звѣды, и прежде нежели ивертат
 са ѡблаци подожди о Внегда порѹшатса страже
 ве домовни, и киватиса бѹдѹтъ мѹжи прѣсиленни:
 и празны бѹдѹтъ ониже и мели сѹтъ жерновы, и менше
 числе и затматса скрозѣ дери гледище, и изверѹтъ
 дери наблици, и понижени гласа того он^иже мелетъ
 и повстанѹтъ къ гласѹ иташьемѹ, и оглохнѹтъ
 вси дщери поюци^и о ивысокий речн теже боати

ЕКЛЕСІЯГТЕСЪ

СЛ БѸДѸТЪ, И СТРАШИТСА БѸДѸТЪ НАПѸТИ • ЗА
 ЦВЕТЕТЪ МІНІДГАЛЪ И РОЗТѸЧНЕЕТЪ КОБЫЛКА, И ИСТОР
 ГНЕНЪ БѸДЕТЬ КАПАРИСЬ • И ЯКО ПОЙДЕТЬ ЧЕЛОВѢКЪ
 ДО ДОМУ ВЕЧНОСТИ СВОЕИ, И БѸДЕТСА ТѸЛТИ ПОБЛИ
 ЦИ ПЛАЧА • ПРѢЖДЕ НЕЖЕЛИ РОЗТОРГНЕТСА ПОВРАЗЪ
 СРЕБРЕНЬИ, И НАВЕРНЕТСА ЖИВОТЬ ЗЛАТЫИ • И СОКРУ
 ШИТСА ВЕДРО НАДЪ КЛАДЕЗЕМЪ, И ЗАМЛЕТСА КОЛО НАДЪ
 СТѸДЕНЦЕМЪ • И НАВРАТИТСА ПРАХЪ ВЪЗЕМЛЮ СВОЮ
 ѿКУДУ БЫЛЪ, И ДУХЪ НАВРАТИТСА КЪ БОГУ ѾНЪЖЕ И ДАА
 БЫШЕ ѿ И • **СѸѸТА НАДЪ СѸѸТАМИ РЕЧЕ БО БОРНІКЪ,**
 И ВСИ РЕЧИ СѸѸТА • И НЕГДА БЫЛЪ ПРѢМУДРЫИ БО
 БОРНІКЪ НАБЧАЛЪ ЛЮДЕИ, И ИСПОВѢДЕА ѸЖЕ БЫЛЪ ОУ
 ЧИНІА • ИСТИГАА СЛОЖІА Ѹ ПРИТЧИ МНОГИ СО
 ГЛЕДАА Ѹ СЛОВЪ ПОЖИТОЧНЫХЪ, И ПОПИСАА РЕЧИ НА
 И ПРАВИНЕ И ПОЛНЫЕ ПРАВДЫ • СЛОВА МУДРЫХЪ
 ЛЮДЕИ СѸТЬ ЯКО ѸСТЪНОВѢ, И ЯКО ГВОЗДИЕ ГЛУКОЦѢ
 ѸБИТОЕ, ѸНИЖЕ СОВѢТОМЪ ѸЧИТЕЛЕИ ДАНИ СѸТЬ ѿ
 ПАСТЫРА ЕДИНАГО • БОЛѢИ НАДЪ ГЫЕ РЕЧИ СЫНУ МОИ
 НЕ ПЫТАЙСА, ДЕЛАЮЩЕМУ МНОГИЕ КНИГИ НЕ СТЬ НИ ЕДИ
 НАГО КОНЦА, И ЧАСТОЕ МЫШЛЕНІЕ Ѹ ТЕЛУ МУЧЕНІЕ •
 КОНЕЦЪ МОЛВЕНІА ВСИ ЕКУПѢ ПОСЛУХАЙМЫ • БОГА
 БОЙСА И ЗАПОВѢДИ ЕГО СОХРАНИ, ТОИ ЕСТЬ ВОИСТИИ

и ѿ ~ ЦАРЯ СЯЛОМОНЯ ~

и ѿ совършени челоуѣкъ • И вси речн ѣже сѧ деють быше аѿ
подъ солнѣцемъ, приведесть ѣ богъ насудѣ, злѣ

сакое поблужение бѣднѣ

доброе или пакъ

Злоѣ ~

~

Божнѣю мѣтнѣю доконана ѣсть снѧ Книга
Рекомана ѣкклеснѣстесъ Или Соборникъ • Премуд
драго Сяломона сына Дѣлѣа, Царя Ерѣсалимъ
скаго • Повелениѣмъ Працею Ивыкладомъ и зѣра
ннѣю мѣтнѣю, Влекарскыхъ набѣлахъ Доктора, Фра
нѣска Скормина сына Сполюѣка • Въ славномъ
Старомъ Мѣсте Празскомъ • Подъ лѣты Пре
чистаго Божнѣю, И зѣвици Марнѣ нарѣженнѣю,
Тысеѣннѣю Пѣтнѣю Иосѣмъ надѣснѣю

Мѣсца Генѣрѣа ~

Днѣ Вторѣю ~

~ ~ ~

Фотакопія кнігі «Эклезіяст», выдадзенай Францыскам Скарынай у 1518 г. у Празе, зроблена з найлепш захаваных экзэмпляраў, якія належаць Дзяржаўнай бібліятэцы СССР імя У. І. Леніна (Масква).

Юрый Лабынцаў

Скарынаўскі каляндар

Мінск,
1988 г.

Да 500-гогддзя з дня
нараджэння
Францыска
Скарыны

Францыск Скарына

Юрый Лабынцаў

Скарынаўскі каляндар

Мінск
«Мастацкая літаратура»
1988

ББК 83.3Бел7

Л 12

Навуковы рэдактар
доктар філасофскіх навук
У. М. Конан

Рэцэнзент
кандыдат філалагічных навук
В. А. Чамярыцкі

У гісторыі ўсходнеславянскіх культур (беларускай, рускай, украінскай) Францыск Скарына — з'ява унікальная. Выхаванец еўрапейскіх універсітэтаў, бліскучы знаўца ўсёй сумы тагачасных ведаў, які дасягнуў вышэйшых вучоных ступеняў, ён застаўся верны свайму народу, верны славянству. «Людым посполитым к доброму научению» імкнуўся перш за ўсё паслужыць вялікі беларус.

У адным са старадаўніх беларускіх дакументаў ёсць такія радкі: «Калі што ў парадку пісьмом заведзена будзе, дык ніколі не сплыве з людской памяці і не прыйдзе ў забыццё, але на вечныя часы ўтрымаецца непарушна». Гэта стасуецца і да Францыска Скарыны.

Пра гістарычную асобу мы мяркуем па тых справах, якія яна здзейсніла, па той спадчыне, якую яна пакінула сваім нашчадкам. У гэтым сэнсе Францыск Скарына — найярчэйшы прыклад не толькі сярод славянскіх народаў, але і ўсёй Еўропы, усяго свету. Думаецца, важна не столькі тое, што Скарына першы на зямлі нашай Радзімы выкарыстаў друкарскі станок, колькі тое, з якою мэтай ён гэта зрабіў. Мэта, з якою ён узяўся за пераклад і выданне найболей аўтарытэтных помнікаў сярэдневяковай кніжнасці для свайго народа, задачы, якія ён пры гэтым перад сабою ставіў, — вось тое галоўнае, што вылучае Скарыну сярод культурных дзеячаў іншых народаў.

Францыск Скарына лічыў кнігу сродкам узвышэння чалавечай асобы, яе духоўнага ўзбагачэння і з дапамогай прадмоў, тлумачэнняў тэксту старадаўніх помнікаў імкнуўся зрабіць свае выданні менавіта такімі. «Всякому человеку потребна чести, понеже есть зеркало жития нашего, лекарство душевное», — пісаў ён.

Скарына, відаць, добра ведаў, што задуманая ім справа не прынясе яму матэрыяльных выгад. Усё яго жыццё, увесь пафас яго дзейнасці пераконваюць у тым, што гэта было гуманістычнае, асветніцкае імкненне чалавека, які наважыў бескарысліва паслужыць свайму «народу рускому»¹, г. зн. беларускаму. У Празе ў 1517—1519 гг. ён выдаў 20 біблейскіх кніг², перакладзеных ім на зразумелую шырокаму чытачу мову, а потым, пачынаючы з 1522-га па 1525 гг., надрукаваў у Вільні яшчэ 22 выданні³. Гарачы патрыятызм, любоў да Радзімы і свайго народа — вось што ўласціва дзейнасці вялікага асветніка.

¹ Тут і далей у тэкстах словы «рускі народ» трэба разумець у сэнсе «беларускі»; гаворка ідзе пра народ, што жыў на сучасных беларускіх землях, якія ў час Скарыны ўваходзілі ў склад Вялікага княства Літоўскага. Словы «беларус», «беларускі» паявіліся значна пазней, замест іх вучоныя XIX ст. яшчэ ўжывалі «заходнерускі», «Заходняя Расія», г. зн. Беларусь.

² Некаторыя даследчыкі лічаць чатыры Кнігі Царстваў, надрукаваныя Скарынаю ў Празе ў 1518г., не за адно, а за чатыры асобныя выданні. У гэтым выпадку агульная колькасць кніг, надрукаваных ім у Празе, складае не 20, а 23 кнігі.

³ У літаратуры часам можна сустрэць сцверджанне, што ў Вільні Скарына надрукаваў дзве кнігі — Малую падарожную кніжыцу і Апостал. Гэта не зусім правільна, таму што Малая падарожная кніжыца — вылізны па аб'ёму і вельмі своеасаблівы па складу зборнік, у які ўваходзіць 21 асобнае выданне. Такім чынам, Скарына надрукаваў у Вільні агулам 22, а не 2 кнігі.

- Да нас дайшло вельмі мала арыгінальных дакументаў, у якіх раскрываўся б жыццёвы шлях і погляды Францыска Скарыны. Дакладна невядомыя нават даты яго нараджэння і смерці. Засталіся толькі кнігі — перакладзеныя, перапісаныя і адрэдагаваныя ім, а потым надрукаваныя. Кожны экзэмпляр гэтых кніг па-свойму унікальны — ён пражыў доўгае жыццё, роўнае амаль пяці стагоддзям. Усе яны памятаюць Францыска Скарыну і тыя сотні і тысячы людзей — беларусаў, рускіх, украінцаў, палякаў, літоўцаў, чэхаў, немцаў, якія чыталі і вывучалі кнігі першадрукара і нават перапісвалі іх для сябе.
- Усяго каля 400 экзэмпляраў кніг Скарыны захавалася да сённяшняга дня. Большасць з іх — у нашай краіне, але нямала і за мяжой — у краінах Усходняй і Заходняй Еўропы. Гэтыя кнігі — жывая памяць беларускага народа, яго слава, яго гонар. Не выпадкова Францыск Скарына, побач з М. В. Ламаносавым, А. С. Пушкіным і Т. Р. Шаўчэнкам, уключаны ў серыю «Вялікія дзеячы славянскай культуры», якая друкуецца на асноўных еўрапейскіх мовах пад эгідай ЮНЕСКА¹.
- «Скарынаўскі каляндар» выдаецца да пяцісотгадовага юбілею Францыска Скарыны. У ім сабраны разнастайныя матэрыялы (дакументы, выказванні Скарыны (у скарочанай форме ці ў форме фрагментаў), выпіскі з даследаванняў рускіх, савецкіх і зарубежных вучоных і г. д.), якія даюць чытачу магчымасць меркаваць пра характар і мэту шматбаковай дзейнасці вялікага асветніка. Асобны раздзел календара — «З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны» — знаёміць чытача з творамі Скарыны.
- Працуючы над календаром, складалі бачыў сваю асноўную задачу ў тым, каб, не парушаючы гістарычнай паслядоўнасці падзей, паказаць Францыска Скарыну ў яго самахарактарыстыках, даць магчымасць яму самому раскажаць нам пра сябе, пра сваю эпоху. Вялікае значэнне надавалася ацэнкам і інтэрпрэтацыям айчынных і замежных вучоных, якія шмат зрабілі для вывучэння жыцця і творчасці Скарыны, а таксама арыгінальным скарынінскім дакументам (па магчымасці на старабеларускай мове), якія дапамогуць чытачу выразней уявіць сабе той далёкі і няпросты час, у які жыў і тварыў доктар Скарына.
- Каляндар багата ілюстраваны гравюрамі з выданняў Францыска Скарыны, у ім узноўлены шматлікія арнаментальныя ўпрыгожванні, ініцыялы і шрыфты Скарынавых выданняў. Следам за беларускай назвай таго ці іншага месяца ідзе назва, якую ўжываў Скарына. У якасці дадатку да календара друкуецца адна з перакладзеных Скарынаю кніг — «Эклезіяст, або Саборнік», выдатны помнік сусветнай літаратуры, які неаднаразова публікаваўся ў нашай краіне. Лепшы пераклад гэтага твора на рускую мову, які належыць І. Дзьяканаву, змешчаны ў зборніку «Паэзія і проза Далёкага Усходу» (М., 1973), ім адкрываецца 200-томная серыя «Бібліятэкі сусветнай літаратуры».
- Каляндар разлічаны на шырокае кола чытачоў.

¹ Кніга пра Францыска Скарыну выдадзена ў гэтай серыі на англійскай і французскай мовах у 1979 г. у Парыжы. Аўтары — вядомыя беларускія даследчыкі Г. Я. Галенчанка, В. А. Чамярыцкі, В. Ф. Шматаў.

Скарынаўскі каляндар

«Я— Францишек Скоринин сын
с Полоцка града,
в лекарских науках
доктор...»

«Мы маем у асобе Скарыны адукаванейшага чалавека свайго часу, які нікольні не саступаў тагачасным заходнееўрапейскім дзеячам ні па свайму розуму, ні па энергіі, ні па сваіх высокіх задумках... Дасягнуўшы высокіх вучоных ступеняў, Ф. Скарына прысвяціў лепшыя гады жыцця асвеце сваіх землякоў... Выклікае здзіўленне, акрамя моцнай энергіі, імкненне да асветы, выключная бескарыслівасць і самаахвярнасць слаўнага доктара з Полацка».

Я. КАРСКІ

«З'яўленне Скарыны і яго Бібліі застаецца і па сённяшні дзень з'явай у многіх адносінах загадкавай... Літаратура пра Скарыну вельмі вялікая, яго дзейнасць няспынна даследуецца дапытлівымі вучонымі, сабраны вялікі і значны па сваёй сутнасці матэрыял фактаў і тлумачэнняў,— і, аднак, не сказана яшчэ апошнія і важнае слова, якое аб'яднала б усе дадзеныя пра Скарыну і дало б праўдзівае і поўнае тлумачэнне яго асобы і яго справы».

А. ФЛАРОЎСКИ

«Стваральнік беларускага і ўсходнеславянскага друкаванага пісьма, гуманіст і асветнік, ён адыграў рашаючую ролю ў развіцці культурнага жыцця Беларусі XVI стагоддзя. Ён увасабляў арганічнае адзінства ўсходняй славянскай культуры — неад'емнай часткі культурнай спадчыны Еўропы».

ЮНЕСКА

«Імя Францыска Скарыны блізкае і дарагое ўсім савецкім людзям. Дзейнасць праслаўленага вучонага, асветніка і выдаўца прыцягвае ўвагу рускіх, беларускіх, украінскіх, літоўскіх гісторыкаў, філолагаў, лінгвістаў, мастацтвазнаўцаў. Савецкая гісторыяграфія мае шэраг грунтоўных дасягненняў у галіне вывучэння жыцця і дзейнасці выдатнага сына беларускага народа...

Францыск Скарына жыве ў эпоху Адраджэння, у тую пару, калі, паводле слоў Фрыдрыха Энгельса, адбываўся «найвялікшы прагрэсіўны пераварот з усіх перажытых да таго часу чалавецтвам». Гэта была «эпоха, якая адчувала патрэбу ў тытанах і якая спарадзіла тытанаў па сіле думкі, страсці і характару, па шматграннасці і вучонасці».

«Тады не было амаль ніводнага вялікага чалавека, — прадаўжае Энгельс, — які не пабыў бы ў далёкіх падарожжах, не гаварыў бы на чатырох альбо пяці мовах, не працаваў бы бліскуча ў некалькіх галінах творчасці».

Такім чалавекам быў і Францыск Скарына.

Ролю Скарыны ў гісторыі духоўнай культуры Расіі, Украіны і Беларусі цяжка перацаніць. Скарына — заснавальнік усходнеславянскага кнігадрукавання і друкарскай справы ў Літве. Пераемнікамі і прадаўжальнікамі яго кнігавыдавецкай традыцыі ў рускіх, украінскіх, беларускіх і літоўскіх землях былі Іван Фёдараў,

Пётр Мсціславец, Сымон Будны, Васіль Цяпінскі, Кузьма і Лукаш Мамонічы і многія іншыя...

Скарына як мысліцель-гуманіст эпохі Адраджэння звяртаецца да праблем чалавека і грамадства і спрабуе даць іх вырашэнне, якое адрозніваецца ад традыцыйна-хрысціянскага. У светапоглядзе беларускага гуманіста дамінуе этычны момант. Галоўным для Францыска Скарыны, як амаль праз чатыры стагоддзі і для вялікага рускага пісьменніка і філосафа Льва Талстога, становіцца пытанне: як жыць чалавеку, якія маральна-этычныя каштоўнасці і ідэалы яму належыць выспавадваць, каб яго прыватнае і грамадскае жыццё не ўступала ў супярэчнасць з яго сумленнем? Сваёю творчасцю Скарына адлюстравваў даволі сталы ўзровень развіцця айчыннай культуры пачатку XVI стагоддзя...

Вялікую ролю адыграла скарынаўская Біблія ў станаўленні і развіцці грамадскай свядомасці і самаўсведамлення ўсходнеславянскіх народаў. Пераклад Бібліі на блізкую да народнай (беларускую) мову рабіў яе даступнай больш шырокаму колу чытачоў, па сутнасці справы азначаў заклік да яе вывучэння і ў нейкай меры да свабоднага даследавання. Тым самым вольна альбо нявольна адхілялася пасрэдніцтва афіцыйнай царквы і тэалогіі ў адносінах чалавека да «боскага адкрыцця», вера становілася прэрагатывай індыўдуальнай свядомасці. У тэндэнцыі вывучэння Бібліі вяло чалавека да сумнення ў яе «натхнёнасці богам» і ўрэшце — да нявер'я... Скарына — асветнік эпохі Адраджэння. Адною з галоўных задач сваёй падзвіжніцкай дзейнасці ён лічыў далучэнне з дапамогай Бібліі «простага і паспалітага чалавека» да асветы, ведаў, да «сямі вольных навук» — граматыкі, логікі, рыторыкі, музыкі, арыфметыкі, геаметрыі, астраноміі. Не меней важнае значэнне Скарына надаваў выхаванню чалавека пры дапамозе «дабрачыннай філасофіі», а ў гэтай справе, на яго думку, Біблія на роднай мове павінна была адыграць вельмі істотную ролю. Ва ўяўленні Скарыны Біблія з'яўлялася таксама дзейным сродкам эстэтычнага выхавання чалавека.

Зразумела, Скарына як сын сваёй эпохі быў чалавекам рэлігійным. Без веры ён не ўяўляў сабе інтэлектуальна і маральна дасканалы чалавека. Аднак характар яго веры далёкі ад артадаксальнасці <...> Творы айцоў і настаўнікаў царквы, пастановы царкоўных сабораў і тэалагічныя творы царкоўных іерархаў, г. зн. усё тое, што належыць да галіны царкоўнага падання, ва ўяўленні Скарыны не мае таго аўтарытэту, які яму надаецца афіцыйна і каталіцкай, і праваслаўнай традыцыяй. Хоць Скарыне і ўласцівы пэўны піэтэт у дачыненні да Бібліі, аднак гэта піэтэт асаблівай якасці. Біблія для Скарыны не столькі рэлігійны, колькі інтэлектуальна-заахвочвальны, маральна-павучальны і грамадзянска-выхаваўчы твор. Зыходзячы з такіх адносін да святаго пісання, Скарына з дапамогай каментарыяў імкнуўся расставіць у ім адпаведныя акцэнты; уносячы

ў біблейскія апавяданні, прытчы, алегорыі новы сэнс, ён завастраў увагу на тых грамадскіх і маральна-філасофскіх праблемах, якія ігнараваліся альбо пакідаліся без увагі артадаксальнымі хрысціянскімі філосафамі і ўзнімаліся на шчыт мысліцелямі-гуманістамі эпохі Адраджэння...

Скарына — вялікі патрыёт, верны і адданы сын свайго народа. Нягледзячы на тое, што асоба Скарыны фарміравалася ва ўмовах заходнееўрапейскай культуры, ён не «латынізаваўся», як гэта нярэдка здаралася з яго суайчыннікамі, не парваў сувязяў з радзімай, не страціў сваю нацыянальную своеасаблівасць, а ўсе сілы і веды, усю сваю энергію аддаў служэнню «людзям паспалітым», свайму народу. Таму не дзіўна, што патрыятызм ён узяў на ўзровень вышэйшых грамадзянска-этычных дабрачыннасцяў.

Дзейнасць, падобную да скарынінскай, К. Маркс разглядаў як сведчанне «абуджэння нацыянальнасцяў» у эпохі Адраджэння і Рэфармацыі (Маркс К., Энгельс Ф. Соч., изд. 2-е, т. 29, с. 18). І сапраўды, Біблія Скарыны адыграла немалаважную ролю ў развіцці беларускай літаратурнай мовы і беларускай нацыянальнай культуры ў цэлым.

У мове, адзначаў Гегель, праяўляецца творчая прырода чалавека, усё, што ён уяўляе, уяўляецца яму як вымаўленае слова. Па-за роднай мовай думкі чалавека чужародныя, не цэласныя, а таму не можа быць у поўнай меры рэалізавана і суб'ектыўная воля чалавека. Характэрна, што гэтая ж думка была выказана яшчэ ў канцы XVI стагоддзя адным з заснавальнікаў усходнеславянскай філалагічнай навукі Лаўрэнціем Зізаніем, які лічыў, што родная мова з'яўляецца ключом, які «адмыкае ўсім розум для пазнання». Зварот Скарыны да роднай мовы ў працэсе перакладу Бібліі садзейнічаў духоўнаму разняволенню народа, стаў істотным элементам фарміравання нацыянальнай самасвядомасці, дэмакратызацыі культуры і ператварэння яе з прывілеі пануючага класа феадалаў у здабытак болей шырокіх сацыяльных пластоў грамадства.

У абставінах выключна жорсткай феадальна-каталіцкай рэакцыі і контррэфармацыі ідэі Скарыны зрабілі плённы ўплыў на нацыянальна-вызваленчы рух беларускага і ўкраінскага народаў другой паловы XVI—XVII стагоддзяў, на барацьбу грамадскіх дзеячаў і мысліцеляў за захаванне айчынай нацыянальнай культуры і роднай мовы. У той жа час ідэйная спадчына Скарыны паслужыла адной з тэарэтычных крыніц канцэпцыі збліжэння усходнеславянскай культуры са свецкай культурай Захаду.

Праблема светапогляду Скарыны і накіраванасці яго дзейнасці — гэта па сутнасці частка глабальнай праблемы станаўлення і развіцця беларускага народа як свядомага суб'екта гісторыі, фарміравання

яго культуры, класавай і нацыянальнай самасвядомасці; гэта праблема шматвяковай барацьбы беларускага народа за сваё сацыяльнае вызваленне, нацыянальнае існаванне і дзяржаўную самастойнасць».

С. ПАДОКШЫН.

«Францыск Скарына належыць да ліку выдатных дзеячаў культуры эпохі Адраджэння. Яго імя стаіць у адным радзе з імёнамі тых, хто ўвасабляе гордасць і славу беларускага народа... Энцыклапедычныя веды, глыбокая адукаванасць і выдатныя здольнасці Скарыны захаплялі яго сучаснікаў. Яго жыццё-подзвіг, яго шматгранная дзейнасць, якая працякала на тэрыторыі многіх краін у самым разнастайным асяроддзі, пераканаўча паказваюць, наколькі чужая яму была рэлігійная, нацыянальная, дзяржаўна-палітычная, саслоўная і прафесійная абмежаванасць. У ім шчасліва спалучыліся вучоны муж і грамадзянін-патрыёт, сын свайго часу і свайго народа. Усе гэтыя рысы і якасці, уласцівыя Скарыне як асобе, збліжаюць яго з лепшымі прадстаўнікамі еўрапейскага гуманізму першай паловы XVI ст. і даюць падставу бачыць у беларускім першадрукару тыповага чалавека эпохі ранняга Адраджэння».

А. КОРШУНАЎ, В. ЧАМЯРЫЦКІ

«Людем посполитым руского языка к пожитку»

Храналагічная канва жыцця

і дзейнасці Францыска Скарыны

- Другая палова 1480-х — у Полацку ў беларускага купца Лукі Скарыны нарадзіўся сын Францыск.
- 1498 — Полацк атрымлівае магдэбургскае права (самакіраванне).
- 1504— Францыск Скарына вучыцца ў Кракаўскім універсітэце. У матрыкульных кнігах універсітэта робіцца запіс: «Franciscus Luce de Ploczko» («Францыск сын Лукі з Полацка»).
- 1506— Францыск Скарына ўдастоены вучонай ступені бакалаўра вольных мастацтваў.
- Канец першага дзесяцігоддзя 1500-х — пачатак 1510-га — Францыск Скарына атрымлівае званне ліцэнцыята медыцыны і ступень доктара вольных мастацтваў.
- 1512, 5 лістапада — Савет дактароў медыцынскай калегіі Падуанскага універсітэта ў Італіі дапусціў «неімуцкага» Францыска Скарыну без аплаты да экзамену на ступень доктара медыцыны.
- 1512, 6 і 9 лістапада — Францыск Скарына бліскуча вытрымаў экзамен на ступень доктара медыцыны.
- Каля 1517-га — у Празе пачынае работу друкарня, заснаваная доктарам Францыскам Скарынай.
- 1517, 6 жніўня — у Празе выходзіць з друку першае выданне Францыска Скарыны — Псалтыр. Тут жа, у Празе, Скарына выдае перакладзеныя ім кнігі:
- 1517, 10 верасня — Кнігу Іова,
1517, 6 кастрычніка — Прытчы Саламона,
1517, 5 снежня — Кнігу Ісуса Сірахава,
1518, 2 студзеня — Эклезіяст, або Саборнік,
1518, 9 студзеня — Песню песняў,
1518, 19 студзеня — Кнігу прамудрасці боскай,
1518, 10 жніўня — Кнігі Царстваў,

- 1518, 20 снежня — Кнігу Ісуса Навіна,
 1519, 9 лютага — Кнігу Іюдзіф,
 1519, 15 снежня — Кнігу Суддзяў,
 1519 — кнігу Быццё,
 каля 1519 — кнігу Зыход,
 каля 1519 — кнігу Левіт,
 каля 1519 — кнігу Лічбы,
 каля 1519 — кнігу Другі закон,
 1519 — Кнігу Руф,
 1519 — Кнігу Эсфір,
 1519 — кнігу Плач Іярэміі,
 1519 — Францыск Скарына друкуе сваё апошняе пражскае
 выданне — Кнігу прарока Даніла,
 перакладзеную ім.
- Пачатак 1520-х — Францыск Скарына пераязджае ў Вільню і ў доме
 «шаноўнага мужа Якуба Бабіча, найстаршага
 бурмістра слаўнага і вялікага места Віленскага»,
 засноўвае новую друкарню. Гэта была першая
 друкарня на тэрыторыі нашай краіны.
- Каля 1522-га — выйшла ў свет першае віленскае выданне
 Францыска Скарыны — Малая падарожная
 кніжыца, якое паклала пачатак кнігадрукаванню
 ў нашай краіне.
- 1525, сакавік — у Віленскай друкарні выйшаў у свет Апостал —
 апошняе выданне Францыска Скарыны, якое
 з'яўляецца першай дакладна датаванай кнігай,
 надрукаванай на тэрыторыі СССР.
- Другая палова 1520-х — Францыск Скарына ажаніўся з удавою
 члена Віленскага магістрата Юрыя Адверніка —
 Маргарытай.
- 1529, ліпень — у Пазнані памёр брат Францыска Скарыны Іван,
 віленскі купец, гандляр скурамі, які прыехаў са
 сваім таварам на кірмаш. Францыск едзе ў
 Пазнань, каб дабіцца вяртання сродкаў, якія
 ўклала яго жонка Маргарыта ў гандлёвую справу
 брата.
- 1529, ліпень — кастрычнік — у пазнанскім судзе тройчы
 разбіраецца справа аб атрыманні Францыскам
 Скарынай і яго жонкай укладзеных у гандлёвую
 справу брата сродкаў. У выніку пасля
 прадстаўлення пісьмовай даверанасці, змацаванай
 16 кастрычніка 1529 г. пячаткаю г. Вільні, па
 рашэнні суда Скарыне павінны былі быць вернуты
 23 500 скур для яго жонкі і 2500 яму асабіста.
- 1530 — Скарына пэўны час служыць у прускага герцага
 Альбрэхта Старэйшага ў Кёнігсбергу. 16 мая

- 1530 г. герцаг выдае Скарыне прапускную грамату ў Вільню, дзе засталася сям'я «доктара Францыска», а потым падпісвае пасланні віленскаму ваяводзе, вялікаму канцлеру Літоўскаму Гаштольду з просьбай аказаць усялякае садзеянне «многавучонаму мужу», а таксама віленскаму магістрату — з просьбай вярнуць Скарыне канфіскаваную маёмасць.
- 1530 — Францыск Скарына вяртаецца з Кёнігсберга ў Вільню. Разам з ім пакідаюць Кёнігсберг асабісты лекар герцага і друкар, якія паехалі са Скарынай па яго запрашэнні без ведама герцага.
- 1532, 5 лютага — па каралеўскім дэкрэце ад 5 лютага 1532 г. крэдыторы памёршага брата Францыска Скарыны — Івана дамагліся арышту Францыска за даўгі нябожчыка. Францыск Скарына, які прыехаў у пачатку сакавіка ў Пазнань, быў пасаджаны ў пазнанскую турму.
- 1532, 24 мая — пляменнік Скарыны Раман дабіваецца ў караля Жыгімонта I загаду аб вызваленні Францыска з турмы і ад судовага праследавання за даўгі брата.
- 1532, 17 чэрвеня — Францыск Скарына, сакратар і асабісты лекар віленскага біскупа Яна, падае прашэнне, патрабуючы аплаты страт, прычыненых яму крэдыторамі брата, у суме 6000 злотых.
- 1532, 21 лістапада — кароль Жыгімонт I спецыяльнай граматай вызваляе Францыска Скарыну з-пад улады суда, ваяводаў, кашталянаў і стараст.
- 1535, 4 кастрычніка — імя Францыска Скарыны апошні раз сустракаецца ў беларускіх дакументах.
- Каля 1535-га Францыск Скарына пераязджае ў Прагу, дзе служыць асабістым лекарам і вучоным-садоўнікам караля Фердынанда.
- 1540-я — у Празе памірае доктар Францыск Скарына «са слаўнага горада Полацка».

**«Избрал оставить в науце
и в книгах вечную
славу и память свою...»**

Студзень

Генуарь

Стычань

«Звери, ходящие
в пустыни,
знают ямы
своя; птицы,
летающие
по воздуху,
ведают гнезда
своя; рыбы,
плывущие
по морю и
в реках, чуют
виры своя;
пчелы и тым
подобная
боронять
ульев своих.
Тако ж и люди,
игде зродилися
и ускормлены
суть по бозе,
к тому месту
великую ласку
имають».

Студзень

Другая палова 1480-х —
у «слаўным
горадзе
Полацку»
ў сям'і
купца Лукі
нарадзіўся сын
Францыск.

Каля 1517-га ў Празе пачынае
працаваць
друкарня,
заснаваная
Францыскам
Скарынай. Тут
ён выдаў 20
кніг.

1518, 2 студзеня — выходзіць
Эклезіяст,
або Саборнік.

1518, 9 студзеня — закончана
друкаванне
Песні песняў.

1518, 19 студзеня — выходзіць
Кніга
прамудрасці
боскай.

Пачатак 1520-х — Францыск
Скарына
пераязджае
ў Вільню, дзе
засноўвае
новую
друкарню. Тут
ён выдае 22
кнігі.

НІГЯ ІСХСЯ СІРЯХОВЯ РЕКОМЯН
 ПЯНАРТОСЪ ЕКЛЕСІЯСТЫКХСЪ ІЛІ
 ЦЕРЪКОВНИКЪ • ЗЪПОЛНЕ ВЫЛОЖЕ
 НЯ НЯРХСКИІ ЯЗЫКЪ • ДОКТО
 РОМЪ ФРАНЦІСКОМЪ СКОРННОЪ СПОЛОЦКА :-
 ЯТОСТАПОМЯКЛАДОБОГДЯННОКОВА СЫНА
 РАДЦІМЕСТАВІЛЕНЬСКОГО :

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

Прадмова
да кнігі
Эклезіяст,
або Саборнік :

«В сей же книзе, рекомой Екклесиаст или Сборник, пишет о науце всех людей посполите сущих в летех мужства, приводячи им на память суету, беду и працу сего света, понеже в розмаитых речах люди на свете покладают мысли и кохания своя: едины в царствах и в пановании, друзии в богатстве и в скарбох, инии в мудрости и в науце, а инии в здравии, в красоте и в крепости телесной, неции же во множестве имения и статку, а неции в роскошном ядении и питии и в любодаянии, инии теже в детех, в приятелех, во слугах и во иных различных многих речах. А тако единый каждый человек имать некоторую речь пред собою, в ней же ся наболей кохает и о ней мыслит... А с сее книги можемы досконале поразумети, иже царь Соломон о мыслях и о коханиях людьских говорить; на некоем бо месте пишетъ, «иже несть лучшего, толико ясти и пити и чинити добро души своей». А на другом месте пишетъ: «Лепей есть поити в дом плачу, нежели в дом пированиа». Таке ж на ином месте кажетъ: «Ничто же имать злишку мудрый над глупаго, понеже одинаковый есть конец обою их». Во ином же месте кажет, глаголя: «Яко свет превышает над темности тако и мудрый над глупаго. Мудрый имать очи во главе своей, а глупый во тме ходить». Таке жь и о иных речах в сей книзе пишет; они же видятся собе быти противны,... един бо в том ся кохает, тое хвалить и о том мыслит, а другый другое, а иный иное. И во всих тых коханиях и мыслях людьских знашол есть

царь Соломон суету и утиснение души...
 Нарисаецца же сия книга Соборник, понеже не ко
 единому человеку в ней пишеть, но ко всему
 собору людей, а не единого человека мысль и
 кохание являеть, но всего собора. И того ради
 зовется сия книга Соборник.
 Конець предословия».

Пасляслоўе
 да кнігі
 Эклезіяст,
 або Саборнік:

«...доконана ест сия книга, рекомая Екклесиастес или Соборник...
 повелением, працею и выкладом избранного мужа
 в лекарских науках доктора Франциска,
 Скоринина сына с Полоцка, в славном старом
 месте Празском под леты пречистаго божиего
 из девици Марии нарожения тысещнаго
 пятьсотаго и осьмнадцятаго, месеца генуаря,
 дня втораго».

Пасляслоўе
 да кнігі
 Песня
 песняў:

«...А совершена есть повелением, працею и выкладом ученаго мужа
 в лекарских науках доктора Франциска,
 Скоринина сына из славнаго града Полоцка,
 в великом старом месте Празском под леты
 нарожения сына божия тысеща пятьсот
 и осмнадцеть, месеца генуаря, дня девятого».

Пра дату
 нараджэння
 Францыска
 Скарыны

«Час нараджэння Скарыны можна аднесці да апошняй чвэрці
 XV ст. (каля 1490 г.). Калі мы прызнаем, што
 ў 1504 г. Скарына паступіў у Кракаўскі ўніверсітэт,
 то, паводле правілаў універсітэта, яму павінна
 было быць не меней 14 гадоў. Беручы пад увагу
 гэты ўзрост Скарыны, мы можам думаць, што ў
 1517 г., калі ён выдаў сваю першую кнігу, яму
 было не меней 27 гадоў; у гэтым узросце, а можа,
 нават крыху старэйшым, намалюваны Скарына на
 партрэце 1517 г.».

П. УЛАДЗІМІРАЎ

«Беларускаму гісторыку М. Шчакаціхіну належыць спроба
 ўстанавіць больш дакладную дату нараджэння
 Францыска Скарыны. Вучоны лічыў, што гэта
 магло адбыцца 6 сакавіка 1486 г.— у дзень, калі
 ў Полацку назіралася сонечнае зацьменне. Да
 гэтага меркавання Шчакаціхін прыйшоў у выніку
 аналізу сімволікі разнастайных малюнкаў,
 змешчаных у выданнях Францыска Скарыны».
 Заўвага складальніка

НИГЯ ПРЕМЪДРОГО ЦАРЯ БЯЛОЮ
 НА РЕКОУЯІА ПЕСНЬ ПЕСНИМЪ ПОЧИ
 НАЕТЬСЯ • ЗЪПОЛНЕ ВЫЛОЖЕНА,
 НАРЪСКИИ ІАЗЫКЪ ДОКЪТОРОМЪ
 ФРАНЦУСКОНЪ СКОРИНОЮ СПОЛОЦЬКА ❧

Гравюра з кнігі
 Песня песняў
 (Прага, 1518).

**Францыск
Скарына
і Прага**

«У жыцці і творчай дзейнасці вялікага прадстаўніка беларускай культуры Францыска Скарыны Прага займае асаблівае і надзвычай важнае месца. Яна двойчы ўваходзіць у яго бурную біяграфію. Менавіта тут з 1517 па 1519 г. беларускі першадрукар-асветнік выпусціў у перакладзе на родную мову... біблейскія кнігі пад агульнай назвай: «Біблія руска, выложена доктором Франциском Скориною из славного града Полоцька богу ко чти и людям посполитым к доброму научению». У 1520 г. Скарына пакінуў Прагу і пераехаў у Вільню, дзе разгарнуў актыўную выдавецкую работу. Але чэшская сталіца не знікла з яго памяці. Сустрэча адбылася праз паўтара дзесяцігоддзя, калі Скарына прыняў удзел у арганізацыі пражскага батанічнага саду. Апошнія гады жыцця ён правёў у Празе як вучоны-садоўнік... Прага была пачаткам шляху Скарыны як беларускага асветніка-гуманіста і друкара. У Прагу Скарына прыехаў менавіта для таго, каб ажыццявіць тут сваю гіганцкую задуму...»

А. МЫЛЬНІКАЎ

**Пражскія
выданні
Францыска
Скарыны**

1. Пражскія выданні Скарыны больш за ўсё звязаны з сучаснымі ім нямецкімі выданнямі (нюрнбергскімі і аўгсбургскімі, сувязі гэтыя выяўляюцца пераважна: у некаторых літарах, гравюрах, упрыгожаннях) і з заходнерускімі рукапісамі (правапіс, выгляд большасці літар, кірылаўская нумарацыя лістоў, застаўкі).
2. У адносінах да папярэдніх царкоўнаславянскіх выданняў кнігі Скарыны больш за ўсё звязаны з кракаўскімі выданнямі Фіёля (ва ўсіх выданнях Фіёля часта сустракаецца папяровы знак, што ў Скарыны... ; у некаторых кнігах Фіёля сустракаецца кірылаўская нумарацыя па лістах; з усіх царкоўнаславянскіх выданняў толькі ў Фіёля і ў Скарыны ставіцца ў канцы кожнага раздзела і асобнага загалова знак двухкроп'я з асаблівай рыскай)..., але выданні Скарыны ў друкарскіх адносінах пераўзыходзяць усе папярэднія царкоўнаславянскія выданні.
3. Выданні Скарыны роўныя з лепшымі нямецкімі выданнямі пачатку XVI стагоддзя (да першых выданняў Бібліі Лютэра).

П. УЛАДЗІМІРАЎ

ОСННАЮТЬСЯ ПЕСНИ ДАВЫ
 ДЯ ПРОРОКА ЦАРЯ ИЗРА
 ИЛЕВЯ КРАДІСНЯ А

Псаломъ двдвъ А

Блаженъ мѡжъ иже
 неиде насовѣтъ нече
 стивыхъ, инапѡти
 грешныхъ нестѡ, ина
 сѣдалищи гѡбитель
 нестѣде • Но въ законѣ
 гдни вола его, и въ
 законѣ его побчитса

дѣнь инощъ • Небдетъ яко древо сажѣнно
 приисходящихъ водъ, иже плодъ свой да

«Да совершен будет человек...»

ЛЮТЫ
Февраль
ЛЮТЫ

«Пожиточны же суть
сие книги
чести всякому
человеку,
мудрому
и безумному,
богатому
и вбогому,
младому
и старому,
наболеи тым,
они же хотять
имети добрые
обычаи
и познати
мудрость
и науку...»

ЛЮТЫ

- 1504—1506 — Францыск
Скарына
вучыцца
ў Кракаўскім
універсітэце.
- 1519, 9 лютага — выдае ў Празе
Кнігу
Іюдзіф.
- Каля 1519-га — выдае кнігу
Зыход.
- Каля 1522-га — выдае ў Вільні
Малую
падарожную
кніжыцу, якая
аб'яднала
21 невялікае
на аб'ёму
выданне.
- 1532, 5 лютага — выйшаў
каралеўскі
дэкрэт аб
арышце
Францыска
Скарыны за
даўгі брата
Івана,
віленскага
купца.
Скарына быў
арыштаваны
і пасаджаны
ў турму.

Гравюра
з кнігі Зыход
(Прага, каля 1519).

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

Прадмова
да Кнігі
Іюдзіф:

«Царство Асирское почалося ест от Веля-царя, сына Немрофова, скоро по потопе. Он же почал сиден быти на земли. Велов пак сын Нинос поставил ест град и назвал именем своим — Нинива. В том граде царствовали суть тридесеть и седм царей лет тысещу и триста даже до царя Сардонапаля,— его же убил Арьба, воевода медийский, и пресели царство то в Меды. А так пребыло ест до Цира, царя Перскаго. Он же к тому имеаше царство Вавилонское, понеже Дарий-царь, дядя его, убил был пред тым Валтизаря, царя Вавилонскаго, иже бешосьтый по цари Навходносоре, пленившем Ерусалим и Седехию, царя Июдина...

По смерти пак Цирове царствовал ест Камвизей, сын его. Того, ставячи на царство, прозвали суть Навходносором. Той захотел не токмо царем быти, но и богом, яко же пишеть о нем во книзе сей. И для тое речи послал ест з войском Олоферна, воеводу своего, абы подбил вси земли под власть его...»

Пасляслоўе
да Кнігі
Іюдзіф:

«Доконана ест книга, рекомая Иудиф... людем посполитым руского языка к пожитку, повелением, працею и выкладом ученаго мужа в лекарских науках доктора Франциска Скорины из славнаго града Полоцька у великом месте Празском лета по нарожении нашего спасителя тысеща пятьсот и девятонадесеть, месеца февраля, дня 9».

ЇѸДИФЪ ВЛОВИЦА ШСЕСЕ ГЛАВУ ОЛОФЕРНУ ВОЕВОДЕ

КНИГИ ІѸДИФЪ ВЛОВИЦИ ПОЧИНА
ЮТЬСЯ • ЗѸПОЛЗНЕ ВЫЛОЖЕНЫ
НЯРѸСКИИ ІЪЗЫКЪ ДОКТОРОМЪ
ФРЯНЦИСКО СКОРИНОЮ, ІЪЗЪ ГЛА
ВНЯГО ГРЯДЯ ПОЛОЦЬКЯ • НЯПРЕДЪ БОГѸ КО
УТИ, ІЪЛЪДЕНЪ ПОСПОЛНІТЪ КНЯЗѸЧЕНІЮ

Кракаўскі
універсітэт
часоў
Францыска
Скарыны

«Стан адукацыі ў Кракаўскім універсітэце, які быў падобны на ўстановы такога тыпу ў Заходняй Еўропе, асабліва на Празскі універсітэт, можа служыць тлумачэннем напрамку дзейнасці Скарыны. У філасофскім факультэце Кракаўскага універсітэта ў пачатку XVI ст. выкладаліся вядомыя ў сярэднія вякі сем вольных навук, заснаваных на лацінскіх трактатах з твораў Арыстоцеля па рыторыцы, логіцы, фізіцы, чыталіся лацінскія аўтары — Салюстый, Вергілій, Сенека.... для практычных заняткаў наладжваліся амаль штодзённа дыспуты, а заняткі астралогіяй дапаўняліся складаннем календароў і гараскопаў...
У пачатку XVI стагоддзя, калі вучыўся ў Кракаўскім універсітэце Скарына, славытымі прафесарамі на філасофскім факультэце былі Міхаіл Враціслаўскі і Іаан Глагоўскі... Імя апошняга... звязана з паведамленнем аб перакладзе Бібліі на славянскую або рускую мову...»

П. УЛАДЗІМІРАЎ

Францск
Скарына
і Літва

«Імкнучыся дэмакратызаваць кнігу і задаволіць самыя надзённыя патрэбы мяшчан — купцоў і рамеснікаў, Скарына ў першую чаргу выдае Малую падарожную кніжыцу, зборнік для чытання, які складаўся з Псалтыра і Часаслоўца, акафістаў, канонаў, Шасціднеўца, кароткіх святцаў і велікодняка. Уключаны ў кнігу каляндар дае звесткі з галіны астраноміі. Такім чынам, як і ў Біблію, так і ў Малую падарожную кніжыцу ўключалася інфармацыя свецкага, навуковага характару. Была створана кніга для чытання міранам, гандлёвым людзям і рамеснікам.
Не меншую значнасць мае і другое віленскае выданне Скарыны — Апостал 1525 г. — важная палемічная зброя ў барацьбе з католікамі па асноўных догмах хрысціянскага вучэння... Некаторыя гісторыкі шукалі доказаў нейкіх непасрэдных сувязяў паміж Францыскам Скарынай і стваральнікам першай літоўскай кнігі Марцінасам Мажвідасам. Наўрад ці гэтыя сувязі існавалі. Аднак пэўная і прытым глыбокая духоўная роднасць паміж гэтымі двума асветнікамі і гуманістамі бяспрэчна існуе.
Францск Скарына прысвячае свае кнігі людзям

Тытульны ліст
 Пасланняў
 апостала Паўла
 з Апостала
 (Вільня, 1525).
 Павялічана.

паспалітым, братам рускім і ставіць пры гэтым асветніцкую задачу як галоўную, даючы сваім чытачам, акрамя царкоўных павучанняў, цэлы комплекс свецкіх энцыклапедычных ведаў. Марцінас Мажвідас прысвячае свае «Простыя словы катэхізіса» ўсім літоўцам і жмудзінам, уключае ў кнігу азбуку і запрашае «сваіх братоў і сёстраў узяць гэтую кнігу і чытаць яе, памятаючы, што гэтая навука для іх раней была зусім недаступная». Духоўная блізкасць гэтых двух пачынальнікаў нацыянальнай кнігі сведчыць аб шматвяковай блізкасці братніх народаў — беларускага і літоўскага — у барацьбе за ідэалы гуманізму і прагрэсу, за нацыянальную самастойнасць і родную мову, за самабытную культуру і кнігу».

Л. УЛАДЗІМІРАВАС

**«...ПО КАЖНОМ ЧТЕНИИ НОВАГО
НЕЧТО НАУЧИШИСЯ...»**

Сакавік

Март

Марац

**«Братия моя
Русь,
люди
посполитые»**

Сакавік

- Канец першага дзесяцігоддзя
1500-х —
пачатак
1510-га —
Францыск
Скарына
атрымоўвае
званне
ліцэнцыята
медыцыны
і ступень
доктара
вольных
мастацтваў.*
- Каля 1519-га — выдае ў Празе
кнігу Левіт.*
- 1525, сакавік — выдае ў Вільні
Апостал —
першую
дакладна
датаваную
кнігу,
надрукаваную
на тэрыторыі
нашай краіны.*

Гдѣ Богъ глаголетъ Кмоисею ѿ Храму Свѣдениа :~

Гъ Б

КНИГИ ТРЕТНЕ МОИСЕОВЫ, ЗОВЕ
 МЫЕ ЛЕЪВИТЪ. ЗЪПОЛНЕ ВЫЛО
 ЖЕНЫ НАРЪСКИИ ЯЗЫКЪ ДОКТОРЪ
 ФРАНЦИСКЪ СКОРИНОЪ СПЛОЦЬКА
 БОГЪ ВТРОИЦИ ЕДИННОМЪ, И ПРЪСНЪОИ МАТЕРИ
 ЕГО МАРИИ КОСТИ, И ЛЮДЕ ВСНМЪ КНЯЪЦЕ :~

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

З Прадмовы
Скарыны
да Паслання
апостала
Паўла
карынфянам:

«...яко сам по себе во епистолии сей светчить, тако ж и, остерегая их от злого, ко доброму навчаеть. Наипервей пишеть о згоде, с нея же все доброе всякому граду и всякому собранию приходит, незгода бо и наибольшие царства разрушаеть. А понеже распря посполите для гордости бываеть, а гордость приходит от мирское премудрости...»

Пасляслоўе
да кнігі
Апостал:

«Доконана ест сия книга, зовемая Апостол... лета... тысяцнаго пятьсотога и двадесеть пятого, месеца марта, при держании наласкавшего господаря Жыкгьмонта Казимировича, короля полского и великого князя литовьского, и рускаго, и жомоитьскаго и иных во славном месте Виленском. Выложена и вытиснена працею и великою пильностью доктора Франциска Скорины с Полоцка... людем посполитым к добру навчению».

Францыск
Скарына
ў Вільні

«Ужо П. У. Уладзіміраў указаў на цесныя духоўныя і матэрыяльныя сувязі Ф. Скарыны ў час яго пражскай выдавецкай дзейнасці з Вільняй. Па-першае, багатыя віленскія мяшчане матэрыяльна падтрымлівалі... дзейнасць Скарыны. П. У. Уладзіміраў заўважыў, што на многіх экзэмплярах пражскіх выданняў Скарыны ёсць надпісы: «а то ся стало накладом Богдана Онкова сына радци места Виленьского», альбо: «А накладом Богдановым Онковича»

з Віленскага места». Некалькі кніг з гэтымі надпісамі захоўваюцца ў зборы выданняў Ф. Скарыны ў Дзяржаўнай бібліятэцы СССР імя У. І. Леніна. Яны сведчаць аб матэрыяльнай падтрымцы пражскай друкарні з боку «віленца» Багдана Онкава. Онкаў займаў у Віленскім магістраце розныя адказныя пасады, быў асэсарам у маршальскім судзе, радцам і нават бурмістрам.

Кнігавыдавецкую дзейнасць Ф. Скарыны ў Празе, па ўсёй верагоднасці, падтрымліваў і Якуб Бабіч, другі дзеяч «рускай лавіцы»... магістрата. У 1519 г. ён быў «найстаршым бурмістрам места Віленскага»... Як вядома, у той час значная частка (каля палавіны) жыхароў Вільні былі праваслаўныя — рускія, беларусы, украінцы. З часоў заснавання горада... выбіраліся два бурмістры — праваслаўны і католік. Гэткім жа чынам з дзвюх палавін выбіраліся і члены гарадской рады.

Тое, што апекуны Ф. Скарыны Багдан Онкаў і Якуб Бабіч былі праваслаўныя, не выклікае сумненняў, і было б няправільна тлумачыць падтрымку, якую яны аказвалі кнігавыдавецкай дзейнасці Скарыны, толькі камерцыйнымі інтарэсамі, а не ў першую чаргу асветніцкімі, нацыянальнымі і канфесіянальнымі, якія ў гэтую эпоху ў значнай ступені супадалі. <...>

...Друкарня Скарыны была размешчана ў доме аднаго з яго мецэнатаў — Якуба Бабіча. Дзе знаходзіўся гэты дом, думкі расходзяцца. Відаць, яго трэба шукаць недзе на Вялікай вуліцы, непадалёк ад ратушы і рыначнай плошчы, побач з свірнамі. Архіўныя дакументы паказваюць, што ў сярэдзіне XVII ст. сям'я Бабічаў пражывала на «Вялікай вуліцы за святым Пятром рускім».

Л. УЛАДЗІМІРАВАС

Гравюра
з кнігі Левіт
(Прага, каля 1519).

БІІ ЁСТЪ КОРЕНЬ НЁБЕСОВЪ. СНЕГОЖЕ МЪЗЪ
 ДЕ ЦАРЬ ДЯВЫДЪ НОСАНОМЪ НІННЫЁ
 РИ ІЗРАІЛЕВЫ, НГОСПОДЬ НАШЪ ІС ХР
 ЯТОСАСТАЛОНАКЛАДОМЪ БОЖІА
 КОВА СЫНА РЯДЦІНМЪСТАВІНЪ

«Няма сумнення ў тым, што асветніцкая і выдавецкая дзейнасць Скарыны падрыхтавала глебу для росквіту кніжнай справы ў Літве ў апошняй чвэрці XVI ст. ... Мы павінны ганарыцца тым, што тут у нас, у сталіцы Літвы..., вялікім сынам братняга беларускага народа Францыскам Скарынай быў пастаўлены першы друкарскі станок і такім чынам зроблены як бы першы задзел таго небывалага росквіту кнігадрукарскай справы, які перажываем мы ў нашу слаўную эпоху будаўніцтва камуністычнага грамадства».

Л. УЛАДЗІМІРАВАС

«...в розмаитых речах люди
на свете покладают
мысли и кохания своя».

Красавік

АПРИЛЬ

Квецень

«Закон прироженный
в том наболеи
соблюдаем
бывает:

то чинити
иным всем,
что самому
любо ест от
иных всех,
и того
не чинити
иным, чего
сам не хоцеши
от иных
имети...

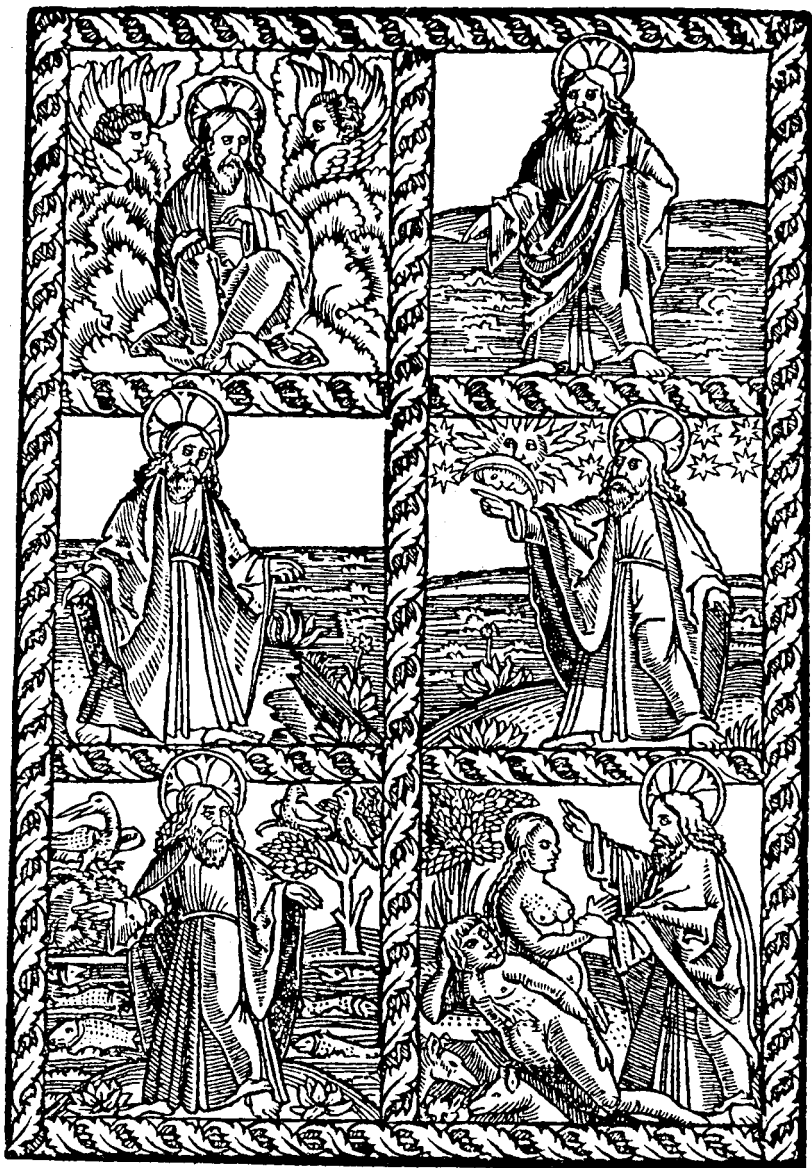
Сей закон
прироженный
написан ест
в серци
единого
кажного
человека».

Красавік

Каля 1519-га — Францыск
Скарына
выдае ў Празе.
кнігу Лічбы.

Другая палова 1520-х —
Скарына жыве
ў Вільні.
Жэніца
з удавою
члена
Віленскага
магістрата
Юрыя
Адверніка —
Маргарытай.

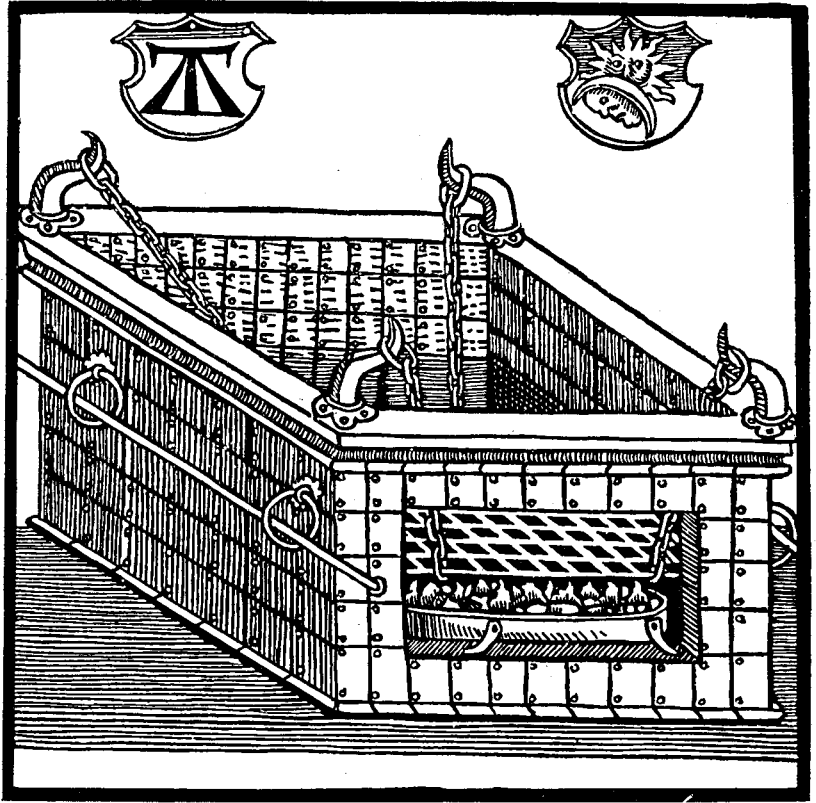
ЖНИГИ ꙗ МОИСЕОВЫ

Гравюра
з кнігі Быццё
(Прага, 1519).

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

- Пасляслоўе да кнігі Лічбы:** «Доконаны... книги... рекомые... по-руски... Числа... працею и пилностию ученаго мужа в лекарских науках доктора Франциска, Скоринина сына из славнаго града Полоцка, во великом месте Празском людем посполитым к доброму научению».
- Выпіска** з Судных кніг Вялікага княства Літоўскага за 1529 г. аб судовай справе з-за дома Маргарыты, жонкі Францыска Скарыны, паміж ёю і яе родзічамі:
«Вырок мещанину виленскому Мартину Субочовичу и жоне его, и Николаю Чуприну, з жоною доктора Францышка Скорины о дом в месте Виленском и о иные речи.
Жикгимонт.
Смотрели есмо того дела паны радами нашими, стояли перед нами очивисто, жаловал нам мещанин виленский Мартин Субочович от жоны своее Ганны дочки Станиславовое Дороты и сын одверного нашего Богданов Чуприн Николаи на Малкгорету жону доктора Францышъка Скоринину, которая перед тым была за рядцою виленским Юрем Одверником о том, что жона держыт дом в месте Виленском котории лежыт на рынку подле дому Иванова Плешывцова и Василева Воропанева и иншое имене и статъки, которые бы пришли по близкости на того то Мартина и на его жону Анну по смерти тещы его Дороты матки жоны его и по Зофеи Зеновьеовое сестры рожное Доротиное и Богдановое Чуприное, а им того поступитися не хочять, якож деи и первее сего жаловали они о том

Гравюра
з кнігі Зыход
(Прага, каля 1519)
і кнігі Левіт
(Прага, каля 1519).

на них перед правом гаиным виленским и отозвалися в том до нас менячи иж бы им в том праве кривьда ся деяла, и покладал перед нами тот Мартин лист без печати менячи его тастаментом тещы своее Станиславоуе Дороты, который был зламал судом своим княз Ян, бискуп виленский, в котором жо тая Дорота тот вышеи писаныи дом и иньшое именье и статки по смерти своее отдала дочце своее жене его Анне и ему зятю своему и доктор Францышко от жоны своее мовил и покладал перед нами выпис с книг права гаиного под печатю места нашего Виленского и теж другии лист судовыйи сказане князя Яна, бискупа виленского, в котором жо выписе местском и в листе судовом князя бискупа его милости сказано: тот дом и иншое именье и вьси рухомые речы держати и вьжывати тое Маркгорете жоне доктора Францышка Скорининое, и детем ее, а тот Мартин с жоною своею Анною и сын Богданов Чуприн Николаи к тому ничего не мают мети, а так мы с паны радами нашими о том досмотревьшы и вьслуhavьшы того выпису справа гаиного Виленского и листу судового князя бискупа его милости и зьрозумели, есмо кгдаж войт с бурьмистры и радьцы водле права своего майтборского тую Марькгорету и ее дети при том дому и вьсих статках водле права майтборского зоставили; и княз бискуп его милости Виленский так же то знашол, мы теж тот дом вышеи писаныи и иные речы и вьси статьяи вышеи писаные присудили жоне доктора Францышка Скорины Маркгорете держати и вьжывати супокоине на вечные часы подле суда и сказаня перваго места нашего Виленского и подле тежь суда и листу судового князя Яна, бискупа виленского, а тому Марьтину и его жоне Анне и тому Николаю Чуприну и ихь потомьком казали есмо в том вечное молчане мети и на то есмо доктору Францышкку и его жоне Малкгорете дали сес наш лист с нашою печатю притом были панове рада, княз Ян, бискуп виленский, княз Микола, бискупь киевскеи, воевода троцкии, гетман наш, староста бряславский и веницкий, княз Константин Иванович Острозский, пан виленский староста

~
А ~

ЛЕСИЛНЫИ РАСТОУГАЛЪ ЛЬВА НАПУТИ ~

НИГИ СЪДЕИ • ЕЖЕ ШЕВРЕИ ЯЗЫ
 ВЯЮТСЯ ШОФТИНЪ • ЗЪПОЛДНЕ
 ВЫЛОЖЕНЫ НАРЪСЪКНИИ ЯЗЫКЪ
 ДОКТОРЪ ФРАНЦИСКО СКОРНОЮ
 ИЗ СЛАВНАГО ГРАДЯ ПОЛОЦКА • БОГЪ КОСТИ
 ИЛЮДЪ ПОСПОЛИТЫИ КНЯЩЕ ПОЧИНАЮТСЯ ~

городенский, маршалок дворныи, пан Юрий Николаевич Радивиловича и иные панове рады великого князства Литовьского. Копоть писарь».

Францыск
Скарына —
вучоны,
пісьменнік,
патрыёт,
асветнік

«Скарына не прадпрымальнік, як Фіэль, і не манах, як Макарый. Скарына — выдавец, а... не друкар, не работнік станка. Ён вучоны, інтэлігент, пісьменнік, перакладчык — ён ідэаліст, рэдактар, мовавед і грамадскі дзеяч. Ён перш за ўсё патрыёт і асветнік».

А. СІДАРАЎ

«Першадрукар усходніх славян Ф. Скарына з яго філасофска-эстэтычным вучэннем вырас на інтэлектуальным вопыце ўсходнеславянскіх народаў. Светапогляд Ф. Скарыны, гарачага патрыёта беларускай зямлі, у сваіх асновах адлюстроўвае важную тэндэнцыю станаўлення беларускай літаратуры ў рэчышчы сінтэзу мясцовых і заходнееўрапейскіх літаратурных традыцый».

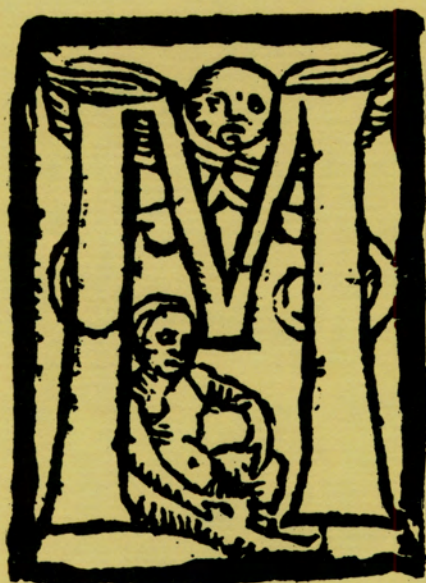
В. ДАРАШКЕВІЧ

«...каждый человек имеет
некоторую речь перед
собой в ней же
сам наиболее кохает и о ней
мыслит».

Май

Май

Май

«Без мудрости
и без добрых
обычаев
не ест мощно
почстиве
жити людем
посполите
на земли...»

Май

- Каля 1519-га — Скарына
выдае ў Празе
кнігу
Другі закон.
- 1530 — нейкі час служыць у
прускага
герцага
Альбрэхта
ў Кёнігсбергу.
- 1530, май — герцаг Альбрэхт
выдае
Скарыне
прапускную
грамату
ў Вільню
і падпісвае
пасланні
віленскаму
ваяводзе
Гаштольдзу
і магістрату
з просьбай
аказаць
садзеянне
«доктару
Францішку».
Скарына
вяртаецца з
Кёнігсберга ў
Вільню. Разам
з ім горад
накідаюць
лекар герцага
і друкар.
- 1532, 24 мая — пляменнік
Францыска
Скарыны
Раман
дабіваецца
каралеўскага
рашэння аб
вызваленні
Францыска
Скарыны
з пазнанскай
турмы.

Моисей навчае людеи Израилевыхъ второго закону

КНИГИ ПЯТЫИ МОИСЕОВЫ ЗОВЕМЫИ
 ОЕВРЕИ ГЕЛЬГЯДВОРИМЪ, ПОГРЕСЕ
 СКИИ ДЕВТЕРОНОМОЪ, ПОЛЯТИНЕ
 СЕКЪНДЯ ЛЕКЪ, ЯПОРЪСКИИ ВТО
 РЫИ ЗАКОНЪ. ЗЪПОЛНЕ ВЫЛОЖЕНЫ ДОКТО
 РОМЪ ФРАНЦИСКО СКОРИНОЮ СПОЛОЦЬКЯ

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

Прадмова
да кнігі
Другі
закон:

«Людское естество двояким законом бывает справовано от
господа бога, то есть прироженным, а написаным.
Закон прироженный в том наиболее соблюдаем
бывает: то чинити иным всем, что самому любо
ест от иных всех, и того не чинити иным, чего сам
не хочещи от иных имети. А на том, яко на
уднении, вси законы писаны заложены суть...
Сей закон прироженный написан ест в серци
единого каждого человека...
Тым же обычаем и ныне единый каждый человек,
имея розум, познаеть, иже непослушание,
убийство, прелюбодеание, ненависть, татба,
несправедливость, злоимание, неволя, досаждение,
гордость, злоречение, нелютость, клеветание,
зависть и иная тым подобная злая быти, понеже
сам таковых речей от иных не хочеть терпети...
Права земская, еже единый каждый народ с
своими старейшими ухвалили суть подле яко же ся
им нелепей видело быти. А прото же межи собою
ся не сровнавають, понеже иные, а иные иным,
а иным языком ся любяць. Толико в том хотят ся
згожати, абы были права их, или закон, почтивый,
справедливый, можный, потребный, пожиточный
подле прирожения, подлуг абычаев земли, часу и
месту пригожи, явны, не имея в себе закритости,
не к пожитку единого человека, но к посполитому
доброму написаны.
Кто же пак наипервей з людей во своих народех
почал е писати, о том кратце ткнул есми во
предословии своем, еже на Перьвьи книги Царств.
И вчинены суть права, или закон, для людей

злых, абы боячыся казни, усмирили смелость свою и моци не имели иным ушкодити, и абы добрыи межи злыми в покои жити могли... Потреба теж ведати, иже закон, или право, разноличие ся от людей называеть. Едино — посполитое, понеже от всех народов посполите соблюдаемо ест, яко мужа и жены почтливое случение, детей пильное выхование, близко живущих сложение, речи позыченое навращение, насилию силою отпрение, ровная свобода всем, общее имение всех.

Другое право — языческое, от многих убо языков ухвалено ест, яко земля чужих мечем достование, градов и мест утверждение, послов без переказы отпущение, миру до часу прирченого выполнение, войны неприятелем своим оповедание.

Иное — царское...

Некое же право — рыцерское или военное, еже на войне соблюдаемо бываесть. Яко справовати полки, знати своя места, розумети глас труб, делити користи, давати оброки...

Иное пак право месьтское, иное морское, а иное купецкое, — о tych всех и о иных писати для краткости преставаю».

Пасляслоўе
да кнігі
Другі
закон:

«Доконаны суть... книги... еже называются... по-руски... Второй закон... повелением и пильностию ученаго мужа в лекарских науках доктора Франциска Скорины с Полоцка у великом месте Празском по воплощению слова божия с пречистое девици Марии лет тысеца пятьсот и девятое на 10».

Перайманне
выданняў
Француска
Скарыны

«Выданні Скарыны па далікацтву густу настолькі вылучаліся з царкоўнаславянскіх выданняў першай паловы XVI стагоддзя, што выклікалі перайманне не толькі ў паўднёва-заходняй Расіі, але і ў Германіі, у Цюбінгене. Яшчэ Даброўскі ўказаў на тое, што кнігі Скарыны былі вядомыя і распаўсюджаныя ў Заходняй Еўропе. Гэтым можна лёгка растлумачыць перайманне ў вядомых цюбінгенскіх выданнях Прымуса Трубера (1561—1563) страчнага шрыфту... і некаторых вялікіх літар Скарыны... Перайманне гэтае, аднак, далёка саступае арыгіналу і, акрамя таго, спалучаецца з перайманнем паўднёваславянскіх выданняў... Яшчэ больш блізкае перайманне шрыфту Скарыны

Гравюра
з Другой книги
Царствау
(Прага, 1518).

ўяўляюць два вядомыя выданні паўднёва-заходняй Расіі: адно з годам (1562) — нясвіжскі Катэхізіс, другое без года — Евангелле... Васіля Цяпінскага».

П. УЛАДЗІМІРАЎ

Францыск
Скарына
і Украіна

«Выданні Францыска Скарыны аказалі значны ўплыў на развіццё ўкраінскай культуры і з'явіліся адным з важнейшых фактараў у развіцці беларуска-ўкраінскіх культурных сувязяў.

Захавалася толькі нязначная частка экзэмпляраў скарынінскіх кніг, якія бытавалі калісьці на Украіне. Распаўсюджанне іх на ўкраінскіх землях пацвярджаюць каталогі бібліятэк Львоўскага брацтва (пачатак XVII ст.), гетмана Івана Самойлавіча і іншых збораў...

Значэнне прац Скарыны для ўкраінскай культуры абумоўлена ў першую чаргу тым, што культурнае жыццё Украіны і Беларусі працякала ў адным рэчышчы. Аднак знамянальна, што выхад скарынінскіх выданняў звязаны менавіта з цэнтрамі беларускай культуры: нацыянальны прыгнёт у Вільні ў той час адчуваўся меней, чым у Львове, беларускае бюргерства было палітычна больш уплывовым...

У другой палове XVI ст. на Украіне наспелі перадумовы для ўзнікнення і далейшага няспыннага развіцця кнігадрукавання. Назіраецца небывалае раней ажыўленне грамадска-палітычнага і культурнага руху, пашырэнне яго сацыяльнай базы. Менавіта ў другой палове XVI ст. культурныя дзеячы Украіны, развіваючы скарынінскія традыцыі, зрабілі далейшы крок па шляху набліжэння мовы біблейскіх кніг да «мовы простаі», а ў канчатковым выніку — да размоўнай народнай мовы. Найбольш выдатныя ўкраінскія пераклады альбо ўкраінскія рэдакцыі царкоўнаславянскіх помнікаў (Перасопніцкае евангелле, Крэхоўскі апостал і інш.), якія былі зроблены тады, не толькі абапіраліся на прыклад Скарыны, але і непасрэдна выкарыстоўвалі яго тэксты. Міжславянскія культурныя сувязі, якія маюць старажытную традыцыю, асабліва плённа маглі праявіцца ва ўмовах уздыму грамадскай актыўнасці. Заснаванне Іванам Фёдаравым

першых друкарняў у Львове і Астрозе адпавядала запатрабаванням культурнага жыцця ўсёй Украіны і было абумоўлена далейшым умацаваннем яднання культуры рускага, украінскага і беларускага народаў. Істотным было і ўздзеянне на раннюю ўкраінскую друкаваную кнігу помнікаў беларускага кнігапісання і кнігадрукавання, у першую чаргу выданняў Скарыны...

Ідэйная спадчына Ф. Скарыны была адной з крыніц усяго дэмакратычнага струменю ва ўкраінскай рукапіснай кніжнасці канца XVI—XVII стст.

Прадмовы многіх украінскіх выданняў канца XVI—XVII стст. па сваёй асветніцкай накіраванасці і па некаторых фармальных прыкметах таксама следалі прыкладу Скарыны. Нават у 1717 г. яго пераймаў у сваім календары, складзеным «па мерыдыяну і шыраце» Чарнігава, Васіль Квасоўскі, «дастаслаўнай акадэміі Кракаўскай, а потым Пражскай навук вызваленых і філасофіі настаўнік».

Трываласць многіх скарынінскіх традыцый — сведчанне таго, што дзейнасць першадрукара на працягу доўгага часу адпавядала патрэбам культурнага развіцця ўсходнеславянскіх народаў».

Я. ІСАЕВІЧ

**«...ЛЮДСКИЯ КОХАНИЯ И МЫСЛИ
СУТЬ СОБЕ ПРОТИВНА...»**

Чэрвень

ИЮНЬ

Чирвець

«И вчинены суть права
или закон,
для людей
злых,
абы боячися
казни,
усмирили
смелость
свою и моци
не имели
иным
ушкодити,
и абы добрыи
межи злыми
в покои жити
могли».

Чэрвень

1519 — Францыск Скарына
выдае ў Празе:
Кнігу Руф,
Кнігу Эсфір,
кнігу Плач
Іярэміі.

1532, 17 чэрвеня — Францыск
Скарына падае
прашэнне,
папрабуючы
аплаты страт,
прычыненых
яму
крэдыторамі
памерлага
брата Івана.

ЭСФЕРЪ :-

НИ :-

ЕСЪФЕРЪ ЦАРИЦА ПРИШЛА ПРЕДЪ ЯСЪЕРА ЦАРА :-

ГНЕЖЕ РЕЧИ НИЖЕИ ПОЛОЖЕНЫЕ
 НАПИСАНЫ СУТЬ • ВОКНИГАХЪ ГРЕ
 ЧЕСКАГО, ИЛЯТИНСКАГО ЯЗЫКА
 ВЫКЛАДЪ ПОСПОЛИТОГО • И ЯБЫ НЕБЫЛО
 ОМЕНЪШЕНО ВРЪСКОМЪ ЯЗЫКОМЪ, ПОЛОЖИЛЪ
 ЭСЪНЪ ЯКО ИВЪТЪ ПИСМАХЪ ВСЕ ЗЪПОЛНЕ :-

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

- Пасляслоўе да Кнігі Руф:
«Доконана ест книга Руф... Выложена и вытиснена повелением и працею ученаго мужа Франциска Скорины из славнаго града Полоцка, в лекарстве и в науках доктора, у великом месте Празском тысеци пятистех и девятинадесяти... людем посполитым к науке».
- Пасляслоўе да Кнігі Эсфір:
«Доконана ест книга Есфер... к научению людем посполитым рускаго языка. Выложена працею и вытиснена повелением ученого мужа Франциска Скорины из славнаго града Полоцка, в науках и в лекарстве учителя, у великом месте Празском по летех... тысеца пятистех и девятинадесять».
- Пасляслоўе да кнігі Плач Іярэміі:
«Доконана ест книжка Плачу Ереми... повелением, працею и пилностию Франциска Скорины с Полоцка, в лекарских науках доктора, у старом месте Празском для науки людей посполитых лета Христова тысеца пятьсот и 19».
- Кнігі Францыска Скарыны на Маскоўскай Русі
«Кнігі Скарыны праніклі ў Маскоўскую Русь. Гэта даказваецца многімі фактамі. У сярэдзіне XVI ст. у адзін з маскоўскіх спісаў Генадзіеўскай Бібліі былі ўключаны амаль усе прадмовы Скарыны. Яшчэ прыклад: копіі выдадзенай Скарынай Кнігі Іова захоўваюцца ў рукапісным зборы XVI ст. у Ноўгарадскім Сафійскім саборы. Два выданні Апостала ўпамінаюцца ў спісе кніг Іосіфа-Валакаламскага манастыра. Я. Л. Неміроўскі робіць правільны вывад, што гэта маглі быць толькі выданні Скарыны, паколькі іншых

Ўрэмні Прыкъ гдѣнь плачеть Глѣдѣ на Ёрусали :

КНИЖКА РЕКОМЯЯ ПЛЯЧЪ ЁРѢМИИЪ
 ПОЧИНАЕТЬСЯ • ЗЪПОЛНЕ ВЫЛОЖЕ
 НА НАРЪСКИИ ЯЗЫКЪ, ДОКТОРО
 ФРАНЦУСКО СКОРИНОЮ СПЛОЦЬКА
 НАПРЕДЪ БОГЪ ВТРОИЦИ ЕДИНОМУЪ КОЧЬТИ
 ИЛЮДЕ ПОСПОЛИТЫ КЛОБРНЫЪ НАВЪЗЕННЮЪ

Гравюра
 з кнігі
 Плач Іярэміі
 (Прага, 1519).

друкаваных Апосталаў на царкоўнаславянскай мове быць тады не магло. Падчас частых руска-польскіх і руска-літоўскіх¹ войнаў у другой палове XVI і асабліва ў XVII ст. кнігі Скарыны нярэдка аказваліся трафеемі. Яны траплялі ў Расію і папаўнялі манастырскія бібліятэкі і прыватныя зборы. На адным з экзэмпляраў Бібліі Скарыны, які захоўваецца цяпер у Маскоўскім Цэнтральным дзяржаўным архіве старажытных актаў, ёсць надпіс: «Кніга сия Алексея Петровича Гладкова, а взята книга сия на Литовской земле в граде Гродно 26 августа 7163 (1655) г.».

Л. УЛАДЗІМІРАВАС

Партрэт
Францыска
Скарыны

«Ён роўны выдатнейшым нямецкім гравюрам таго часу па добрым малюнку, сіле і каларытнасці гравюры».

У. СТАСАЎ

«Скарына паказаны ў сваім рабочым кабінце. Ён сядзіць у крэсле за высокім столікам, на якім ляжыць рукапіс. У правай руцэ першадрукара пяро. Ён працуе і толькі на момант адарваўся ад рукапісу, каб абдумаць напісанае. Апануты Скарына ў доктарскую мантыю. На яго галаве берэт, з-пад якога спадаюць на плечы пышныя валасы. У рабочым кабінце першадрукара без асаблівага парадку расстаўлены разнастайныя прадметы: пясочны гадзіннік, рэфлектар, збан, кошкі. У правым верхнім куце награвіраваны глобус сусвету («sphaera mundi»). Ніжэй на паліцах шмат кніг.

Нягледзячы на вялікую колькасць адлюстраваных дэталей, постаць Скарыны дамінуе на гравюры. У гэтым нельга не бачыць уплыву стылю Рэнэсанса, які ў ксілаграфіях скарынінскіх кніг праступае даволі выразна. Як вядома, мастакі кватрачэнта бытавым дэталям аддавалі не меней увагі, чым чалавеку. У мастацтве Адраджэння, наадварот, дамінуе чалавек. Цікаваць да вобраза кожнай асобы, імкненне ўзвядзіць, паказаць яе значнасць — характэрныя рысы мастацтва эпохі Адраджэння, і гэтыя рысы даволі выразна праяўляюцца ў партрэце Скарыны...

¹ Тут тэрміны «рускі», «Русь» ужываюцца ў сучасным значэнні.

Партрэт Скарыны — свецкі твор выяўленчага мастацтва. У гравюры цудоўна перададзены характар беларускага першадрукара — шырыня яго інтарэсаў, працавітасць, мэтанакіраванасць, сіла волі.

Прафесійнае выкананне партрэта здзіўляе дасканаласцю. Скарына сядзіць, і постаць яго бліскуча намалявана, добра ўкампанавана ў інтэр'ер. Пераканаўча перададзена перспектыва пакоя, тонка награвіраваны шматлікія дэталі.

Форма мадэліруецца ўмеранымі паралельнымі альбо крыху закругленымі штрыхамі, якія выдатна перадаюць аб'ёмнасць постаці, складкі адзення, розныя прадметы інтэр'ера. Выразаны штрыхі смела і энергічна, у выкананні ксілаграфіі адчуваецца ўмелая рука гравёра, які ў дасканаласці валодае прафесійным майстэрствам».

В. ШМАТАЎ

**Пераклады
Францыска
Скарыны**

- «1. Пераклад біблейскіх кніг зроблены Скарынаю на аснове дзвюх галоўных крыніц: чэшскай Бібліі 1506 года і царкоўнаславянскіх тэкстаў некаторых кніг Старога завету. Акрамя таго, дапаможнікам для Скарыны маглі служыць каментарыі Мікалая Лірана.
2. Аб непасрэдным дачыненні ўсяго перакладу Скарыны да чэшскай Бібліі 1506 г. можна меркаваць як па паўторах многіх знешніх асаблівасцяў выдання..., так і па паўторах асаблівасцяў перакладу чэшскай Бібліі 1506 г., які адступае не толькі ад лацінскіх тэкстаў, але і ад папярэдніх чэшскіх перакладаў у рукапісах і друкаваных выданнях. Пераклад Скарыны з чэшскага тэксту нагадвае падобныя ж заходнерускія пераклады аповесцяў і легенд з чэшскіх і польскіх тэкстаў, з якіх захоўваецца мноства роднасных слоў і выразаў, якія аблягчалі працу перакладчыка.
3. Царкоўнаславянскія тэксты некаторых кніг Старога завету... служылі Скарыне ў якасці слоўнікаў для падбору слоў..., але іншы раз Скарына выпісваў цэлыя раздзелы і вершы з царкоўнаславянскіх тэкстаў, змяняючы іх настолькі ж, наколькі змяняў цэлыя царкоўнаславянскія кнігі, як Псалтыр і, як далей убачым, Апостал.
4. Пры такіх адносінах да дзвюх галоўных крыніц перакладу (чэшскай і царкоўнаславянскай) Скарыне бракуе

«...умети язык свой справовати,
от него же все злые
и добрые речи
походятъ».

Ліпень

ИЮЛЬ

Липець

«Детям малым як
початок всякое
доброе науки
грамоты,
еже
добры чести
и мовить
учит».

Ліпень

1529, ліпень — у Пазнані,
прыехаўшы на
кірмаш, памёр
брат
Францыска
Скарыны
Іван —
віленскі
купец.

1529, 17 ліпеня — у пазнанскім
судзе першы
раз
разглядаецца
справа аб
атрыманні
Францыскам
Скарынай
і яго жонкай
Маргарытай
сродкаў,
укладзеных
у гандлёвыя
справы
памёрлага
брата
Скарыны.

Рудъ прабаба царя Леўеа побирае каасы затнцы

ПОЧИНАЕТСЯ КНИГА СЪРЪДЕ ЕЖЕ
 БЫЛА БЯБЯ ІОСЕФЪ ЦЯ ЦЯРЯ
 ДЯВЫДОВА • ЗНЕАЖЕ ІЗЫДОЯ
 ВСИ ЦЯРИ ІЮДНИИ • ЗЪПОЛНЕ БИ
 ЛОЖЕНА ДОКТОРОМЪ ФРАНЦИСКОМЪ СКОРИНОЮ
 ІЗЪСЛАВНАГО ГРЯДЯ ПОЛОЦЬКА

Гравюра
 з Кнігі Рудъ
 (Прага, 1519).

**Францыск
Скарына
і беларуская
літаратура**

«Францыск Скарына, прадстаўнік найбольш прагрэсіўнага пласта беларускага грамадства — асабіста вольных гараджан, з’явіўся... выразнікам перадавых імкненняў і духоўных запатрабаванняў усяго беларускага народа, правадніком новых тэндэнцый у беларускай культуры свайго часу. Дзякуючы таму, што ён быў асобай незвычайнай, натурай рознабаковай, чалавекам шырокіх поглядаў, энцыклапедычных ведаў, які глыбока разумеў надзённыя духоўныя задачы часу, ён змог аказаць уздзеянне на многія бакі беларускай літаратуры... Неацэннае значэнне для маладой беларускай літаратуры меў ужо сам факт заснавання Ф. Скарынай кнігадрукавання і выпуск першых друкаваных кніг, што адкрыла небывалыя раней магчымасці для хуткага распаўсюджвання літаратурных твораў, фарміравання дэмакратычнага і больш адукаванага чытача... Калі гаварыць пра непасрэдны ўклад Ф. Скарыны ў развіццё беларускай літаратуры таго часу, дык тут у першую чаргу трэба мець на ўвазе яго творчую дзейнасць як перакладчыка і аўтара прадмоў да выдадзеных ім кніг Бібліі. Францыск Скарына быў заснавальнікам у Беларусі і, шырэй, ва ўсёй Усходняй Еўропе новага тыпу літаратурнага перакладу: не ананімнага, ілюстраванага, з прадмовай-каментарыем, выдадзенага друкаваным спосабам з навучальна-асветніцкай мэтай і спецыяльна прызначанага для простага чытача. Выбраўшы для свайго перакладу менавіта

Біблію, кнігу папулярную, ён упершыню пазнаёміў шырокага беларускага чытача з выдатным помнікам сусветнай літаратуры. Гэты найбагацейшы збор разнастайных твораў фальклорнага і літаратурнага паходжання Скарына даў простаму чалавеку для самастойнага чытання, для самаадукацыі. Зразумела, наколькі смелай і вальнадумнай, у пэўнай ступені нават ерэтычнай для свайго часу была спроба першадрукара зрабіць Біблію агульнадаступнай, адкрытай для ўсіх кнігай, таму што артадаксальная хрысціянская царква фактычна была супраць шырокага азнаямлення міран з поўным тэкстам

Свяшчэннага пісання, асабліва Старога завету, называючы стараннае і ўважлівае яго чытанне «спакушэннем д'ябла».

Францыск Скарына такім чынам узбагаціў беларускую літаратуру высокамастацкімі перакладамі папулярных твораў сусветнай літаратуры, якімі былі кнігі Бібліі, стаў заснавальнікам жанру прадмоў і кніжнай вершатворчасці. Ён з'явіўся таксама самым яскравым прадстаўніком новых, гуманістычных тэндэнцый у старажытнай беларускай літаратуры, садзейнічаў яе дэмакратызацыі і секулярызацыі. Будучы чалавекам пераходнай эпохі, ён завяршыў перыяд яе станаўлення і адкрыў новы перыяд сталасці, у многім прадвызначыўшы сваёй творчай дзейнасцю характар і асноўны напрамак яе будучага развіцця».

В. ЧАМЯРЫЦКІ

**Мова
выданняў
Францыска
Скарыны**

«У шматлікай літаратуры пра асветніцкую дзейнасць беларускага першадрукара Францыска Скарыны значнае месца ўдзелена і пытанню пра мову яго выданняў. У навуцы доўгі час захоўвала сілу сцверджанне П. У. Уладзімірава, што выданні Скарыны трэба разглядаць як помнікі беларускай мовы XVI ст. Аднак у цяперашні час у выніку вывучэння мовы Скарынавых выданняў з пункту погляду суадносін у ёй розных моўных стыхій большасць даследчыкаў прытрымліваецца думкі, што мова Скарыны з'яўляецца тыповым узорам беларускай рэдакцыі царкоўнаславянскай мовы».

А. ЖУРАЎСКІ

«У слоўнікавым складзе выданняў Францыска Скарыны адлюстраваны розныя па паходжанні разрады лексікі. Найбольш значнае месца ў колькасных адносінах займае тут агульнаславянская лексіка, якая ўзыходзіць да агульнаславянскага лексічнага фонду і захоўваецца ў сучаснай беларускай і іншых славянскіх мовах. Даволі шырока прадстаўлена таксама традыцыйная царкоўнаславянская лексіка, уласцівая ў старыя часы для кніжных стыляў і не звязаная непасрэдна з лексічным матэрыялам беларускіх народных гаворак, жывая народная лексіка, уведзеная беларускім першадрукаром у літаратурны ўжытак, і, нарэшце, лексіка іншамоўнага паходжання, запазычаная з грэчаскай, лацінскай і суседніх еўрапейскіх моў. Сярод апошняй самы адчувальны пласт уяўляюць словы заходнеславянскага паходжання — чэшскія і польскія».

А. БУЛЫКА

Этычныя
і эстэтычныя
погляды
Францыска
Скарыны

«Важнае месца ў светапоглядзе Скарыны займае праблема ідэалу, галоўным чынам дастасавальна да чалавечай асобы, грамадскага і дзяржаўнага жыцця. Як вядома, рэнесансныя мысліцелі, пісьменнікі і мастакі імкнуліся ўзнавіць вобразы ідэальных, гарманічна цэласных людзей, прататыпы якіх шукалі ў антычнай і біблейскай гісторыі. Беларускі першадрукар быў блізкі да іх па сваёй сацыяльна-эстэтычнай арыентацыі, калі бачыў у біблейскіх героях ідэальных гістарычных дзеячаў, на прыкладзе якіх імкнуўся даць асвету і адукаваць «людзей паспалітых і простых» сваёй бацькаўшчыны. Мудрымі, ідэальнымі заканадаўцамі, героямі і будаўнікамі дзяржавы, на яго думку, былі афінянін Салон, спартанец Лікур, рымлянін Нума Пампілій, старазапаветныя правадыры і цары (Майсей, Саламон, Ісус Навін, Давід і інш.). Для Скарыны характэрна высокая ацэнка інтэлектуалізму — тыпова рэнесансная вартасная арыентацыя...

Хоць вучэнне аб ідэальным грамадстве і дзяржаве адносіцца да сацыяльна-палітычных поглядаў Ф. Скарыны, яно мае таксама эстэтычны аспект: у ім выказана мара пісьменніка пра зямную дасканаласць, пра ідэальны стан свету. Як і ў

іншых рэнесансных гуманістаў, нацэленасць Скарынавай думкі на ідэальнае, абсалютнае і дасканалае не магла не спарадзіць утопій, напрыклад, ідэалізацыю патрыярхальнай даўніны як гарманічна дасканалай, заснаванай на самакіраванні абшчыны (старажытнаяўрэйская абшчына часоў патрыярхаў, раннехрысціянская камуна і інш.). Для Скарыны характэрна таксама асветніцкая утопія — перакананне ў магчымасці дасягнуць ідэальнага стану грамадства пры дапамозе спасціжэння ісціны, добра і прыгажосці, не звяртаючыся да рэвалюцыйнай ломкі існуючых грамадскіх адносін. Але ва ўсякай утопіі ёсць мастацкі сэнс: яна шукае ідэальны прэцэдэнт у мінулым або стварае дасканалую мадэль будучыні, фарміруючы тым самым каштоўнасны арыентацыі ў грамадстве, г. зн. выконвае функцыі мастацкай творчасці. Скарынаўская сістэма каштоўнасцяў арыентавала грамадства ў гуманістычным і дэмакратычным кірунку. У публіцыстыцы Скарыны закладзены пачаткі літаратурна-мастацкай крытыкі — адной з важных форм выяўлення эстэтычнай думкі. Як і іншыя мысліцелі Рэнесанса, ён бачыў у біблейскіх кнігах творы чалавечага, хоць і боганатхнёнага розуму. Ужо сам факт іх каменціравання, вывятленне гістарычных умоў стварэння, вызначэнне аўтарства і асноўнага ідэйнага зместу, пазнавальных, выхаваўчых і вучэбна-педагагічных функцый, эстэтычная ацэнка адносяцца да сферы літаратуразнаўства і эстэтыкі. Шэраг скарынаўскіх прадмоў нават па форме набліжаецца да крытычных эсэ, якія імпліцытна змяшчаюць у сабе аналіз сутнасці мастацтва і яго функцый. Найбольш характэрныя ў гэтых адносінах яго каментарыі да Псалтыра: у іх змяшчаецца здагадка аб змястоўнай мнагазначнасці мастацтва ў адрозненне ад паняццёвай адназначнасці навукі, аб мнагастайным выхаваўчым уздзеянні музыкі і паэзіі, нарэшце, аб багаці эстэтычнага ўспрыняцця і перажывання».

УЛ. КОНАН

«Францыск Скарына, з'яўляючыся заснавальнікам беларускай нацыянальна-культурнай традыцыі, стаяў таксама

ля вытокаў айчынай філасофска-этычнай думкі. Яго маральная канцэпцыя пабудавана ў асноўным на базе сінтэзу біблейска-хрысціянскай і арыстоцэлеўскай этыкі, або, кажучы словамі самога гуманіста, «Саламонавай і Арыстоцэлевай, боскай і жыццёвай мудрасці». Аднак гэта не проста сінтэз. Біблейска-хрысціянская і арыстоцэлеўская этыка мадэрнізуюцца Скарынаю ў адпаведнасці з ідэйнымі запатрабаваннямі эпохі Адраджэння, актуальнымі нацыянальна-культурнымі і сацыяльна-палітычнымі задачамі рускага, украінскага і беларускага народаў — трох братніх народаў, ад імя якіх, як вядома, ён выступаў. Скарына як мысліцель акумуляіраваў найбагацейшую старажытнарускую філасофска-этычную традыцыю, для якой характэрны погляд на дадзенае прыродна-сацыяльнае акружэнне скрозь прызму маральна-прыгожага. У сінкрэтычным, г. зн. нерасчлянёным па сваім характары, светапоглядзе беларускага гуманіста этычны момант з'яўляецца дамінуючым».

С. ПАДОКШЫН

«...людем простым посполитым
к пожитку
и ко размножению
добрых обычаев...»

Жнівень

АВГУСТ

Серпень

**«Наиболее любовь
ко всем да
соблюдает,
еже ест
совершена
над все иные
дарования,
без нея же
ничто
поспешно
ест».**

Жнівень

- 1517, 6 жніўня — Францыск
Скарына
выпускае ў
Праге першае
сваё
выданне —
Псалтыр.
- 1518, 10 жніўня — выдае
ў Праге Кнігі
Царстваў.
- 1529, 2 жніўня — у пазнанскім
судзе другі раз
разглядаецца
справа аб
атрыманні
Францыскам
Скарынай
і яго жонкай
Маргарытай
укладзеных
у гандлёвую
справу брата
сродкаў.

Самуїль Прѣкъ Гдѣнь Помаза Дѣла Нацарѣво

КНИГИ ПЕРВЫИ ЦАРСТВЪ ПОЧИНАЮТЬ
 СЯ. ЗЪПОЛНЕ ВЫЛОЖЕНЫ НАРЪСЬ
 КНИ ЯЗЫКЪ. ДОКТОРОМЪ ФРАНЦИ
 СКОМЪ, СКОРИНИНЫМЪ БЫНОМЪ
 ИЗЪБАВЛЯЮГО ГРЯДЯ ПОЛОЦЬКЯ. БОГЪ КО
 СТИ, ИЛЬДЕМЪ ПОСПОЛИТЫМЪ КНЯЗЕНИМЪ.

Гравюра
 з Першай кнігі
 Царстваў
 (Прага, 1518).

3 літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

Прадмова
да кнігі
Псалтыр:

«Там ест справедливость, там ест чистота, душевная и телесная. Там ест наука всякое правды. Там мудрость и разум doskonaлый. Там ест милость и друголюбство без лъсти, и вся иншии добрые нравы якобы со источника оттоле походять... Там ест многих скрытых таин зъявление. Все тые речи якобы у великом сокровищи в сей малои Псалтыри найдешь».

Пасляслоўе
да кнігі
Псалтыр:

«Скончалася Псалтыр сия... повелением и працею избранного мужа в лекарских науках доктора Францыска, Скорина сына с Полоцька, у старом месте Празском лета по божьем нарождению тысящного пятьсотого и семогонадесеть, месеца августа, дняя шестаго».

Прадмова
да Кніг
Царстваў:

«О сих всех книгах, мною на русский язык ново выложенных и о именах их ширей в предсловах от мене на кожныи роздельне положенных, выписано знайдеши... Прото ж я, Францыско Скорина, меновал есми ту все тыи писма зособна, абы есте ведали, иже на стороницах кажных книг моего тружания пописаны суть светки или згоды кратце имени сих вышеименованных писм...»

Пасляслоўе
да Кніг
Царстваў:

«И тако dokonаны суть сие четыре книги Царств, иже пишуть о царех Ерусалимских и о царех Самарийских, повелением и працею того же ученаго мужа Францыска Скорины, в лекарских науках доктора, у великом старом месте Празском под леты воплощения слова божия тысяща пятьсот и осмьнадесеть, месеца августа, дняя десятого...»

Ва ўсіх прагледжаных намі кнігах Бібліі выяўлена тоўстая нізкагатункавая папера без вадзяных знакаў з слаба прыкметнай сеткай дна формы, на якой яна адлівалася.

Гэта сведчыць аб тым, што Ф. Скарына імкнуўся як мага танней выдаць свае кнігі, бо яны прызначаліся для самых шырокіх колаў, як ён сам падкрэсліваў, людзей «простых и посполитых». Скарына быў небагаты, і ў яго не было такіх мецэнатаў, заказчыкаў і фінансістаў, як, скажам, Швайпольт Фіэль».

А. МАЦЮК

Францыск
Скарына —
перакладчык
і выдавец кніг
на роднай мове

«Найвялікшая гістарычная заслуга Скарыны заключаецца ў яго спробе вывесці кнігу з тупіка, у які яе загнала царква. У гэтым сэнсе кнігавыдавецкая дзейнасць Скарыны, нягледзячы на рэлігійны змест яго кніг, была выключна унікальнай з'явай для Усходняй Еўропы. Яна стала пачаткам канца панавання царквы ў выдавецкай справе і пазначыла новую эру. Упершыню Біблію, гэтую свяшчэнную «кнігу кніг» сярэднявекі, пераклаў, адрэдагаваў і выдаў не багаслоў у сутане або начотчык-манах, а міранін-вучоны і асветнік, які крытычна ацаніў асвечаныя тысячагадовай традыцыяй тэксты і прысвяціў сваю кнігу «людзям паспалітым» не столькі дзеля прапаганды царкоўнай ідэалогіі, колькі жадаючы даць кнігу для чытання і навучання. Усё гэта сведчыць пра зусім новы падыход да задач кнігавыдання.

Мы павінны высока ацаніць таксама імкненне Скарыны дэмакратызаваць кнігу, ператварыць яе ў неабходны прадмет культурнага ўжытку грамадства, а не толькі яго прывілеяванай часткі. Навука, асвета і кнігі патрэбны, на думку Скарыны, усяму народу, «ибо не только докторе и люди ученые должны ее читать, но и всякий человек простой и посполитый»... Ён імкнуўся да таго, каб кніга гаварыла з чытачом на зразумелай яму, роднай народнай мове. Скарына высока ацаніў сваю місію асветніка і выдаўца кніг».

Л. УЛАДЗІМІРАВАС

«Скарына — першы ўсходнеславянскі перакладчык Бібліі на блізкую да народнай мову, яе каментатар і выдавец. Яго трэба разглядаць як папярэдніка

рэфармацыйнага руху ў заходнерускіх (г. зн. беларускіх і ўкраінскіх) і літоўскіх землях. Задоўга да пачатку рэфармацыйна-гуманістычнага руху ў Вялікім княстве Літоўскім (у склад якога ў той час уваходзілі Беларусь, Украіна і Літва) у сваіх прадмовах да Бібліі Скарына спрабаваў абгрунтаваць неабходнасць абнаўлення... некаторых грамадскіх інстытутаў, у прыватнасці права і судаводства. <...> Уплыў Скарыны на працэс Рэфармацыі ў Вялікім княстве Літоўскім, які пачаўся ў другой палове XVI ст., быў... апасродкаваным. Ён праявіўся галоўным чынам дзякуючы Скарынавай Бібліі, якая атрымала шырокае распаўсюджанне і папулярнасць на тэрыторыі Беларусі, Украіны, Літвы і Расіі ў XVI—XVII стагоддзях у рэфармацыйна-абнаўленчым, культурна-асветным і сацыяльна-палітычным руху. Да Скарыны ў нейкай меры дастасавальнае меркаванне, што датычыць Эразма Ратэрдамскага: ён знёс «яйкі», якія потым «выседзелі» рэфарматары. Менавіта так, напрыклад, глядзела на Скарыну наступная кансерватыўна-праваслаўная, уніяцкая і контррэфармацыйная традыцыя, называючы яго «гусіцкім ерэтыком» і не без падставы мяркуючы, што Скарынава Біблія з'яўляецца крыніцай многіх ерасяў, што ўзніклі ў заходнім праваслаўі. Роднасны характар дзейнасці Скарыны і Лютэра адзначаў, у прыватнасці, Андрэй Курбскі».

С. ПАДОКШЫН

«...не толико словом, але и
делом...»

Верасень

Септэврий

Вресень

**«Есть наивысшая
мудрость
размышление
смерти
и познание
самого себе».**

Верасень

1517, 10 верасня — Францыск
Скарына
друкуе ў Празе
Кнігу Іова.

Каля 1535-га — пераязджае
ў Прагу.
Служыць
асабістым
лекарам
і садоўнікам
караля.

НИГЯ СВЕТОГО ЙЌВЯ ПО
 ЧИНАЊТСЯ ЁЖЕ СЛОВЕТЬ
 ЙЌВЪ. ЗЪПОЛНЕ БЫЛО
 ЖЕНА ДОКТОРОВЪ ФРА
 НЦИСКОВЪ СКОРИНОЮ СПО

ЛОЦКА :

ОСЛАСТЯЛОЯКЯДОБОГДЯНЯСЌНКОВЯСЯРЯЦЫНЕСТЪЖИДЕСКО.

Богу вътроици единому Коцти ЙКославе:

Матери его Пречтой Марии кпохвале:

Всемъ Небесны силъ, ЙСтымъ его квеселію:

Людемъ посполиты кдоброму наУчению.

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

Пасляслоўе
да Кнігі
Іова:

«Скончалася книга сия святого Иова... повелением, працею и выкладом избранного мужа в лекарских науках доктора Франциска, Скоринина сына с Полоцка, у старом месте Празском лета... тысящного пятьсотого и седмагонадесеть, месеца септеврия, дня десятого...»

Францыск
Скарына —
батанік
і садоўнік

«Скарына мог быць і каралеўскім садоўнікам у Празе, але, вядома, не радавым рабочым у садзе, для такой работы не было патрэбы браць чалавека з вучонай ступенню доктара, Скарына мог быць садоўнікам у больш высокім сэнсе, у сэнсе садоўніка-батаніка... У часы Скарыны батаніка яшчэ не развілася ў самастойную навуковую дысцыпліну і прыцягвала ўвагу пераважна з боку лекавага прымянення раслін, таму і ўваходзіла ў сістэму медыцынскага факультэта. Скарына як доктар медыцыны быў, відаць, у пэўнай ступені спецыялістам і па батаніцы... У Празе ён знайшоў прымяненне сваім ведам як батанік-садоўнік, як спецыяліст па адной з тых галін прыродазнаўства, якая арганічна ўваходзіла ў кола навук, што вывучаліся на медыцынскім факультэце Падуанскага ўніверсітэта».

А. ФЛАРОЎСКИ

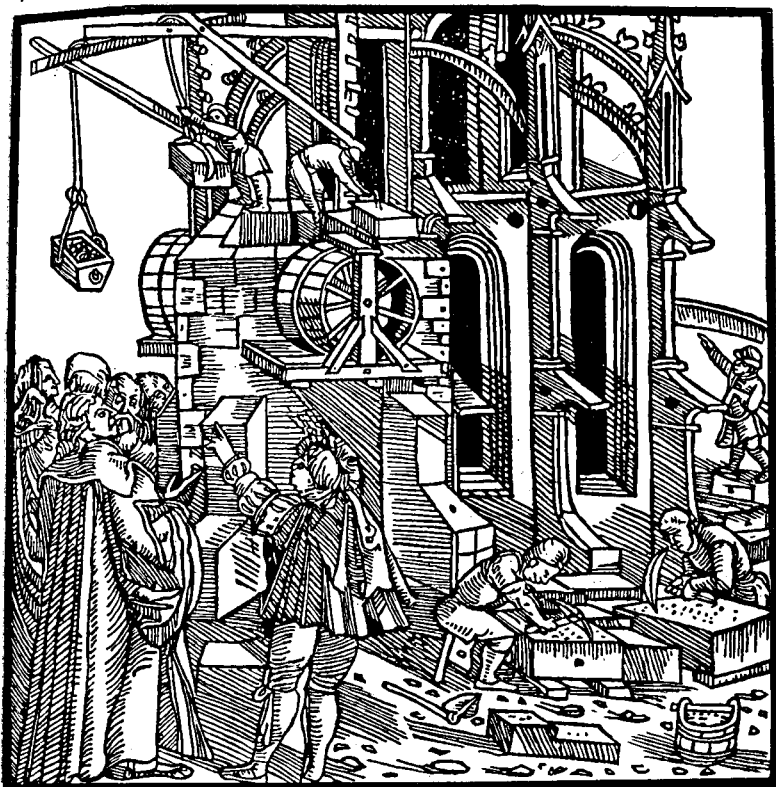
Аб света-
поглядзе
Францыска
Скарыны

«Як вядома, вельмі распаўсюджаным спосабам філасофствавання ў сярэднія вякі і ў эпоху Адраджэння было каменціраванне Бібліі. Для Скарыны як мысліцеля характэрна спроба гуманістычнай інтэрпрэтацыі Святога пісання. У сваіх прадмовах

ЦАРЬСТВО

РДІ

Царь Саломон ставит храмъ гдѣ богу въ ерусалиме.

ТРЕТИИ КНИГИ ЦАРЬСТВО ПОЧИНАЮТЬ
 СЯ • ЗЪПОЛНЕ ВЫЛОЖЕНЫ НАРЪСЬ
 КНИ НАЗЫКЪ, ДОКТОРОМЪ ФРАНЦИ
 СКОМЪ СКОРИНИНЫМЪ СЫНОМЪ СПЛОЦЬКА.

Гравюра
 з Трэцяй кнігі
 Царстваў
 (Прага, 1518).

ён імкнуўся з дапамогай біблейскіх тэкстаў апраўдаць і абгрунтаваць гуманістычныя ідэі Рэнэсансу аб рэлігійнай і маральнай аўтаноміі чалавека, яго годнасці, якая вызначаецца не столькі паходжаннем альбо сацыяльным становішчам, колькі інтэлектуальна-маральнымі дабрачыннасцямі, асабістымі заслугамі; перавазе актыўна-практычнага жыцця ў параўнанні з сузіральным; аб грамадзянскасці і патрыятызме як найважнейшых сацыяльных характарыстыках чалавека і да т. п...»

С. ПАДОКШЫН

«Праваслаўная царква не магла прыняць кнігі Скарыны. Па шрыфту, афармленні, фармату (часткова і па мове) яны рэзка адрозніваліся ад рукапісных кніг, якімі карысталася руская царква, і нават ад друкаваных выданняў Ш. Фіёля. Для выканання царкоўных абрадаў малафарматныя кнігі Скарыны былі непрыдатныя. Але галоўнай прычынай было тое, што частка духавенства бачыла ў кнігах Скарыны прынцыповыя разыходжанні з артадаксальным праваслаўем, прычым не толькі ў Маскве, але і ў Літве. Ускосна гэтыя адносіны праваслаўнай царквы да кніг Скарыны знайшлі адлюстраванне ў лістах апальнага князя Андрэя Курбскага, напрыклад, які сцвярджаў, што пераклад Скарыны Полацкага зроблены з перапаваных яўрэйскіх кніг. Далей Курбскі звязвае дзейнасць Скарыны з прапагандай пратэстантызму, даказваючы: «...аз сам видел библии Люторов перевод, согласующ по всему Скорининым библием», забыўшы, што М. Лютэр свой пераклад Бібліі закончыў і выдаў пазней за Скарыну (1522—1534).

Яшчэ больш жорстка нападлі на дзейнасць Скарыны каталіцкая і асабліва уніяцкая царквы. Уніят А. Сялява ў 1622 г. выдаў у Вільні кнігу «Антэлех». У ёй ён злосна здэкаваўся з рускіх, якія ўспрымаюць кнігі Скарыны як свае, праваслаўныя. Паколькі Скарына выдаваў свае кнігі ў Празе, А. Сялява, нягледзячы на рускае паходжанне Скарыны, мову яго кніг і яго сцвярджанне, што кнігі прызначаны для ўсходняй царквы, абзывае Скарыну «ерэтыком гусітам».

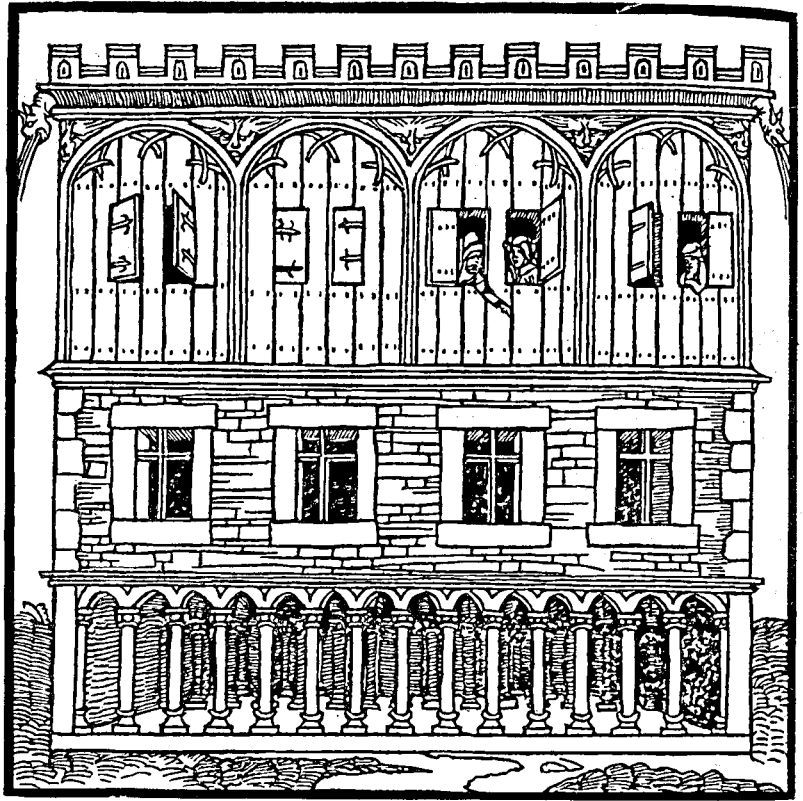
Л. УЛАДЗІМІРАВАС

ДАНІІЛУ СЕДАЩЕМУ СОЛВЫ ПРННЕСЕ ЯВЛКУ М ОВЕ

КНИГИ СВЕТОГО ПРОРОКА БОЖИЯ ДА
НИИЛА ПОЧИНАЮТСЯ. З СПОЛЗНЕ
ВЫЛОЖЕНЫ НА РУСЬСКИИ ЯЗЫКЪ
ДОКТОРОМЪ ФРАНЦУСКОМЪ СКОРИНОМЪ
ИЗЪ СЛАВНАГО ГРАДА ПОЛОЦЬКА. НАПРЕДЪ
БОГА КОЧИ, ИЛИ ДЪ ПОСПОЛИТЫ КНЯЗЦЕ

Гравюра
з Кнігі
прарока Данііла
(Прага, каля 1519).

Гравюра
з Трэцяй кнігі
Царстваў
(Прага, 1518).

«О сих всех книгах, мною
на русский язык
ново выложенных
и о именах их ширей
в предословиях
от мене на кожный
роздельне положенных,
выписано знайдеши».

Кастрычнік

ОКТЯВРИЙ

Листопад

«Не просил еси себе
дней многих,
ни богатства,
ниже душ
врагов твоих,
но жадал еси
себе
мудрости...»

Кастрычнік

- 1506 — у Кракаўскім універсітэце
Скарына
ўдастоены
ступені
бакалаўра
вольных
мастацтваў.
- 1517, 6 кастрычніка — выдае
ў Празе кнігу
Прытчы
Саламона.
- 1529, кастрычнік — канчатковы,
трэці разгляд
у пазнанскім
судзе справы
аб атрыманні
Скарынай і яго
жонкай
Маргарытай
сродкаў,
укладзеных
у гандлёвую
справу брата
Скарыны —
Івана. Па
рашэнні суда
павінны былі
быць вернуты
23 500 скур —
жонцы
Скарыны
Маргарыце
і 2500 яму
асабіста.
- 1535, 4 кастрычніка — імя
Францыска
Скарыны
апошні раз
упамінаецца
ў беларускіх
дакументах і
значыцца ў
судовых кнігах
Вялікага
княства
Літоўскага.

. 22

Сяломоня Царя :-

Сяломонъ хвалить пожитокъ деля того
 еже поглядѣхати мудрости • заказыва
 етъ ябы есмо загрышныи неходили •
 Имъдрость княмъ вопиеть :-

Глява а :-

Ритчи Саломона сына Давѣа Царя
 Израйлева • Къ познанію мудрости и
 наказаниа, и къ порозуменію словъ разу
 мности, и къ принятію наѣчениа оуме
 нна сѣдѣ исправедливости и истины: ѱло

Гравюра з кнігі
 Притчы Саламона
 (Прага, 1517).

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

Прадмова
да кнігі Прытчы
Саламона:

«В первых же сих книгах, еже словуть Притчи, пишеть о мудрости, о науце, о добрых обычаех, о заповедех, яко ся имамы справовати и жити на сем свете...

Притчи же нарецаются... по-руску... притчи или присловия, понеже иными словы всегда иную мудрость и науку знаменуют а иначей ся разумеють, нежели молвены бывають, и болши в себе сокрытых таин замыкають, нежели ся словами пишуть...

Я, Францишек, Скоринин сын с Полоцка, в лекарских науках доктор, разумея сее, иже... без мудрости и без добрых обычаев не ест мощно почстиве жити людем посполите на земли, казал есми тиснути Притчи или Присловия премудраго Соломона... руским языком... людем простым посполитым к пожитку и ко розмножению добрых обычаев...»

Пасляслоўе
да кнігі
Прытчы
Саламона:

«Скончалася ест книга сия, рекомая Притчи или Присловия премудраго Соломона... повелением, працею и выкладом избраннаго мужа в лекарских науках доктора Франциска, Скоринина сына с Полоцка, у славном старом месте Празком лета по нарожении господя нашего Исуса Христа, сына божия, тысящного пятьсотого и 17, месеца октяврия, дня шестаго».

Выпіска
з судовых
кніг
Вялікага
княства
Літоўскага:

«...В том же имени цстя его была часть доктора Франъцышка Скорыны. И поведил иж бы доктор тую часть свою ему в опеку полецил. Мы его пытали, естли бы от доктора на то якии лист мел, он на то жадного листу его перед нами мети не поведил, и мы за таким способом вовсе именье того Ивана Скорыны Михну у вязанье дати, а будеть ли Франъцышку доктору або кому кольвек до того именья о якие части их которое дело, тогды тые з Михном мають о том мовити. А при том были пан Ян Хрѣсчонович, пан Дмитриеи Богданович, пан Яцько Быстреискии, пан Иван Глебович городничии полоцькии. Писан у Полоцьку ок 4 день инъдикт 9». (4 кастрычніка 1535 г.).

Скарынаўскія
юбілеі

«У 1925 г. беларуская грамадскасць шырока адзначыла 400-годдзе выхаду ў свет віленскіх выданняў Ф. Скарыны. З'явілася шмат папулярных і навукова-папулярных публікацый у перыядычным друку... Намячалася закладка помніка Ф. Скарыне ў Полацку, выраб розных сувеніраў, правядзенне ўрачыстых сходаў і навуковай канферэнцыі, выпуск навуковага зборніка артыкулаў, прысвечанага 400-годдзю беларускага кнігадрукавання.

30 студзеня 1926 г. адбылося сумеснае ўрачыстае паседжанне Мінскага гарсавета з партыйнай, прафсаюзнай, камсамольскай і навуковай грамадскасцю рэспублікі, прысвечанае дзвюм вялікім датам: 7-й гадавіне ўтварэння Савецкай Беларусі і 400-годдзю беларускага друку. На паседжанні выступілі партыйныя работнікі і вучоныя М. Доўнар-Запольскі і М. Пятуховіч. Юбілей быў шырока адзначаны па ўсёй рэспубліцы. У газетах і часопісах паявіліся юбілейныя артыкулы, прысвечаныя 400-годдзю беларускага друку. Перыядычнае выданне «Наш край» юбілей Ф. Скарыны адзначыла ў наступным годзе шэрагам артыкулаў, прысвечаных беларускаму кнігадрукару і вучонаму. Выдавецтва Народнага камісарыята асветы выпусціла некалькі выданняў у сувязі з юбілеем. Інстытут беларускай культуры і Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт правялі навуковую канферэнцыю.

У 1926 годзе быў выдадзены навуковы зборнік артыкулаў».

М. БАТВІННІК

- «У 1967 г. па ўсёй краіне шырока адзначалася 450-годдзе беларускага кнігадрукавання. У Мінску адбылося ўрачыстае паседжанне, юбілейная сесія Акадэміі навук БССР. На радзіме асветніка — у Полацку — быў закладзены помнік Скарыне. Акадэмія навук БССР выпусціла юбілейны зборнік «450 год беларускага кнігадрукавання» (Мінск, 1968), у стварэнні якога прынялі ўдзел вучоныя Масквы, Мінска, Ленінграда, Прагі. Прысвечаныя Скарыне працы былі апублікаваны ў зборніку «Кніга. Даследаванні і матэрыялы» (Масква), у часопісах «Беларусь», «Польмя», «Весці АН БССР» (Мінск), «Мовознаўство» (Кіеў), «Пяргале» (Вільнюс) і многіх іншых. Артыкулы да юбілею апублікавалі газеты Арменіі, Латвіі, Літвы, Узбекістана і іншых саюзных рэспублік. Святкаванне юбілею набыло сапраўды ўсенародны характар».
- «Юбілейныя ўрачыстасці, якія адбыліся ў 1967 і 1975 гг., прадэманстравалі, наколькі шырока вядома ва ўсёй краіне імя доктара Францыска Скарыны з Полацка, пра якога напісаны не толькі навуковыя артыкулы, манаграфіі, дысертацыі, але і шматлікія творы мастацкай літаратуры. У 1967 г. у Мінску, а ў 1975 г. у Вільнюсе адбыліся навуковыя сесіі, прысвечаныя Ф. Скарыне, яго жыццю і дзейнасці. Быў выпушчаны спецыяльны юбілейны зборнік «450 год беларускага кнігадрукавання», які з'явіўся значным укладам у айчынную Scoginian'у».
- «15—16 снежня 1977 г. у Маскве адбылася чарговая навуковая сесія «Фёдараўскія чытанні 1977», прысвечаныя тэме «Жыццё і дзейнасць беларускага асветніка Францыска Скарыны». Сесія была склікана па ініцыятыве Навуковага савета па гісторыі сусветнай культуры Акадэміі навук СССР, Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна і Цэнтральнага праўлення Усесаюзнага добраахвотнага таварыства аматараў кнігі. У рабоце сесіі ўдзельнічалі прадстаўнікі розных навуковых устаноў Акадэміі навук СССР, Акадэміі навук БССР, Акадэміі навук УССР, Міністэрства культуры СССР, дзяржаўных універсітэтаў, архіваў і інш. На сесіі было заслухана каля 20 дакладаў і паведамленняў, якія наглядна паказалі, у якім шырокім

дыяпазоне вядуцца ў нашай краіне даследаванні, звязаныя з вывучэннем жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны — гуманіста, асветніка, заснавальніка першай друкарні нашай краіны».

З кнігі
«Беларускі асветнік Францыск Скарына
і пачатак кнігадрукавання
ў Беларусі і Літве».
(М., 1979).

Выданні
Францыска
Скарыны
ў кнігасховішчах
свету

«Экземпляры Францыска Скарыны ў цяперашні час захоўваюцца ў бібліятэках і архівасховішчах Масквы, Ленінграда, Кіева, Мінска, Вільнюса, Львова, Адэсы, Казані, Ужгарада, Цюмені, Вроцлава, Лондана, Прагі, Капенгагена, Кракава, Любляны. Фрагменты Скарынавых выданняў ёсць у Варшаве, Кракаве, Кембрыджы.

Цяпер нам вядома 388 экзemplяраў выданняў Скарыны, і ў тым ліку 234 экзemplяры пражскіх выданняў і 154 экзemplяры віленскіх выданняў. Пражскія выданні знаходзяцца пераважна ў кнігасховішчах нашай краіны. Калі не лічыць фрагментаў, мы ведаем толькі пра наяўнасць чатырох Кніг Царстваў у Брытанскім музеі ў Лондане і Кнігі Ісуса Сірахава ў Пражскім нацыянальным музеі.

Асобныя кнігі пражскай Бібліі прадстаўлены фрагментамі ў Нацыянальнай бібліятэцы ў Варшаве, у Бібліятэцы Маціцы славацкай і ў Ягелонскай бібліятэцы ў Кракаве. Варшаўскі фрагмент — восем невялікіх аркушыкаў — выняты з пераплёту базельскага выдання 1525 г. каментарыяў Марціна Лютэра да Паслання апостала Паўла галатам. У святле вядомых звестак пра «Францішка Паляка», які пабываў у Лютэра ў 1529 г., фрагмент гэты ўяўляе несумненную цікавасць.

З 154 экзemplяраў, улічаных намі віленскіх выданняў, 108 знаходзяцца ў нашай краіне, а 46 — за мяжой. У першую чаргу трэба назваць нядаўна апісаны адзін з найбольш поўных экзemplяраў Малой падарожнай кніжыцы, які знаходзіцца ў Капенгагене. Ва Універсітэцкай бібліятэцы Любляны знаходзіцца віленскі Псалтыр з Малой падарожнай кніжыцы, у Брытанскім музеі — віленскі Апостал 1525 г.

Сапраўдная каштоўнасць — канвалют з выбранымі акафістамі і канонамі з Малой падарожнай кніжыцы, які знаходзіцца ў Кракаве ў Ягелонскай бібліятэцы. У 1624 г. канвалют належаў езуіцкай калегіі пры кракаўскім касцёле св. Барбары — пра гэта сведчаць запісы на тытульным лісце і на л. 4 канона св. Міколе. Экземпляр акафістаў з Малой падарожнай кніжыцы, які захаваўся ў добрым стане, нядаўна знойдзены ва Універсітэцкай бібліятэцы Вроцлава...

Усе выданні Скарыны вельмі рэдкія, асабліва ж віленскія. Часцей за іншыя сустракаюцца з пражскіх выданняў Пяцікніжжа (кніга Лічбы, напрыклад, вядома нам у 18 экз.) і чатыры Кнігі Царстваў (20 экз.). Самым рэдкім з пражскіх выданняў з'яўляецца Псалтыр, вядомы нам толькі ў двух экземплярах, якія знаходзяцца цяпер у Дзяржаўным Гістарычным музеі і ў Дзяржаўнай Публічнай бібліятэцы імя М. Я. Салтыкова-Шчадрына ў Ленінградзе. З асобных выпускаў Бібліі найболей рэдкі Плач Іярэміі — чатыры экземпляры... Сярод віленскіх выданняў часцей за іншыя сустракаюцца Апостал (10 экз.), Псалтыр і Часасловец (па 9 экз.). Самыя рэдкія віленскія выданні — гэта Шастадневец, Канон пакаяльны і Саборнік, вядомыя нам усяго толькі ў чатырох экземплярах кожны».

Я. НЕМІРОЎСКИ

Лістапад

Ноемврий

Грудень

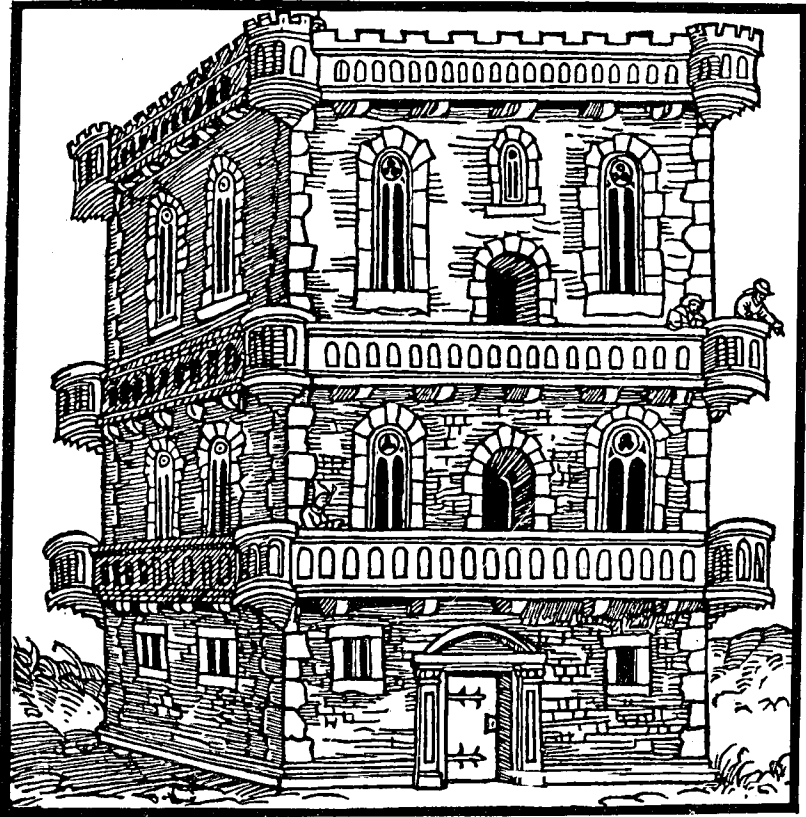
«И всякому человеку
потребна
чести,
понеже ест
зерцало
жития
нашего,
лекарство
душевное,
потеха всем
смутным,
наболей тым,
они же суть
в бедах
и в немощах
положены,
надежа
истинная...»

Лістапад

1512, лістапад — Савет дактароў
медыцынскай
калегіі
Падуанскага
універсітэта
дапусціў
Францыска
Скарыну
без аплаты
да экзамену
на ступень
доктара
медыцыны.

1512, 6 і 9 лістапада —
Францыск
Скарына
з гонарам
вытрымаў
экзамен
на ступень
доктара
медыцыны.

1532, 21 лістапада — грамата
караля
Жыгімонта I,
якая
вызвляла
Францыска
Скарыну
з-пад улады
суда,
а таксама
ваяводаў,
кашталянаў
і стараст.

Гравюра
з Трэцяй кнігі
Царстваў
(Прага, 1518).

3 актаў
Падуанскага
універсітэта

«У годзе... 1512... у пятніцу пятага лістапада ў Падуі ў 17 гадзін на... Калегіі слаўнейшых падуанскіх дактароў мастацтваў і медыцыны, па даручэнні правасхадзіцельнейшага доктара мастацтваў і медыцыны пана Фадзея Мусаці, віцэ-прыёра вышэйназванай Калегіі..., ва ўступным слове прыёр сказаў: «Вашы правасхадзіцельствы, паны вучоныя! Прычына склікання Вашых правасхадзіцельстваў такая: прыбыў нейкі вельмі вучоны, бедны малады чалавек, доктар мастацтваў... Ён звярнуўся да Калегіі з просьбай дазволіць яму ў якасці дару і асаблівай міласці падвергнуцца іспытам у галіне медыцыны пры гэтай свяшчэннай Калегіі... Вышэйпамянёны доктар носіць імя Францыска, сына нябожчыка Лукі Скарыны з Полацка...»

Памяці
Францыска
Скарыны

Імем Францыска Скарыны названы вуліцы ў Полацку і Мінску. Яго імя носяць педагагічнае вучылішча ў яго родным горадзе і друкарня выдавецтва «Навука і тэхніка». У 1967 г., у год 450-гадовага юбілею беларускага кнігадрукавання, быў устаноўлены дыплом імя Францыска Скарыны — вышэйшая рэспубліканская ўзнагарода за дасягненні ў справе мастацкага афармлення і паліграфічнага выканання кніг.
У адной з залаў Падуанскага універсітэта ў Італіі змешчана фрэска работы сучаснага італьянскага мастака Джакома Форна, на якой паказаны Францыск Скарына («Францыск Скарына з Полацка. Рус. 1512»). Гэта даніна памяці аднаму

ЦАРЬСТВЪ РЛЕ
 ОБРАЗЪ ДВУ ХЕРУВИНОВЪ ВЪМОЛИТОВНИЦИ

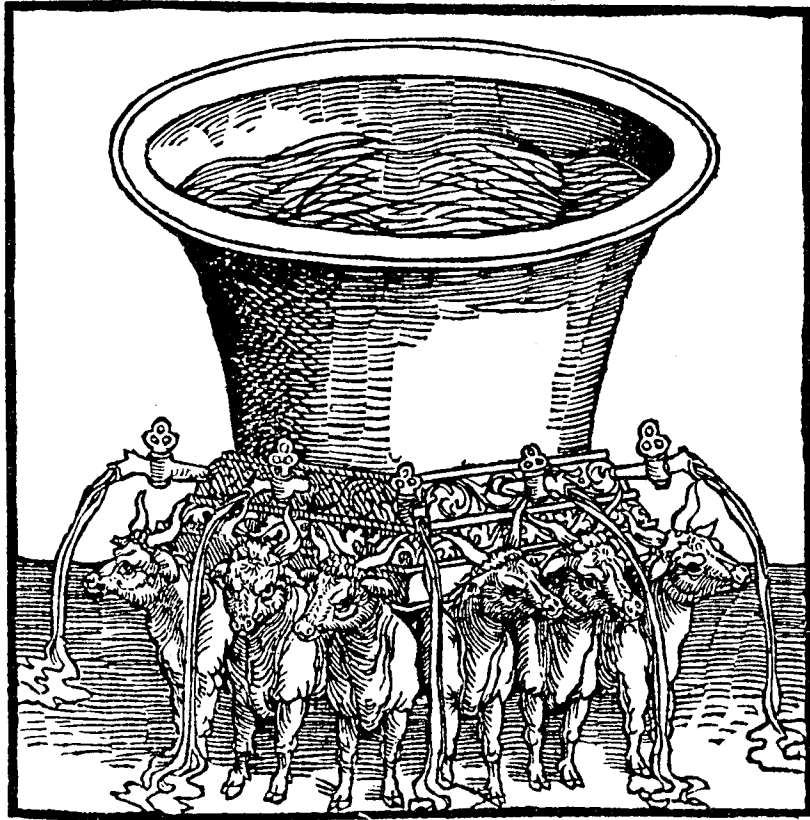

ИВДЕЛАЛЪ ТЕЖЕ ЦАРЬ САЛОМОНЪ ВЪМОЛИТОВНИЦИ ДВА
 ХЕРУВИМЫ ЗЪДРЕВА ОЛИВНАГО • ДЕСЯТЬ ЛОКТЕЙ ВЪВЫ
 ШИНЮ • ИБЫЛО Е КРИЛО ЕДИНАГО ХЕРУВИМА ПАТЬ ЛО
 КТЕЙ ВЪДОЛЖИНЮ, ИДРУГОЕ КРИЛО ТОГОЖЕ ХЕРУВИМА
 ПАТЬ ЛОКТЕЙ • ТОЕСТЬ ДЕСЯТЬ ЛОКТЕЙ ИМЕЛИ СУТЬ
 ДОЛЖНИ ОБА, ШИКРАМЪ ЕДИНАГО КРИЛА ДАЖЕ ДОКРАМ

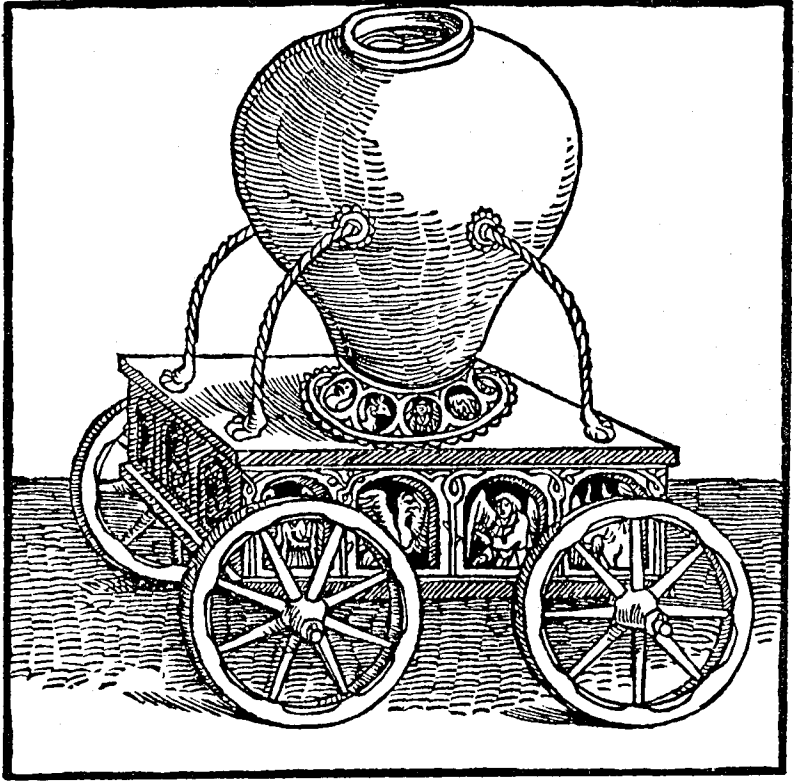
з самых выдатных вучоных, якія праславілі Падуанскі універсітэт.
 11 жніўня 1974 г. у Полацку адкрыты помнік Францыску Скарыне работы А. К. Глебава, І. М. Глебава, А. М. Заспіцкага і В. С. Марокіна. На гранітным пастаменце ўзвышаецца амаль шасціметровая бронзавая постаць слаўнага земляка палачан. Помнік адліты ў Ленінградзе на заводзе «Манументальная скульптура». У дні юбілейных урачыстасцяў 1975 г. у Вільнюсе адкрыты помнік першай кнізе, якую надрукаваў тут Францыск Скарына, а на адной са старажытных камяніц па вуліцы М. Горкага (дом № 45), прыкладна на тым жа месцы, дзе ў 1520-х гг. знаходзілася друкарня першадрукара, прымацавана памятная дошка з надпісам на літоўскай і рускай мовах: «З 1522 па 1525 г. тут, у горадзе Вільнюсе, беларускі асветнік Францыск Скарына выдаў першыя друкаваныя кнігі ў Літве».

Дзесяткі пісьменнікаў, паэтаў, мастакоў, скульптараў, драматургаў і кінематаграфістаў прысвяцілі Францыску Скарыне свае творы. Сярод іх класік беларускай літаратуры Максім Багдановіч і нашы сучаснікі. У 1982 г. Дзяржаўная бібліятэка імя У. І. Леніна выдала анатаваны паказальнік твораў літаратуры і мастацтва «Францыску Скарыне прысвячаецца», падрыхтаваны В. М. Дышыневіч. У ім падрабязна разглядаюцца творы літаратурна-мастацкага плана, што маюць дачыненне да гэтага слаўнага імя.

Прысвячаецца
 Францыску
 Скарыне

Гравюра
з Трэцяй кнігі
Царстваў
(Прага, 1518).

Гравюра
з Трэццй кнігі
Царстваў
(Прага, 1518).

«...не толико жив ест человек
хлебом или лекарством
но боле всяким словом...»

Снежань

Декаврий

Просинець

«Мы братия не можем
ли во великих
послужити
посполитому
люду рускаго
языка сие
малые книжки
працы нашее
приносимо им».

Снежань

- 1517, 5 снежня — Францыск
Скарына
выдае ў Празе:
Кнігу Ісуса
Сірахава.
- 1518, 20 снежня — Кнігу Ісуса
Навіна.
- 1519, 15 снежня — Кнігу
Суддзяў.
- 1519 — кнігу Быццё.
- 1519 — Францыск Скарына
друкуе ў Празе
сваё апошняе
выданне —
Кнігу прарока
Данііла.
- 1540-я — смерць у Празе
доктара
Францыска
Скарыны
з Полацка.

Тытульны ліст
 Бібліі рускай
 (Прага, 1517—
 1519).

З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны

- Пасляслоўе
да Кнігі
Ісуса
Навіна:
- «Доконаваюцца кнігі Ісуса, сына Навіна... к науце людзем
посполітым рускаго языка. Выданы і выложены
повеленіем і працею ученаго мужа Францыска
Скорины из славнаго града Полоцька, в науках
вызволених и в лекарстве доктора, у великом
месте Празском по летех... тысяци пятистех и
осминадесети, месеца декаврия, дня
двадцатого».
- Пасляслоўе
да Кнігі
Ісуса
Сірахава:
- «Доконана ест сия кніга Ісуса, сына Сірахова... рекома
Панаретос или Екклезистикус, еже исказуется —
всех добрых нравов сокровище... повеленіем,
працею и выкладом избраннаго мужа в
лекарских науках доктора Францыска,
Скорина сына с Полоцка, у славном старом
месте Празском лета по божием нарожени
тысещного пятьсотого и
седмагонадесять, месеца декаврия, дня
пятого».
- Пасляслоўе
да Кнігі
Судзяў:
- «Кончается кніга Судей... ко славе и людзем посполітым рускаго
языка к доброму научению. Выдана и выложена
повеленіем и працею ученаго мужа Францыска
Скорины из славнаго града Полоцка, в науках и
в лекарстве учителя, у великом месте Празском
по летех нарожени нашего спасителя тысяца
пятистех и девятинадесети, месеца книжьнаго
декаврия, дня пятогонадесеть».

Пасляслоўе
да кнігі
Быццё:

«То ест конець первых книг Моисеовых... еже называются... по-русски — Бытъя... зуполне выложены и вытиснены повелением и пилностию ученого мужа в лекарских науках доктора Франциска Скорины с Полоцка у великом месте Празском по летех воплощения слова божия тысящного пятьсотого деветь на 10».

Пасляслоўе
да Кнігі
прарока
Данііла:

«Сконаваюся книги Даниила-пророка... Зуполне выложены и пильне вытиснены у великом месте Празском повелением и працею доктора Франциска Скорины из славнаго града Полоцька, по летех... тысяща пятистех и девятьнадесяти».

Гравюра
з кнігі Быццё
(Прага, 1519).

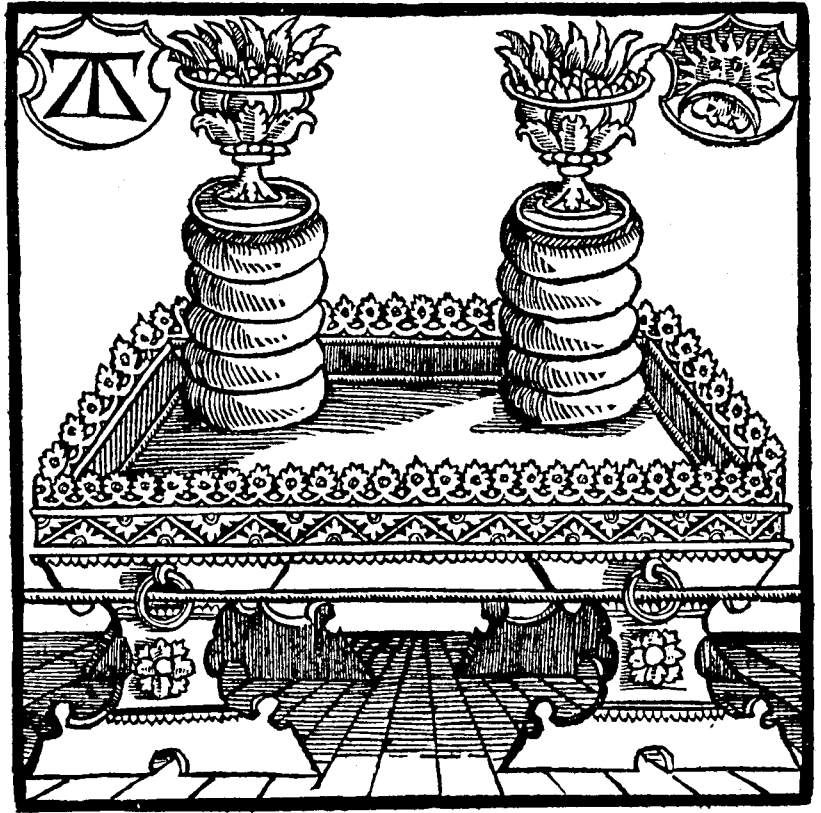

Савецкая Скарыніяна

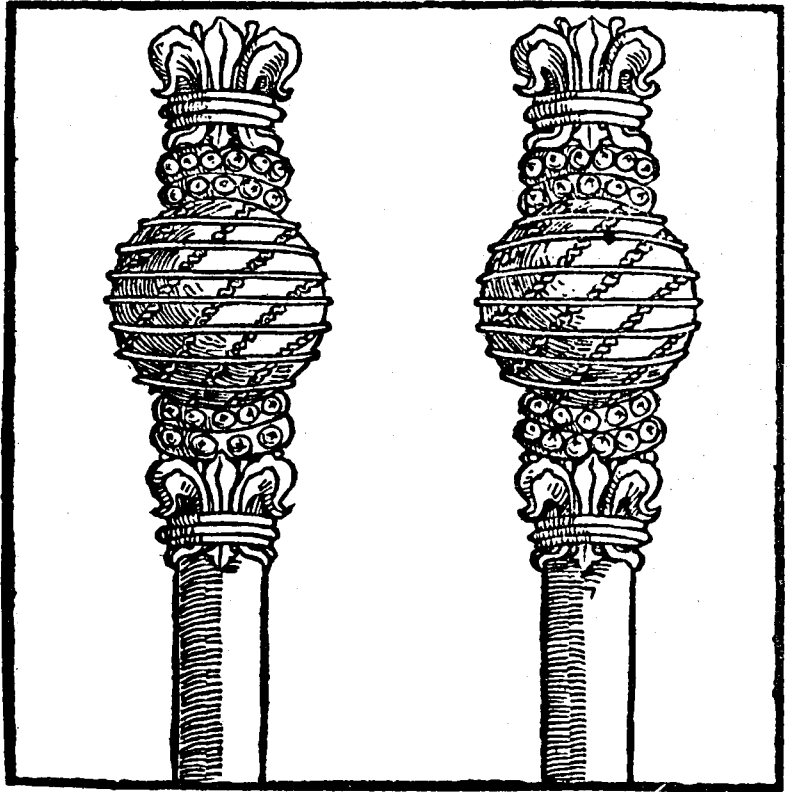
З Д А Б Ы Т К І

«Савецкая гісторыяграфія мае шэраг значных дасягненняў у галіне вывучэння жыцця і дзейнасці славутага сына беларускага народа. Сярод іх зборнікі прац «400-лецце беларускага друку» (Мінск, 1926) і «450 год беларускага кнігадрукавання» (Мінск, 1968), работы М. А. Алексютовіча, У. В. Анічэнкі, А. І. Анушкіна, А. М. Булькі, Л. І. Уладзімірава, Г. Я. Галенчанкі, А. І. Жураўскага, А. С. Зярновай, Я. Ф. Карскага, А. Ф. Коршунава, С. К. Майхровіча, А. С. Мыльнікава, Я. Л. Неміроўскага, У. М. Перцава, У. І. Пічэты, С. А. Падокшына, А. А. Сідарава, В. Ф. Шматава, М. М. Шчакаціхіна, В. У. Чапко і многіх іншых вучоных, тут не названых. У 1969 г. Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР выпусціў навуковае выданне прадроў і пасляслоўяў Францыска Скарыны. У Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР выкананы важныя даследаванні лінгвістычнай дзейнасці Скарыны. Падрыхтаваны да друку капітальны «Слоўнік мовы Ф. Скарыны». Інстытут філасофіі і права Акадэміі навук БССР паспяхова вывучае грамадска-палітычныя, філасофскія, эстэтычныя, прававыя погляды Скарыны. У 1972 г. выдадзены альбом «Гравюры Францыска Скарыны», у якім упершыню сабрана ў комплексе мастацкая спадчына выдатнага асветніка».

З прадроў да кнігі
«Беларускі асветнік Францыск Скарына
і пачатак кнігадрукавання ў Беларусі і Літве»
(М., 1979):

Гравюра
з кнігі Зыход
(Прага, каля 1519).

Гравюра
з Трэцяй кнігі
Царстваў
(Прага, 1518).

«Першую значную работу пра Ф. Скарыну ў савецкі час апублікаваў у рэвалюцыйным Петраградзе Я. Ф. Карскі. Яна была надрукавана ў ліпені 1918 г. у часопісе «Чырвоны шлях», які выдаваў Беларускі аддзел Камісарыята па справах нацыянальнасцяў Саюза камун Паўночнай вобласці. Выданне асвятляла палітычнае, грамадскае і літаратурнае жыццё беларускага народа і павінна было выходзіць не радзей двух разоў у месяц. Пазней артыкул Я. Ф. Карскага быў прааналізаваны ў «Scorinian'e» У. І. Пічэты, які даў яму высокую ацэнку, выклаўшы асноўныя палажэнні аўтара. Я. Ф. Карскі раскрыў веліч Ф. Скарыны, паказаў яго ганаровае месца ў гісторыі беларускага народа. Ён даў агульную характарыстыку дзейнасці Ф. Скарыны, выкарыстаўшы для гэтай мэты работы П. У. Уладзімірава, І. П. Каратаева, І. А. Шляпкіна і інш. Беларускі вучоны акрэсліў асноўную мэту кнігадрукарскай дзейнасці Ф. Скарыны як імкненне да распаўсюджвання асветы сярод сваіх землякоў. Ён правёў, праўда, вельмі кароткі, лінгвістычны аналіз асобных кніг Ф. Скарыны і ўказаў на тое, што беларускі асветнік XVI ст. упершыню ўвёў сілабіку ў асобных вершаваных фрагментах кніг Бібліі.

Закранаючы пытанне канфесіянальнай прыналежнасці Ф. Скарыны, Я. Ф. Карскі палічыў яго праваслаўным і ў гэтай сувязі растлумачыў, што адзіным месцам, дзе магла быць выдадзена Біблія, з'яўлялася Прага ў Чэхіі. Для сваіх перакладаў Ф. Скарына выкарыстаў чэшскую Біблію 1506 г. Я. Ф. Карскі асабліва падкрэсліў ролю прадмоў у кнігах Ф. Скарыны, іх самастойнасць. Ён зрабіў дапушчэнне, што, магчыма, некаторыя кнігі, перакладзеныя Ф. Скарынай, засталіся ў рукапісе. Кнігі беларускага гуманіста XVI ст. распаўсюдзіліся ў Маскоўскай Русі, у Заходняй Еўропе, у славянскіх краінах. Работа Я. Ф. Карскага не страціла сваёй актуальнасці і ў наш час... Вывучэнне творчай спадчыны Ф. Скарыны ў БССР цяпер пастаўлена на аснову марксісцка-ленінскай метадалогіі. З кожным днём расце цікавасць да навуковых пошукаў, да даследавання найбагацейшых,

бясцэнных матэрыялаў, звязаных з жыццём, дзейнасцю і светапоглядам беларускага асветніка і гуманіста XVI ст.».

М. БАТВІННІК

У 1978 г. у Маскве быў выдадзены бібліяграфічны паказальнік «Пачатак кнігадрукавання ў Беларусі і Літве: Жыццё і дзейнасць Францыска Скарыны», падрыхтаваны прафесарам Я. Л. Неміроўскім. У паказальніку зарэгістравана амаль паўтары тысячы работ, пачынаючы з 1541 г., у якіх упамінаецца пра Францыска Скарыну, расказваецца пра яго жыццё і творчасць.

Заўвага складальніка

ПЕРСПЕКТИВЫ

Аб выданні зборніка дакументаў пра жыццё і дзейнасць Францыска Скарыны

«У 1975 г. на Украіне быў выдадзены рупліва складзены зборнік дакументальных матэрыялаў пра першадрукара Івана Фёдарова і яго вучняў. Патрэбен такі зборнік і пра Францыска Скарыну. Каб яго класці, неабходна сабраць усе ўжо апублікаваныя дакументы, рассяяныя па старонках забытых выданняў. Неабходна таксама арганізаваць пошукі дакументаў пра Скарыну ў архівах Масквы, Мінска, Вільнюса, Варшавы, Кракава, Пазнані, Прагі і шэрагу іншых гарадоў».

З прадмовы да кнігі
«Беларускі асветнік Францыск Скарына і пачатак кнігадрукавання ў Беларусі і Літве»
(М., 1979).

«Хто ведае, можа быць, з-за таго, што забыта многастайнасць кантактаў паміж дзяржавамі гэтага рэгіёну ў той перыяд, з-за недаацэнкі складанага жыццёвага шляху самога Ф. Скарыны, які быў не толькі дзеячам кнігі, але і ўдзельнікам палітычных падзей (а значыцца, асобай, дадзеныя пра якую маглі змяшчацца ў крыніцах дыпламатычнага характару), да гэтага часу не ўдалося падабраць належных ключоў ад архіваў, дзе могуць знаходзіцца дакументы, якіх нам не стае, пра сувязі беларускага першадрукара з Прагай і

пражскім асяроддзем. І пошук гэты павінен быць не толькі сістэматычным, але і мэтанакіраваным, заснаваным на пэўнай з'яўшчэнай базе».

А. МЫЛЬНИКАЎ

Пра зводны
каталог
выданняў
Францыска
Скарыны

«Сярод крыніцазнаўчых прац пра жыццё і дзейнасць Францыска Скарыны амаль ці не самым важным уяўляецца зводны каталог яго выданняў з падрабязным апісаннем усіх экзэмпляраў, якія захаваліся. Кожны экзэмпляр старадрукаванай кнігі па-свойму унікальны. Асабліваю цікавасць для даследчыкаў уяўляюць разнастайныя маргіналіі і запісы на старонках кніг, у якіх змяшчаюцца часам важныя звесткі пра абставіны паяўлення выданняў, умовы іх распаўсюджвання, пра склад чытацкага асяроддзя і да т. п. Дастаткова ўспомніць вядомыя запісы: «А то ся стало накладом Богдана Онкова сына радци места Виленского», якія захаваліся на асобных экзэмплярах пражскіх выданняў Скарыны. Адным з подступаў да гэтай тэмы з'яўляюцца работы, прысвечаныя пражскім і віленскім выданням беларускага асветніка».

Я. НЕМІРОЎСКИ

«У працэсе падрыхтоўкі да стварэння манаграфіі пра пачатак кнігадрукавання ў Беларусі павінен быць выкананы шэраг крыніцазнаўчых і гісторыяграфічных даследаванняў. Неабходна, у прыватнасці, сабраць звесткі пра ўсе экзэмпляры выданняў Скарыны, што захаваліся да нашых дзён, дакладна апісаць гэтыя выданні. Адным з подступаў да гэтай тэмы з'яўляюцца работы Аддзела рэдкіх кніг Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна, прысвечаныя пражскім і віленскім выданням беларускага асветніка; работы гэтыя публікуюцца ў 13 і 14 тамах «Прац» бібліятэкі. Бібліятэка прыступіла да работы над «Зводным каталогам славянскіх старадрукаваных кніг кірылаўскага і глагалічнага шрыфтоў», на старонках якога з максімальна магчымай паўнатай будуць апісаны і выданні Скарыны».

З прадмовы да кнігі

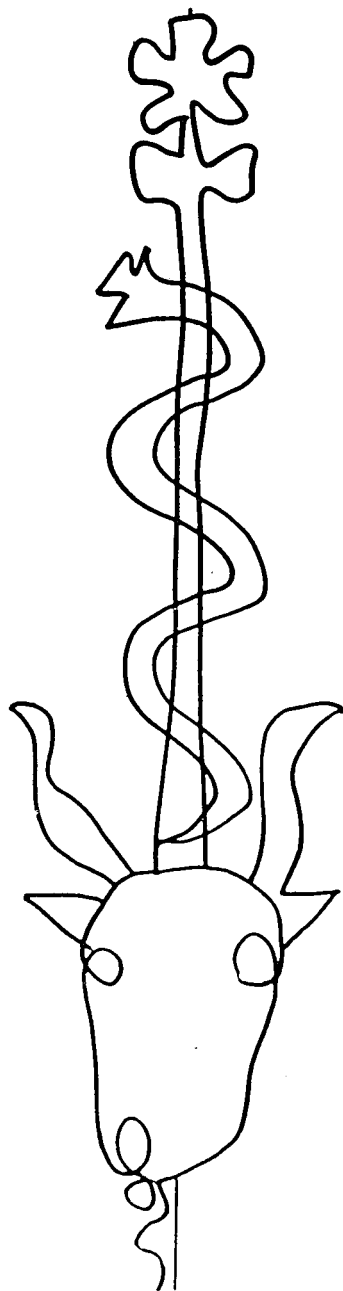
«Беларускі асветнік Францыск Скарына і пачатак кнігадрукавання ў Беларусі і Літве» (М., 1979).

Скарынінская
праграма
Акадэміі
наук
БССР

У сувязі з надыходам юбілею — 500-годдзя з дня нараджэння Францыска Скарыны — якое па рашэнні ЮНЕСКА будзе ўрачыста адзначацца ва ўсім свеце ў 1990 г., Акадэміяй навук БССР была намечана вялікая комплексная праграма разнастайных навуковых, культурных і грамадска-палітычных мерапрыемстваў, прысвечаных увекавечанню памяці вялікага беларускага асветніка. У перспектывы ў план работы многіх навукова-даследчых інстытутаў, ВНУ, бібліятэк Беларусі і іншых рэспублік уключаны тэмы, звязаныя з даследаваннем жыцця і дзейнасці Францыска Скарыны, гісторыі беларускай культуры XV — XVI стст., вывучэннем развіцця скарынінскіх традыцый у славянскіх культурах наступнага часу. Будуць напісаны спецыяльныя манаграфіі, падрыхтаваны зборнікі артыкулаў, бібліяграфічныя паказальнікі, праведзены навуковыя канферэнцыі, прысвечаныя слаўнаму доктару з Полацка. Ёсць прапановы аб устанаўленні ў Мінску помніка Францыску Скарыне, выпуску юбілейнага медаля, правядзенні рэспубліканскага конкурсу на лепшае ўвасабленне вобраза асветніка ў мастацтве, правядзенні спецыяльных кніжных і мастацкіх выставак, выданні паштовых адкрытак, марак, канвертаў, плакатаў, альбомаў, буклетаў і іншай прадукцыі, прысвечанай слаўнай даце.

Энцыклапедычны
даведнік
«Ф. Скарына
і яго эпоха»

Такая аднатомная энцыклапедыя рыхтуецца ў выдавецтве «Беларуская Савецкая Энцыклапедыя». У яе стварэнні ўдзельнічаюць вядучыя вучоныя нашай краіны. Гэта будзе першае не толькі ў нас, але і ва ўсім свеце спецыяльнае энцыклапедычнае выданне падобнага роду.

Вадзяны знак
(філігрань)
паперы
з віленскіх
выданняў
Францыска
Скарыны
(павялічана).

Слоўнік малазразумелых слоў:

АЗ — я

ВЫКЛАД — пераклад.

ВЫЛОЖИТЬ — перакласці.

ВЫРОК — рашэнне, пастанова.

ВЫТИСНУТЬ — надрукаваць.

ДЕРЖАНИЕ — праўленне.

ДОКОНАНА — закончана.

ЕПИСТОЛА — пасланне.

КАШТЕЛЯН — памочнік ваяводы, адміністратар замка.

ЛАСКА — любоў, прыхільнасць.

ЛИЦЕНЦИАТ — вучонае званне.

МЕСТО — горад.

МЕЩАНИН — гараджанін.

ОЧИВИСТО — адкрыта, публічна.

ПИЛНОСТЬ — старанне.

ПОЖИТОК — карысць.

ПОСПОЛИТЫЙ — просты.

ПОЧТИВЕ — годна, з гонарам.

РЕКОМЫЙ — названы.

РОЗМАИТЫЙ — разнастайны.

РАДЦА — член рады, гарадскога савета.

СТАТКИ — маёмасць.

ТАТБА — разбой, забойства.

Паказальнік ілюстрацый

СТУДЗЕНЬ	Партрэт Францыска Скарыны (гравюра з датай 1517 г., якая была змешчана ў яго пражскіх выданнях). Гравюра з Кнігі Ісуса Сірахава (Прага, 1517). Гравюра з кнігі Песня песняў (Прага, 1518). Старонка з Псалтыра (Прага, 1517).
ЛЮТЫ	Гравюра з кнігі Зыход (Прага, каля 1519). Гравюра з Кнігі Іудзіф (Прага, 1519). Тытульны ліст Пасланняў апостала Паўла з Апостала (Вільня, 1525).
САКАВІК	Гравюра з кнігі Левіт (Прага, каля 1519). Гравюра з кнігі Левіт (Прага, каля 1519). Гравюра з Псалтыра (Прага, 1517).
КРАСАВІК	Гравюра з кнігі Быццё (Прага, 1519). Гравюра з кнігі Зыход (Прага, каля 1519) і кнігі Левіт (Прага, каля 1519). Гравюра з Кнігі Суддзяў (Прага, 1519).
МАЙ	Гравюра з кнігі Другі закон (Прага, каля 1519). Гравюра з Другой кнігі Царстваў (Прага, 1518).
ЧЭРВЕНЬ	Гравюра з Кнігі Эсфір (Прага, 1519). Гравюра з кнігі Плач Іярэміі (Прага, 1519).
ЛІПЕНЬ	Гравюра з Кнігі Руф (Прага, 1519).
ЖНІВЕНЬ	Гравюра з Першай кнігі Царстваў (Прага, 1518).
ВЕРАСЕНЬ	Гравюра з Кнігі Іова (Прага, 1517). Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518). Гравюра з Кнігі прарока Данііла (Прага, каля 1519). Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518).
КАСТРЫЧНІК	Гравюра з кнігі Прытчы Саламона (Прага, 1517).
ЛІСТАПАД	Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518). Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518). Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518). Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518).
СНЕЖАНЬ	Тытульны ліст Бібліі рускай (Прага, 1517—1519). Гравюра з кнігі Быццё (Прага, 1519). Гравюра з кнігі Зыход (Прага, каля 1519). Гравюра з Трэцяй кнігі Царстваў (Прага, 1518). Вадзяны знак (філігрань) паперы з віленскіх выданняў Францыска Скарыны.

Лабынцаў Ю.

Л 12 Скарынаўскі каляндар: — Мн.: Маст. літ., 1988.— 118 с., [1] л. партр., [1] асоб. л. плакат: іл.

У кн. таксама: Эклезіяст, або Саборнік у перакладзе і выданні Францыска Скарыны.— Факс. выд.: Прага, 1518.— 35 с.: іл.

ISBN 5-340-00354-X

Лабынцев Ю. Скорининский календарь.

Зборнік прапануе матэрыялы, прысвечаныя жыццю і дзейнасці Францыска Скарыны. Размешчаны яны адпаведна храналогіі жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны. Фотатыпічным спосабам падаецца выдадзены Ф. Скарынам «Эклезіяст», уключаны ў перакладзе ў 200-томнае выданне «Бібліятэкі сусветнай літаратуры».

4603010202—082
л _____ 78—87
М 302(03)—88

ББК 83.3Бел7

Сборник предлагает материалы, посвященные жизни и деятельности Франциска Скорины. Расположены они согласно хронологии жизни и деятельности Ф. Скорины. Фототипическим способом воспроизводится изданный Ф. Скориной «Эклезияст», включенный в переводе в 200-томное издание «Библиотеки всемирной литературы».

Літаратурна-художественное издание

Лабынцев Юрий Андреевич

Скорининский календарь

К 500-летию
со дня рождения
Франциска Скорины

Минск,
издательство «Мастацкая літаратура»
На белорусском языке

Літаратурна-мастацкае выданне

Лабынцаў Юрий Андрэевіч

Скарынаўскі каляндар

Да 500-годдзя
з дня нараджэння
Францыска Скарыны

Рэдактары А. І. Сямёнава, С. А. Шупа
Макет і афармленне мастака А. Б. Буркатоўскага
Мастацкі рэдактар В. П. Жыжэнка
Тэхнічны рэдактар Г. Г. Федарук. Карэктар Т. В. Трубац

ІБ № 2159

Здадзена ў набор 26.01.87. Пады. да друку 26.02.88. АТ 08061. Фармат 70×100¹/₁₆. Папера высокамастацкая. Гарнітура тып Таймс. Афсетны друк. Ум. друк арк. 3,22 + 9,67 + 1,13 укл. + 0,32 плакат. Ум. фарб.-адб. 28,06. Ул.-выд. арк. 5,94. Тыраж 1000 экз. Зак. 97. Цана 10 р.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзиржаўнага камітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск, праспект Машэрава, 11.

Мінскі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга паліграфкамбінат МВПА імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

4603010202—082

Л _____ 78—87

М 302(03)—88

ISBN 5-340-00354-X

Гэтае выданне прысвячаецца знамянальнаму юбілею ў гісторыі славянскіх культур — 500-годдзю з дня нараджэння славутага сына беларускага народа доктара Францыска Скарыны.

У календары сабраны разнастайныя матэрыялы (дакументы, выказванні Францыска Скарыны, фрагменты з даследаванняў рускіх, савецкіх і замежных вучоных і г. д.), якія даюць чытачу магчымасць самому ўявіць воблік Францыска Скарыны, зразумець характар і мэту яго шматграннай культурна-асветніцкай дзейнасці. Асобны раздзел — «З літаратурнай спадчыны Францыска Скарыны» — знаёміць чытача з творами вялікага асветніка.

Кніга багата ілюстравана гравюрамі з выданняў Скарыны, у ёй узноўлены шматлікія арнаментальныя ўпрыгожанні, а таксама ініцыялы і шрыфты яго выданняў.

У якасці дадатку да календара фотатыпічным спосабам друкуецца адно з выданняў Скарыны — «Эклезіяст» у яго, Скарынавым, перакладзе. «Скарынаўскі каляндар» разлічаны на самае шырокае кола чытачоў, якія цікавяцца гісторыяй беларускай і іншых славянскіх культур.

ФРАНЦЫСК СКАРЫНА

500 год
з дня
нараджэння

